

ATELIÉR J. MULAČ

Jan a Josef Mulačovi,
fotografové kulturního života Prahy 1870–1914

THE STUDIO OF J. MULAČ

Jan and Josef Mulač,
photographers of the cultural life of Prague 1870–1914

Eva Paulová

NÁRODNÍ
MUZEUM : 205 let

Památník národního písemnictví
Muzeum literatury

I NÁRODNÍ
MUZEUM : 205 let

ATELIÉR J. MULAČ

Jan a Josef Mulačovi,
fotografové kulturního života Prahy 1870–1914

THE STUDIO OF J. MULAČ

Jan and Josef Mulač,
photographers of the cultural life of Prague 1870–1914

Eva Paulová

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/20.IV.b, 00023272).

Recenzenti: Mgr. Yveta Dörfllová, Mgr. Pavel Scheufler

Vědecký redaktor: Mgr. Petra Trnková, Ph.D.

The present work was created with the financial support of the Ministry of Culture within institutional financing of the long-term conceptual development of the National Museum research organization (DKRVO 2019–2023/20.IV.b, 00023272).

© Národní muzeum, 2023

© Památník národního písemnictví / Muzeum literatury, 2023

Text © Eva Paulová, 2023

Photo © Památník národního písemnictví / Muzeum literatury, 2023

ISBN 978-80-7036-708-7 (Národní muzeum)

ISBN 1. svazek: 978-80-7036-820-6 (Národní muzeum)

ISBN 2. svazek: 978-80-7036-821-3 (Národní muzeum)

ISBN 3. svazek: 978-80-7036-822-0 (Národní muzeum)

ISBN pdf: 978-80-7036-709-4 (Národní muzeum)

ISBN 978-80-88503-17-0 (Památník národního písemnictví / Muzeum literatury)

ISBN 1. svazek: 978-80-88503-18-7 (Památník národního písemnictví / Muzeum literatury)

ISBN 2. svazek: 978-80-88503-19-4 (Památník národního písemnictví / Muzeum literatury)

ISBN 3. svazek: 978-80-88503-20-0 (Památník národního písemnictví / Muzeum literatury)

ISBN pdf: 978-80-88503-21-7 (Památník národního písemnictví / Muzeum literatury)

M OBSAH

Úvod	11
INTRODUCTION	11
PRAMENNÁ základna – Národní muzeum, Památník národního písemnictví a další instituce, související prameny a starší literatura	16
Source base – National Museum, Museum of Czech Literature and other institutions, related sources and older literature	16
Vzpomínky Josefa a Jiřího Mulače jako cenný pramen	20
The memoirs of Josef and Jiří Mulač as a valuable source	20
Archiv negativů – spojení obou, systémy zpracování a číslování, co a jak se z jeho pozůstalosti dochovalo	21
The negatives archive – the combining of the two, processing and numbering systems, what has survived from his estate and how	21
JAN MULAČ	25
JAN MULAČ	25
Dětství, vzdělání, zaměstnání a počátky fotografické činnosti	25
Childhood, education, employment and the beginnings of his photographic work	25
První Mulačův ateliér v Karlíně	28
Mulač's first studio in Karlín	28
Mulač a Lázně Sedmihorky	33
Mulač and the Sedmihorsky Spa	33
Mulačův ateliér v Praze	40
The Mulač studio in Prague	40
Jan Mulač a Vojta Náprstek	52
Jan Mulač and Vojta Náprstek	52
Na návštěvě v ateliéru	57
On a visit to the studio	58
Originalita fotografií a jejich autorství – podobizny všech významných osobností	63
The originality of photographs and their authorship – portraits of all important personalities	63
Fotograf pražských divadelních, příp. alegorických scén, slavností, událostí a architektury	66
Photographer of Prague events and monuments – photographs outside the studio	66

„Podle fotografie ze závodu Jana Mulače v Praze.“ Mulač a jeho spolupráce s tiskem	77
“According to a photo from Jan Mulač’s atelier in Prague.” Mulač and his collaboration with the press	77
Proměna reprodukce fotografií v tisku za Mulačova života	81
Transformation of the press reproduction of photographs during Mulač’s lifetime	81
Mulačův podíl na <i>Národním albu</i>	84
Mulač’s involvement in the <i>National Album</i>	84
Pražská výstava Emila Holuba	87
The Prague exhibition of Emil Holub	88
Stěhování ateliéru do Vodičkovy ulice	90
Removal of the studio to Vodičkova	92
Druhý sňatek a děti	98
Second marriage and children	98
Final years, later fate of the studio and the archive of negatives	99
Závěr života, další osud ateliéru a archivu negativů	100
Podíl jednotlivých lokací ateliéru v dochovaných fondech	104
The proportion of the studio’s individual locations in preserved collections	104
JOSEF MULAČ	115
JOSEF MULAČ	115
Mládí a fotografické školení a praxe	115
Early years and photography training and practice	115
Spolupráce se strýcem a samostatný ateliér na Smíchově	116
Collaboration with his uncle and his independent studio in Smíchov	116
Rozdíly v pojetí portrétu a využití vybavení ateliéru oproti Janu Mulačovi	118
Differences in the concept of the portrait and use of studio equipment when compared to Jan Mulač	118
Další osud ateliéru a archivu negativů, dnešní stav	120
Later fate of the studio and the negative archive, current status	120
ZÁVĚR	123
CONCLUSION	123
Význam obou ateliérů v kontextu dobové pražské fotografie	123
The importance of both studios in the context of Prague photography of the day	123
The contribution of both studios to our knowledge of the music and culture of Prague	125
Přínos obou ateliérů pro poznání hudby a kultury Prahy	127

KATALOG	137
CATALOGUE	137
RESUMÉ	1599
ABSTRACT	1599
SEZNAM ZKRATEK	1603
LIST OF ABBREVIATIONS	1603
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	1605
LIST OF USED LITERATURE AND ELECTRONIC SOURCES	1605
REJSTŘÍK	1613
INDEX	1613
PODĚKOVÁNÍ	1631
ACKNOWLEDGEMENTS	1631

Milému a státnému příteli
p. Městskému Učebnímu
K. Španíle

Jan Václav K.
St. Trnava 15/II 96.

Mulač

PRAGA-PRAG

M ÚVOD

Dlouhá léta vycházelo poznání minulosti z psaného slova a fotografie představovaly jen marginální ilustrační materiál nebo vyvolávaly nostalgii babičkových alb. Nyní fotografie uznáváme jako svěbytný a významný historický pramen a jako unikátní autorská díla. Hledáme v nich – a nalzáme – jinak nesdělitelná fakta o životě našich předchůdců.

Díky rozvíjející se digitalizaci a on-line zpřístupnění starých fotografií se významně rozšiřují možnosti jejich studia, a badatelům se tak umožňuje zhodnotit toto historické svědectví v podstatně větší šíři a větším kontextu. K dispozici je jim stále více odborné literatury, zdrojů a metodických publikací.¹ Vedle technicky (exaktně) zaměřeného poznání historických fotografických postupů se autoři zabývají i pravidly evidenčního popisu snímků, věnují se obsahu fotografií a jejich interpretaci. S tím souvisí také zájem o tvůrce valně větší dochovaných snímků – autory portrétní fotografie, a to nejen na umělecké, ale i živnostenské úrovni. Na průkopnické studii Pavla Scheuflera² navazují stále početnější publikace o jednotlivých ateliérech, často vycházející ze

- 1 Vybraná literatura a zdroje jsou uvedeny v soupise literatury. V českých podmínkách je nutno zmínit snahy Ateliéru restaurování a konzervování Katedry fotografie FAMU a jeho pracovníků ve spolupráci s archivy, muzei a organizacemi zabývajících se památkovou péčí, především na mnoha praktických seminářích, které vedla Blanka Hnulíková.
- 2 Scheufler se jako první pokusil o přehled historických pražských ateliérů, viz dvoudílná monografie SCHEUFLER, Pavel. *Pražské fotografické ateliéry 1839–1918. Sv. I. 1839–1889*. Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 1987; TÝŽ: *Pražské fotografické ateliéry 1839–1918. Sv. II. 1889–1918*. Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 1989. Vydáno v edici Acta Musei Pragensis, sv. 87, 88.

M INTRODUCTION

For many years, knowledge of the past was based on the written word, and photographs were only marginal illustrative material or evoked the nostalgia of grandmother's photo albums. We now recognize photographs as a distinctive and important historical source and as unique authorial works. We look for – and find – in them otherwise incommunicable facts about the lives of those who came before us.

Thanks to evolving digitisation and online access to old photographs, possibilities for their study have been significantly expanded, and researchers are now able to evaluate this historical testimony in much greater breadth and context. Ever more professional literature, sources and methodological publications are available to them.¹ In addition to technically (exactly) focused knowledge of historical photographic procedures, the authors also deal with the rules for the record descriptions of images, and also address their iconological interpretation. This is also related to interest in the creators of the vast majority of surviving images – the authors of portrait photography, not only at the artistic level but also as a trade. The

- 1 A selected bibliography and sources are listed in the Bibliography. In Czech conditions, one should mention the efforts of the Studio of Restoration and Conservation of the FAMU Department of Photography and of its staff in cooperation with archives, museums and organizations dealing with monument care, especially at the many practical seminars led by Blanka Hnulíková.

znovuobjevených nebo nově zpřístupněných souborů obrazových dokumentů.

V době mokrého kolodiového procesu byla fotografie v ateliéru snazší, a to hlavně kvůli zázemí, a teprve postupně expandovala do ulic, ale bez denního světla nemohla zprostředkovat pomíjivý prožitek uměleckého výkonu v divadle či koncertní síni. Dnes jsme zvyklí na vysoce kvalitní fotografie pořízené přímo při divadelních nebo hudebních představeních, na fotografie, které do detailu zaznamenávají proces vzniku uměleckého díla, jeho interpretaci a interakci s obecnstvem. Toho starší fotografie schopna nebyla. Dochované snímky umělců nejsou tedy jen běžným dokumentem, ale také vyjádřením toho, co o sobě a své tvorbě chtěli sdělit oni i jak to dokázal vystihnout fotograf.

Z tisíců historických fotografií uložených v Národním muzeu – Českém muzeu hudby (dále NM-ČMH), kde se nachází nejvýznamnější hudebně-ikonografický fond v celé České republice, se během poznávání známých i pozapomenutých tváří hudby a hudebního divadla stále více ukazovaly jako pozoruhodné fotografie s kaligrafickým uvedením autora „J. Mulač“.³ Jedná se o fotografie výjimečné nejen svou početností – v NM-ČMH patří mezi nejhojněji zastoupené pražské ateliéry před první světovou válkou –, ale i zřejmou snahou o maximální vystižení umělce, ať už v roli a dekoraci, s nástrojem v ruce, nebo ve společnosti kolegů. Tyto snímky nezůstávají jen u vnějších atributů, ale snaží se o zachycení fotografovaného subjektu z hlubšího, celistvějšího pohledu. Vedle hudebníků se v této galerii objevovali i jejich přátelé, podporovatelé, spisovatelé, malíři a další muži i ženy, bez kterých si dobu vlasteneckého vzepětí české kultury nelze představit. Častěji se hovoří o ateliéru Jana Mulače, protože z něho se fotografií zachovalo nepoměrně více, nesmíme však opomíjet ani tvorbu jeho synovce Josefa Mulače, jehož péči

pioneering studies of Pavel Scheufler,² were followed by increasingly numerous publications on the individual studios, often based on rediscovered or newly accessible sets of images.

At the time of the collodion wet plate process, photography in a studio was easier due to the availability of equipment; it only gradually expanded into the streets; without daylight, however, it could not convey the fleeting experience of an artistic performance in a theatre or a concert hall. Today, we are used to high-quality photographs taken directly at theatrical or musical performances, to photographs that record in detail the process of creation of a work of art, its interpretation and interaction with the audience. Older photographs were not able to do this. Surviving images of artists are therefore not common, but are an expression of what they wanted to communicate about themselves and their work, and how the photographer was able to capture it.

Of the thousands of historical photographs stored in the National Museum – Czech Museum of Music (NM-ČMH), housing the most important music and iconographic collection in the Czech Republic, remarkable photographs with a calligraphic mention of the author “J. Mulač” became more and more noted, as well-known and forgotten faces from the worlds of music and musical theatre become recognised.³ These are photographs which are exceptional not only for their quantity – in NM-ČMH it is one of the most frequently represented studios in Prague before the First World War, but also in the obvious effort to picture the artist as much as possible, whether

3 Zkráceného jména používal následně také Josef Mulač na znamení návaznosti na tvorbu svého strýce Jana i v zájmu vlastní reklamy a propagace.

2 Scheufler was the first to try to review historical Prague studios, see the two-volume monograph SCHEUFLER, Pavel. *Prague Photographic Studios 1839–1918. Vol. I. 1839–1889*. Prague: City of Prague Museum, 1987; Idem: *Prague Photographic Studios 1839–1918. Vol. II. 1889–1918*. Prague: City of Prague Museum, 1989. Published in Acta Musei Pragensis, Vol. 87, 88.

3 The abbreviated name was subsequently also used by Josef Mulač as a sign of the link to the work of his uncle Jan and in the interest of his own advertising and promotion.

Ukázka typického reverzu fotografií Jana Mulače z osmdesátých let devatenáctého století

Example of a typical reverse of Jan Mulač's photographs from 1880's

o dědictví strýce vděčíme za cenné informace a negativy. Práce obou Mulačů se zčásti prolíná a nelze se smysluplně zabývat jedním bez druhého. Přestože Josef Mulač zemřel až v roce 1941, jeho nejúspěšnější období končí vypuknutím první světové války a jen ojediněle jsou ve sbírkách evidovány i Josefovy fotografie mladšího data. Zásadní společenská změna, kterou válka přinesla, také změnila družný kulturní život české vlastenecké společnosti. Proto se předkládaná publikace zaměřuje na časový interval od roku 1870 (počátek činnosti ateliéru Jana Mulače) do začátku první světové války (1914).

in role and decoration, with instrument in hand, or in the company of colleagues. These images do not stop at just the external attributes, but try to capture the subject from a deeper, more holistic point of view. In addition to musicians, their friends, supporters, writers, painters and other men and women also appeared in this gallery, without whom this period of a patriotic rise of Czech culture cannot be imagined. Jan Mulač's studio is talked about more often, because disproportionately more of his photographs have been preserved, but we must not overlook the work of his nephew Josef Mulač, to whose care of his uncle's legacy we owe valuable information and negatives. The work of the two Mulač's is partly intertwined and one cannot meaningfully deal with one without the other. Although Josef Mulač did not die until 1941, his most successful period ends with the outbreak of the First World War, and Josef's later photographs are only rarely recorded in collections. The fundamental social change brought about by the war also changed the sociable cultural life of Czech patriotic society. The present publication therefore focuses on the period from 1870 (the beginning of the work of Jan Mulač's studio) to the beginning of the First World War (1914).

In the course of this research, it became increasingly clear that in order to understand the historical context and activities of both often mistakenly confused studios, it is not only music and musical theatre that can be extracted, as was originally intended, but a wider range of cultural activities, including their social and political background, needed to be captured. From the beginning of the 1870s, when Jan Mulač started up his business as a photographer, we find in the preserved images from his output mainly patriotic actors, singers, writers and young musicians who actively declared their Czech allegiance, or foreign artists who guested in the Czech Provisional, later the National Theatre. Painters and sculptors associated with the so-called National Theatre

V průběhu výzkumu bylo stále zřejmější, že pochopení historických souvislostí i činnosti obou, často mylně zaměňovaných ateliérů nelze vyčlenit jen téma hudby a hudebního divadla, jak bylo původně úmyslem, ale je nutno postihnout širší spektrum kulturních aktivit, a to včetně jejich společenského a politického pozadí. Od počátku sedmdesátých let 19. století, kdy Jan Mulač začal podnikat jako fotograf, nacházíme na dochovaných snímcích z jeho produkce především vlastenecky smýšlející herce, pěvce, spisovatele a mladé hudebníky, kteří se aktivně hlásili ke svému češství, nebo zahraniční umělce, kteří hostovali v českém Prozatímním a později Národním divadle. Před Mulačův objektiv opakovaně vstupovali malíři a sochaři spojovaní s tzv. generací Národního divadla, stejně jako zástupci českého společenského života, jak jej organizoval Vojta Náprstek, představitelé Sokola a obecně často mladočeští politici a jejich sympatizanti. Vlastenecké snažení Jana Mulače v této oblasti pak vyvrcholilo jeho participací na *Národním albu*, jemuž se podrobně věnuji dále.⁴

Takto deklarované smýšlení nebylo u živnostníka, který potřeboval uspokojit širší spektrum zákazníků, zcela obvyklé. Domníváme se, že na této své pověsti pracoval Jan Mulač cíleně od samého počátku. Každodenní život i umělecké aktivity probíhaly v centru města bilingvně, čeština a němčina se setkávaly v pražských ulicích, přesto mnohá místa byla vyhrazena jen jednomu jazyku, zpočátku více němčině.

Významným prostorem pro střet, porovnání, ale i vzájemnou koexistenci obou jazyků se staly hlavně ty druhy umění, které se více či méně vyjadřovaly slovy. Dobová umělecká kritika, rozdělená mezi česká a německá periodika, se prioritně zabývala událostmi na české, respektive německé kulturní scéně. Sice se na obou stranách referovalo i o ostatních významných vystoupeních a dílech, ale hodnocení se

generation, as well as representatives of Czech social life, as organized by Vojta Náprstek, representatives of the Sokol and society in general with a focus mainly on the Young Czech politicians, repeatedly appeared in front of Mulač's lens. Jan Mulač's patriotic efforts in this area culminated in his participation in the *National Album*⁴ that will be discussed in more detail be.

Such a distinctive mindset was not entirely common for a self-employed tradesman who needed to satisfy a broad range of customers. We believe that Jan Mulač deliberately worked on his reputation from the very beginning. Everyday life and artistic activities took place bilingually in the city centre, Czech and German met on the streets of Prague, albeit with many places being reserved for just one language, more often German at the beginning.

Mainly those types of art that were more or less expressed in words became an important space for the clash, comparison, but also the coexistence of both languages. Contemporary art criticism, divided between Czech and German periodicals, dealt as a matter of priority with events on the Czech or German cultural scenes. Although other important performances and works were also reported from both sides, the evaluation was usually on the "right" side. Czech cultural history has only come in recent years to an objective view of the life and art of both language camps in Prague before the beginning of the First World War, so that we can now look at the patriotic side of Mulač's work with some detachment. Society's relationship with representatives of the theatre, musical theatre and with virtuosi on violin and piano cannot be disregarded either. Their reputation was comparable to today's "celebrities", in the corridors and the press not only their art, but

4 *Národní album. Sběrka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých.* Praha: Jos. R. Vilímek v Praze, 1899.

4 *The National Album. A collection of portraits and biographies of Czech people who are outstanding and worthy of acknowledgment for their good works and efforts.* Prague: Jos. R. Vilímek, Prague, 1899.

obvykle přiklánělo na „správnou“ stranu. K objektivnímu pohledu na život a umění obou jazykových táborů v Praze před začátkem první světové války dospívá česká kulturní historie až v posledních letech, s odstupem se tedy můžeme podívat i na vlasteneckou stránku Mulačovy tvorby. Odhlédnout nelze ani od dobového vztahu společnosti k představitelům divadla, hudebního divadla a k virtuosům na housle a klavír. Jejich renomé bylo srovnatelné s dnešními „celebritami“, v kuloárech i v tisku se probíralo nejen jejich umění, ale i jejich osobní život, lásky a skandály. Mulač neodmítal ani lidovější typy zábavy, především populární operetu a frašku. Kritériem však stále zůstává, že je to české umění, že jde o umělecké počiny realizované českými umělci nebo na českých scénách či inspirované událostmi, které hýbaly zejména českou společností. K německojazyčné kultuře v Praze téhož období se bohužel nenabízí srovnatelný soubor fotografických pramenů.

Kromě společenských změn přineslo 19. století obrovský rozmach přírodních věd a techniky. Pokrok se nezastavil ani ve fotografii. Především prosazení tzv. suchých desek umožnilo pružnější práci. Jejich užití je u Jana Mulače doloženo svědectvím kolem roku 1880.⁵ Kvalitnější optika fotoaparátů, snížení jejich váhy i zkrácení expoziční doby postupně odlehčily staticnost nejstarších snímků. Oba fotografové však spíše nebyli experimentátory v technice ani v pojetí obrazu, které vychází z realistického portrétu.

also their personal lives, loves and scandals were discussed. Mulač does not miss out the more popular types of entertainment, especially the popular operettas and farces. However, the criterion still remained that it was Czech art, artistic achievements realized by Czech artists or on Czech stages or inspired by events that moved mainly Czech society. Unfortunately, there is no comparable set of photographic sources for German-language culture in Prague of the same period.

In addition to social change, the 19th century brought about a huge boom in science and technology. Progress did not stop in photography either. Above all, the bringing in of so-called dry plates permitted more flexible work. Their use by Jan Mulač is documented by a witness account from around 1880.⁵ The higher-quality optics of the cameras, a reduction in their weight and the shortening of exposure time gradually lightened the static nature of the oldest images. However, neither photographer was an experimenter in technique or in the conception of the image, which was based on realistic portraiture.

5 MULAČ, Josef. *Vzpomínka na Mistra Bedřicha Smetanu*. Strojo-
pis, 3 s. Národní muzeum – České muzeum hudby – Muzeum
Bedřicha Smetany (dále NM-ČMH-MBS), Tr IXI/5 (3a), s. 2.

5 MULAČ, Josef. *In remembrance of Master Bedřich Smetana*.
Typescript, 3 pp. National Museum – Czech Museum of Music
– Bedřich Smetana Museum (hereinafter NM-ČMH-MBS), Tr
IXI/5 (3a), p. 2.

PRAMENNÁ ZÁKLADNA – NÁRODNÍ MUZEUM, PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ A DALŠÍ INSTITUCE, SOUVISEJÍCÍ PRAMENY A STARŠÍ LITERATURA

Do konce devadesátých let 20. století byla tomuto ateliéru ze strany historiků věnována jen malá pozornost. Dostupná byla slovníková hesla v průkopnických publikacích Pavla Scheuflera⁶ a klauzurní práce o archivu negativů v Literárním archivu Památníku národního písemnictví (dále PNP LA) od Věry Koubové.⁷ Autorka v ní shrnula základní literární prameny a vůbec poprvé zveřejnila cenné vzpomínky z rozhovoru s vnukem Josefa Mulače, překladatelem Jiřím Mulačem, který krátce nato zemřel. Koubová také správně vyzdvihla význam Josefa Mulače a zdůraznila nutnost zabývat se zároveň oběma členy rodu, tedy Janem Mulačem, jehož tvorba se dochovala ve větším počtu exemplářů, i jeho synovcem Josefem.

V Českém muzeu hudby se výzkum pramenů postupně rozšířil od početných fotografií v hudebněhistorickém oddělení, kde je vedle pozitivů⁸ uložen i soubor padesáti čtyř původních skleněných negativů, na další části muzea, a to ikonografické fondy Muzea Bedřicha Smetany a Muzea Antonína Dvořáka. Především v Muzeu Bedřicha Smetany

SOURCE BASE – NATIONAL MUSEUM, MUSEUM OF CZECH LITERATURE AND OTHER INSTITUTIONS, RELATED SOURCES AND OLDER LITERATURE

Until the end of the 1990s, little attention was paid to this studio. Dictionary entries were available in Pavel Scheufler's pioneering publications⁶ and a written dissertation on the negatives archive of in the Literary Archive of the Museum of Czech Literature (hereinafter PNP LA) by Věra Koubová.⁷ In it, the author summarized the basic written sources and published for the first time valuable memories from an interview with Josef Mulač's grandson, the translator Jiří Mulač, who died shortly afterwards. Koubová also correctly highlighted the importance of Josef Mulač and emphasized the need to deal with both members of the family at the same time, i.e. Jan Mulač, whose work has been preserved in a larger number of copies, as well as his nephew Josef.

At the Czech Museum of Music, research into sources has gradually expanded from numerous photographs in the Department of Music History, where, in addition to the positives,⁸ a set of fifty-four original glass negatives is also stored in another part of the museum, namely the iconographic collections of the Bedřich Smetana Museum and the Antonín Dvořák Museum. In the Bedřich Smetana Museum

6 SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c. k. fotografů*. 1. vydání. Praha: Grada, 2001. Dále viz soupis literatury.

7 KOUBOVÁ, Věra. *Zapomenuté portréty. Pozůstalost Jana a Josefa Mulače*. Závěrečná teoretická práce, Pražská fotografická škola. Praha, 1989. Strojopis, s. 9. Vedoucí práce Pavel Scheufler.

8 Prvním pokusem o zpracování tohoto fondu je absolventská práce RAŠKOVÁ, Svatava. *Portrétní fotografie ateliéru Jana Mulače ve sbírce hudebněhistorického oddělení Českého muzea hudby*. Vyšší odborná škola informačních služeb. Praha, 2002. Strojopis, 48 s. Vedoucí práce Eva Paulová.

6 SCHEUFLER, Pavel. *Gallery of imperial photographers*. 1st edition. Prague: Grada, 2001. See also the bibliography.

7 KOUBOVÁ, Věra. *Forgotten portraits. The legacy of Jan and Josef Mulač*. Final theoretical work, Prague School of Photography. Prague, 1989. Typescript, p. 9. Thesis supervisor Pavel Scheufler.

8 The first attempt to process this collection was a graduate thesis by Svatava RAŠKOVÁ. *Portrait photographs from Jan Mulač's studio in the collection of the Department of Music History of the Czech Museum of Music*. Higher Vocational School of Information Services. Prague, 2002. Typescript, 48 pp. Thesis supervisor Eva Paulová.

najdeme mnoho zajímavých snímků ze staršího období.

Zůstaneme-li v Národním muzeu, nelze nezmínit Divadelní oddělení Historického muzea, které se zabývá – mimo jiné – divadlem hudebním a má tak se sběrným programem Českého muzea hudby styčné body. Přesto je v Historickém muzeu produkce ateliéru Mulač evidována v menší míře, i když lze předpokládat, že v pozůstalostech a archívních fondech, především v Archivu Národního muzea, jež čekají na podrobnější zpracování, se nacházejí další fotografie. Zcela mimořádně je Mulač, především Jan, zastoupen v Náprstkově muzeu. Zde, ve vlastním Náprstkově archivu, se nacházejí četné pozitivy, a kromě toho výjimečný soubor skleněných negativů pořízených jako fotodokumentace Africké výstavy Emila Holuba v roce 1892.⁹

Mimo Národní muzeum je nejvýznamnějším primárním pramenem zmíněná sbírka skleněných negativů, kterou od dědiců Josefa Mulače získal v roce 1941 Literární archiv v době svého působení při Národním muzeu a která po vzniku Památníku národního písemnictví přešla s celým Literárním archivem sem.¹⁰ Dnes jsou negativy uloženy pod 916 inventárními čísly, přestože on-line *Průvodce po fondech LA PNP* konstatuje: „MULAČ Jan 1845–1905; fotograf. MULAČ Josef 1864–1941; fotograf. Firemní archiv negativů portrétů slavných osobností v rozsahu 420 negativů. Zpracováno.“¹¹ Zhodnocení fondu umožnilo objasnit některé souvislosti vzniku snímků i dokumentovat celé zaměření práce obou fotografů ve vztahu k jednotlivým uměleckým oborům.

in particular we can find many interesting pictures from the earlier period.

If we stay at the National Museum, we cannot fail to mention the Theatre Department of the Historical Museum, which deals – inter alia – with musical theatre and thus has points in common with the collection programme of the Czech Museum of Music. Nevertheless, the output of the Mulač studio is evidenced to a lesser extent in the Historical Museum, although it can be assumed that there are other photographs in the legacy and archive collections awaiting more detailed processing. The Mulač family, especially Jan, is quite exceptionally represented at the Náprstek Museum. Here, in Náprstek's own archive, there are numerous positives, as well as an exceptional set of glass negatives taken as photo documentation of the Emil Holub African Exhibition in 1892.⁹

Apart from the National Museum, the most important primary source is the aforementioned collection of glass negatives, which the Literary Archive acquired from Josef Mulač's heirs in 1941 during its time at the National Museum and which moved here with the entire Literary Archive after the established of the Czech Museum of Literature.¹⁰ Today, the negatives are stored under 916 inventory numbers, although the on-line *Guide to PNP LA Collections* notes: “MULAČ Jan 1845–1905; photographer. MULAČ Josef 1864–1941; photographer. Company archive of portrait negatives of famous personalities – 420 negatives. Processed.”¹¹ Evaluation of the collection made

9 ŠÁMAL, Martin – VÁVROVÁ, Petra – NOVOZÁMSKÁ, Martina – JŮN, Libor. *Africká výstava Dr. Emila Holuba 1892*. DVD-ROM. Praha: Národní muzeum a FAMU, 2013.

10 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 4.

11 Za zpřístupnění sbírky děkuji vedení Literárního archivu Památníku národního písemnictví, a především kurátorce fondu Yvettě Dörflové za pomoc a cenné informace. Bohužel při přebalení a popisu negativů bylo narušeno jejich původní řazení a ztratily se související seznamy Josefa Mulače.

9 ŠÁMAL, Martin – VÁVROVÁ, Petra – NOVOZÁMSKÁ, Martina – JŮN, Libor. *Emil Holub African Exhibition 1892*. DVD-ROM. Prague: National Museum and FAMU, 2013.

10 KOUBOVA 1989, op. cit., p. 4.

11 I would like to thank the management of the Literary Archive of the Czech Museum of Literature and, above all, the collection's curator, Yveta Dörflová, for their help and valuable information and for making the collection accessible. Unfortunately, during the repackaging and description of the negatives, their original order was disturbed and the related lists of Josef Mulač were lost.

Evidenci fotografií ateliérů Mulač ztěžuje skutečnost, že v mnohých institucích byly fotografie a negativy tříděny a popisovány primárně z jiných hledisek než právě autorství. Tam, kde jsme předpokládali – již vzhledem k zaměření Jana Mulače na život kolem divadla – větší počet archivovaných fotografií, proběhl rozsáhlý výzkum. To platí pro cené sbírky Archivu Národního divadla, kde bylo nakonec podchyceno 225 fotografií z ateliérů Mulač.¹² V Archivu hlavního města Prahy a v Muzeu hlavního města Prahy byla a jsou nejdůležitější náplní sběrného programu pragensia. Je zajímavé, že Mulač fotografoval i pražské exteriéry, a je tedy ve fondech těchto subjektů zastoupen. Často najdeme Mulačovy fotografie i v soukromých sbírkách. Samozřejmě mnoho dosud nezpracovaných pozůstalostí a sbírek včetně soukromých může obsahovat další a další pozitivy a možná i původní negativy, ale výzkum takového rozsahu a náročnosti by přesáhl téma i zaměření této práce.

Fotografie z obou ateliérů Mulač byly ve svých záležitostech zveřejňovány především v českých časopisech, hlavně ve Světozoru, Zlaté Praze a Národních listech, třebaže i tady je autorství fotografie explicitně uvedeno jen někdy, nebo fotografie tvoří pouze podklad pro grafickou reprodukci. Setkával se přitom s řadou výtvarných umělců, kteří s výše citovanými periodiky spolupracovali a které Mulač fotografoval, mnohdy přímo v jejich ateliérech.

it possible to clarify some of the context of the creation of the images and to document the entire focus of the work of both photographers in relation to individual artistic disciplines.

The records of photographs by the Mulač studios are hampered by the fact that in many institutions photographs and negatives have been classified and described primarily from other perspectives than authorship. Extensive research has been carried out where we anticipated – due to Jan Mulač's focus on life around the theatre – a greater number of archived photographs. This applies to the valuable collections of the National Theatre Archive, where 225 photographs from the Mulač studios were finally found.¹² In the City of Prague Archives and in the Prague City Museum, they were and are the most important part of the pragensia collection programme. It is interesting that Mulač also photographed Prague exteriors, and is therefore represented in the collections of these entities. We often find Mulač's photographs also in private collections. Of course, many unprocessed legacies and collections, including private ones, may contain more positives and possibly original negatives, but research of such a scope and complexity would go beyond the theme and focus of this work.

Initially photographs from both Mulač studios were published mainly in Czech magazines, mainly in Světozor, Zlatá Praha and Národní listy, although even here authorship of a photograph is explicitly stated only occasionally, or the photograph only forms the basis for a graphical reproduction. At this time, Mulač met and photographed, often in their actual studios, a number of visual artists who collaborated with these periodicals.

12 Na webových stránkách Archivu Národního divadla je přístupná jen malá část fotografií, viz: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/umelec/12691>.

12 Only a small proportion of these photographs is accessible on the National Theatre Archive website, see: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/umelec/12691>.

Stručný chronologický přehled ateliérů Jana a Josefa Mulače

1870?	Jan Mulač otevírá fotografickou živnost v Karlíně v Královské ulici čp. 32/22
1874	Nejstarší datovaná fotografie z Karlína
1876 nebo 1877	Jan Mulač působí v letní sezoně v Lázních Sedmihorky
září až říjen 1877	Jan Mulač je zapsán do pražského živnostenského rejstříku, otevírá ateliér v zahradě domu v Ovocné ulici 15 na Starém Městě
prosinec 1877	Nejstarší datovaná fotografie z ateliéru v Ovocné ulici
1879	Josef Mulač vstupuje do učení ke svému strýci
1880?	Jan Mulač začíná používat suché desky
1891 až 1892?	Josef Mulač pracuje u Jana Mulače
1892 až 1900	Josef Mulač pracuje v ateliéru Jana Langhansse
1894	Dům v Ovocné ulici podléhá asanaci
březen až květen 1894	Jan Mulač staví nový ateliér na Novém Městě ve Vodičkově čp. 681/20
srpen 1894	Nejstarší datovaná fotografie v novém ateliéru
1900	Josef Mulač otevírá ateliér na Smíchově v Palackého ulici čp. 337/30
1905	Jan Mulač umírá
1906	Manželka Jana Mulače ruší živnost
1905 až 1906	Josef Mulač přebírá minimálně část archivu negativů Jana Mulače
1941	Josef Mulač umírá

A brief chronological overview of the studios of Jan and Josef Mulač

1870?	Jan Mulač opens a photography shop in Karlín at Královská 32
1874	The oldest dated photograph from Karlín
1876 or 1877	Jan Mulač working in the summer season at Sedmihorky Spa
September to October 1877	Jan Mulač is registered in the Prague Trade Register, opens a studio in the garden of the building at Ovocná 15 in the Old Town
December 1877	The oldest dated photograph from the studio at Ovocná
1879	Josef Mulač joins his uncle as an apprentice
1880?	Jan Mulač starts using dry plates
1891 – 1892?	Josef Mulač working for Jan Mulač
1892 – 1900	Josef Mulač working at Jan Langhans' studio
1894	The building in Ovocná is subject to clearance
March to May 1894	Jan Mulač builds a new studio in Nové Město at Vodičkova 20
August 1894	The oldest dated photo from the new studio
1900	Josef Mulač opens a studio in Smíchov at Palackého 337
1905	Death of Jan Mulač
1906	Jan Mulač's wife closes down the business
1905 – 1906	Josef Mulač takes over at least part of the archive of Jan Mulač's negatives
1941	Death of Josef Mulač

VZPOMÍNKY JOSEFA A JIŘÍHO MULAČE JAKO CENNÝ PRAMEN

Mnohokrát jsou v textu zmíněny rukopisné i tištěné vzpomínky Josefa Mulače, vzpomínky na něj i vyprávění jeho vnuka Jiřího Mulače. To vše představuje ojedinělé autentické prameny, i když je třeba k nim přistupovat kriticky. Informují nás nejen o obou ateliérech, ale též o působení Josefa v Langhansově ateliéru, o práci se zákazníky, technických aspektech fotografické praxe v době, kdy od složité chemické práce přecházeli fotografové k jednodušším procesům a materiálům, které již připravené kupovali od specializovaných výrobců, včetně materiálů a vybavení pro momentní fotografii. Kvalitní elektrické osvětlení je osvobodilo od závislosti na denním světle a zkrácení doby expozice uvolnilo kompozici a pohyb portrétovaných.

Vlastní vyprávění Josefa Mulače zachytilo vzpomínky na Bedřicha Smetanu. Existují ve dvou verzích. Jedna je méně vážná – rozebírá, jak coby mladík utratil peníze od skladatele za třešně a jak jej za to Jan Mulač nepochválil. Druhá je kratší a střízlivější.¹³

Ostatní vzpomínky na fotografické postupy a práci v ateliéru jsou čerpány z tištěných zdrojů, publikovaných firmou Vladimíra Albrechta, která sídlila na Vinohradech a patřila mezi přední dodavatele fotografického vybavení a potřeb. Od roku 1920 iniciovala vydávání časopisu Foto-noviny, který o Mulačovi píše v roce 1939. V jubilejním katalogu firmy z roku 1930 *25 roků ve službách černého umění: jubilejní ceník firmy Vladimír Albrecht Foto in gros 1905–1930* je Josefu Mulačovi věnována samostatná kapitola, citující jeho vzpomínky. Tyto malé edice nebo specializované časopisy jsou však dostupné pouze v odborných knihovnách.

THE MEMOIRS OF JOSEF AND JIŘÍ MULAČ AS A VALUABLE SOURCE

Manuscript and printed memoirs of Josef Mulač, the memories of him and the stories of his grandson Jiří Mulač are mentioned many times in the text. All of these represent unique authentic sources, although they need to be approached critically. They tell us not only about both studios, but also about Josef's work in Langhans' studio, about working with clients, technical aspects of photographic practice at a time when photographers were switching from complex chemical work to simpler processes and materials, they received already pre-prepared from specialized manufacturers, including materials and equipment for instant photography. High-quality electric lighting freed them from their dependence on daylight, and shortening the exposure time relaxed the composition and movement of those portrayed.

Josef Mulač's own narration captured memories of Bedřich Smetana. Two versions exist. One is less serious – it discusses how, as a young man, he spent money from the composer on cherries and how Jan Mulač did not praise him for it. The second is shorter and more sober.¹³

Other memories of photographic procedures and work in the studio are drawn from printed sources published by the firm of Vladimír Albrecht, which was based in Vinohrady and was one of the leading suppliers of photographic equipment and supplies. From 1920, it initiated the publication of the magazine Foto-noviny, about which Mulač wrote in 1939. In the company's 1930 jubilee catalogue *25 years in the service of the black art: the jubilee price list of the Vladimír Albrecht Foto company 1905–1930* a separate chapter is devoted to Josef Mulač, quoting his memories. However, these small editions or

¹³ Viz pozn. 4.

¹³ See footnote 5.

Jiří Mulač upozornil Věru Koubovou na archiv negativů a převyprávěl jí vzpomínky na svého dědečka, který zemřel, když bylo Jiřímu sedmnáct let. Tlumočil tedy vyprávění pětadesátiletého muže, a to i s detaily, jaké by možná Josef Mulač sám zveřejnit nechtěl, například o veselém společenském životě s kolegy. Ale tím jsou tyto autentické zprávy cennější. Klauzurní práce Věry Koubové nebyla publikována.

ARCHIV NEGATIVŮ – SPOJENÍ OBOU, SYSTÉMY ZPRACOVÁNÍ A ČÍSLOVÁNÍ, CO A JAK SE Z JEHO POZŮSTALOSTI DOCHOVALO

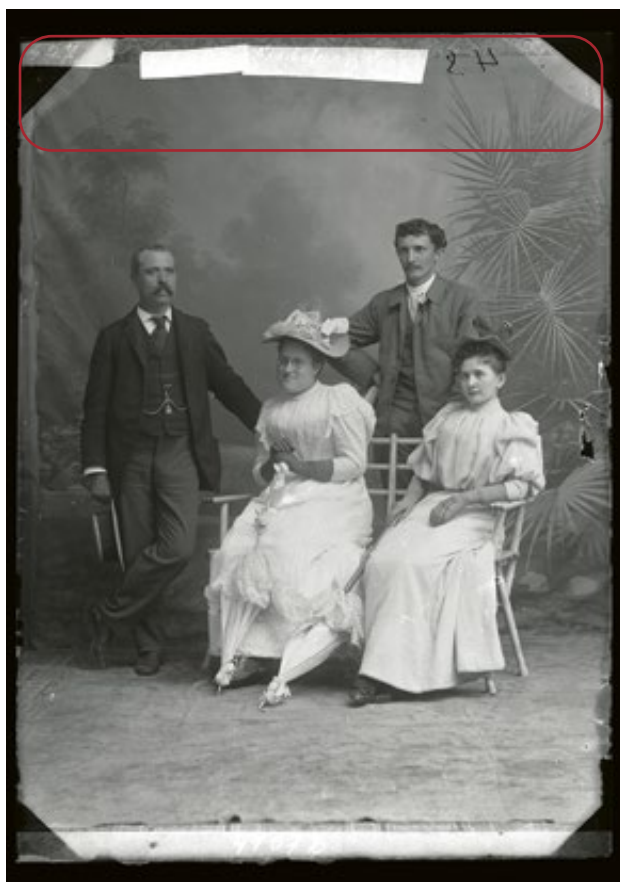
Negativy z ateliéru J. Mulač mají původní číslování, ale na pořadí čísel se při určení autorství snímku či jeho dataci nedá spolehnout. Číslování zahájil Jan Mulač, nejnižší známé číslo je 42. Bylo by však mylné předpokládat, že nejvyšší čísla nesou negativy nejmladšího data. Josef totiž zavedl své vlastní číslování a obě řady se prolínají, jak je možné rozpoznat podle Josefem datovaných snímků nebo snímků s velkou pravděpodobností jemu připisovaných. Zdá se, že ani Janův, ani Josefův archiv nebyly řazeny striktně chronologicky. Komparací s pozitivy lze dovodit, že všechny negativy s čísly nad 25 000 patří Janovi, tedy až do nejvyššího známého čísla 44 473. U nižších čísel není atribuce zřejmá, a to i proto, že se nejnižší čísla překrývají. Například z Josefovy produkce pocházejí negativy datované do let 1910–1912, s čísly v rozmezí 7000 až 9000, jeden z negativů od Josefa z roku 1903 má číslo 2009. Z výběrového zlomku, jaký představuje dnešní archiv negativů, je těžké určit jejich původní počet. Pamětníci hovoří o „mnohatisícovém archivu“. Často se také jedná o kopie starších fotografií, jako by se Josef pokoušel rekonstruovat celý archiv i tam, kde se negativy nedochovaly. To ostatně dokazuje řada Smetanových portrétů, které se na negativech uchovaly pouze v četných kopiích. Podobně nahrazoval

specialized journals are only available in professional libraries.

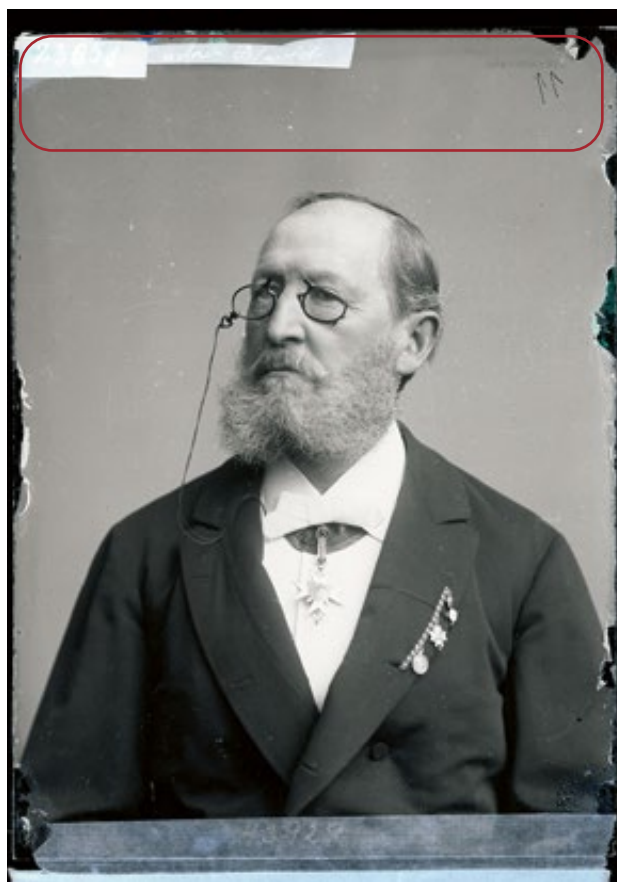
Jiří Mulač has drawn Věra Koubová's attention to the archive of negatives and has recounted to her memories of his grandfather, who died when Jiří was seventeen. So he was passing on the stories of the 65-year-old man, together with details that Josef Mulač might not have wanted to make public himself, such as his lively social life with colleagues. But this makes these authentic reports all the more valuable. Věra Koubová's written paper was not published.

THE NEGATIVES ARCHIVE – THE COMBINING OF THE TWO, PROCESSING AND NUMBERING SYSTEMS, WHAT HAS SURVIVED FROM HIS ESTATE AND HOW

The negatives from the J. Mulač studio have their original numbering, but the order of the numbers cannot be relied upon when determine the authorship of a picture or its dating. The numbering was started by Jan Mulač, the lowest known number is 42. However, it would be a mistake to assume that the highest numbers are borne by the negatives with the latest date. Josef introduced his own numbering, and the two series overlap, as can be seen from the pictures dated by Josef or the pictures most probably attributed to him. Neither Jan's nor Josef's archives seem to have been arranged strictly chronologically. By comparing with the positives, it can be concluded that all negatives with numbers over 25,000 belong to Jan, i.e. up to the highest known number of 44,473. At lower numbers, the attribution is not obvious, also because some of the lowest numbers overlap. For example, negatives dating back to 1910–1912 come from Josef's output, with numbers ranging from 7,000 to 9,000, one of Josef's negatives dated

2. a, b Ukázky značení negativů Janem Mulačem na horním okraji negativu.

2. a, b Examples of marking negatives by Jan Mulač in upper part of negatives

ztracený nebo rozbitý negativ i Jan Mulač. Žádný systém pak nespátřujeme v číslech rytých do emulze, většinou nízkých, i když vše nasvědčuje tomu, že pocházejí až z doby Josefovy. Na jeho snímcích se vyskytují častěji. Možná tato druhotně zaznamenaná čísla měla význam jen v běžném provozním pomocném číslování, protože některá z nich se opakují.

1903 has the number 2009. From the fraction of the selection represented by today's archive of negatives, it is difficult to establish their original number. Contemporary witnesses spoke of an "archive of many thousands". These were often copies of older photographs, as if Josef was trying to reconstruct the entire archive, even where the negatives had not been preserved. This is, for that matter, proved by a number of Smetana's portraits, which have been preserved as negatives only in numerous copies. Jan Mulač replaced lost or broken negatives in similar fashion. We do not see any system in the numbers

Rozsahy čísel negativů a pravděpodobné určení autorství na základě komparace

Rozsah	Zastoupení
40–2 000	Jan Mulač
2 000–4 000	Jan Mulač, vzácně i Josef
4 000–6 000	Jan i Josef Mulač
6 000–9 000	Jan i Josef Mulač, častěji Josef
9 000–22 000	Jan Mulač
22 000–25 000	Jan Mulač, vzácně i Josef
25 000–44 473	Jan Mulač

engraved into the emulsion, they are mostly low, although everything suggests that they go back to the time of Josef. They appear more often on his pictures. Perhaps these secondarily recorded numbers were only relevant in normal operational auxiliary numbering because some of them are repeated.

Number ranges for negatives and probable authorship determination based on comparison

Range	Frequency
40–2,000	Jan Mulač
2,000–4,000	Jan Mulač, occasionally Josef
4,000–6,000	Jan and Josef Mulač
6,000–9,000	Jan and Josef Mulač, more often Josef
9,000–22,000	Jan Mulač
22,000–25,000	Jan Mulač, occasionally Josef
25,000–44,473	Jan Mulač

M JAN MULAČ

DĚTSTVÍ, VZDĚLÁNÍ, ZAMĚŠTNÁNÍ A POČÁTKY FOTOGRAFICKÉ ČINNOSTI

Jan Mulač se narodil 7. března 1841 jako čtvrtý, nejmladší syn Vavřince Mulače, nájemce zahradnictví a hospodářství v místech pozdější Rajske zahrady na Žižkově.¹⁴ Jediné podrobnější informace o rodině a počátcích Janovy práce nám poskytují vzpomínky jeho synovce Josefa Mulače, které Josef publikoval až jako více než sedmdesátiletý dva roky před svou smrtí ve Foto-novinách roku 1939.¹⁵ Vzpomínky jsou to cenné, ale stejně jako další jeho dále zmíněné memoáry obsahují některé nepřesnosti, prokazatelně např. v datech narození bratří Mulačových. Z dochovaných matrik vyplývá, že Janovi rodiče Vavřinec Mulač, povoláním zahradník, a jeho žena Marie uzavřeli sňatek v roce 1828 a měli čtyři syny – Jindřicha (1832)¹⁶, Josefa (1836), Vojtěcha (1838) a Jana. Rodina bydlela přímo u zahrady v čp. 15, kde byla

14 Archiv hlavního města Prahy, Sběrka matrik. Žižkov, kostel sv. Rocha, Kniha narození, ŽKR N5, 1839–1841, karton 102, f. 173. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=F33E0B647CA149609FDB531E30287346&scan=176#scan176> [cit. 8. 5. 2019].

15 *Z paměti našich nejstarších pracovníků ve fotografii*. Foto-noviny, odborný list pro oznamování novinek z oboru fotografických aparátů, fotografických potřeb a fotografie vůbec. Praha, 1939, roč. 20, s. 90–93. Z tohoto pramene se také dříve tradovalo mylné datum narození 14. května 1845.

16 <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=C36DFD6C3CC246E1A89E6D0E5862F498&scan=118#scan118> [cit. 5. 9. 2020].

M JAN MULAČ

CHILDHOOD, EDUCATION, EMPLOYMENT AND THE BEGINNINGS OF HIS PHOTOGRAPHIC WORK

Jan Mulač was born on 7 March 1841 as the fourth and youngest son of Vavřinec Mulač, a tenant of a gardening and farming business on the site of the later Rajska zahrada in Žižkov.¹⁴ The only more detailed information about the family and the beginnings of Jan's work is provided by the memoirs of his nephew Josef Mulač, which Josef only published in Foto-noviny as a seventy year-old, two years before his death in 1939.¹⁵ His memories are valuable, but like his other memoirs below, they contain some inaccuracies, demonstrably for example in the birth dates of the Mulač brothers. The surviving registers of births show that Jan's parents Vavřinec Mulač, a gardener by profession, and his wife Marie married in 1828 and had four sons – Jindřich (1832)¹⁶, Josef

14 City of Prague Archive, Registries Collection. Žižkov, Church of St. Roch, Register of Births, ŽKR N5, 1839–1841, box 102, f. 173. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=F33E0B647CA149609FDB531E30287346&scan=176#scan176> [cit. 8.5.2019].

15 *From the memoir of our oldest workers in photography*. Foto-noviny, a specialist newspaper for news of photographic equipment, photographic requisites and photography in general. Prague, 1939, Vol. 20, pp. 90–93. This source also provided the erroneous date of birth of 14 May 1845.

16 <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=C36DFD6C3CC246E1A89E6D0E5862F498&scan=118#scan118> [cit. 5.9.2020].

3. Jan Mulač, patrně fotografie Josefa Mulače nebo jiného pomocníka, Praha, kol. 1900, NM-ČMH-MBS 8125

3. Jan Mulač, probably photograph of Josef Mulač or another assistant, Prague, around 1900, NM-ČMH-MBS 8125

později vybudována plynárna,¹⁷ dnes přibližně na témže místě stojí funkcionalistická budova bývalého

4. Ukázka detailu z Prahy s vyznačením polohy plynárny a Rajské zahrady

4. Example of the detail plan of Prague with location of the gas plant and Rajská zahrada (Paradise Garden) marked

(1836), Vojtěch (1838) and Jan. The family lived right next to the garden at No 15, where a gas works was later built;¹⁷ today, the functionalist building of the former General Pensions Institute (now the Radost building) stands in approximately the same place. According to Josef Mulač, Vavřinec Mulač died “*relatively young, when not all the children were yet provided for*”, however, we have not been able to determine the exact year of his death. A difficult situation arose for the youngest Jan. In view of the fact that the mother consulted his teacher about his future

17 ŘEPA, Kamil. *Schematismus král. hlav. města Prahy měst Vyšehradu, Karlína, Smíchova, Král. Vinohradů a Žižkova; s úplně spolehlivým, dle nejnovějších dat pečlivě sestaveným seznamem všech P.T. majitelů domů ... spořitelna a záložen v Čechách*. V Praze: Kamil Řepa, 1883, s. 194. Dostupné z: <https://cdk.lib.cas.cz/view/uuid:64d-5d00c-0ade-4d25-9c08-a7f1ecc13fe9?page=uuid:ee6bd849-dc0d-11e7-9888-001b63bd97ba> [cit. 5. 9. 2020].

17 ŘEPA, Kamil. *A schematic of the Royal Capital City of Prague, and the towns of Vyšehrad, Karlín, Smíchov, Royal Vinohrady and Žižkov; with a completely reliable list, carefully compiled according to the latest data, of all homeowners pleno titulo, savings and deposit banks in the Czech Lands*. At Prague: Kamil Řepa, 1883, p. 194. Available on: <https://cdk.lib.cas.cz/view/uuid:64d-5d00c-0ade-4d25-9c08-a7f1ecc13fe9?page=uuid:ee6bd849-dc0d-11e7-9888-001b63bd97ba> [cit. 5. 9. 2020].

Všeobecného penzijního ústavu (dnes Dům Radost). Podle Josefa Mulače zemřel Vavřinec Mulač „*poměrně mlád, když ještě nebylo postaráno o všechny děti*“, přesný rok úmrtí se však nepodařilo určit. Pro nejmladšího Jana nastala těžká situace. Vzhledem k tomu, že se prý o jeho budoucím uplatnění matka radila s učitelem a povinná školní docházka končila v té době ve dvanácti letech, muselo to být ještě před polovinou padesátých let 19. století. Škola doporučila využít chlapcova kreslířského talentu, a tak se Jan učil malířem porcelánu, údajně na Smíchově. Zaměstnán pak byl na Vinohradech v místech usedlosti Hajnovka. Josef Mulač neuvádí konkrétní údaje o seznámení s mužem, který Jana přivedl k fotografii: „*Fotografie byla tehdy ve svých začátcích a měla v kruhu strýcových známých svého propagátora v osobě jakéhosi barona. Ten se zabýval dosti úspěšně fotografií a hlavní svůj zájem soustředil na diapositivy. Zhotovoval je ovšem na kolodiových deskách a aby jejich krása vynikla, chtěl je mít barevné, a proto hledal někoho, kdo by mu diapositivy koloroval. Jeho volba padla na mého strýce a touto náhodou se dostal můj strýc Jan Mulač k fotografii.*“ Dozvídáme se tak sice zajímavou informací, ale nevíme, o koho se jednalo, ani kde a jak se tito muži seznámili. Ačkoliv si v době Janova narození fotografie jakožto nový vynález teprve hledala své příznivce mezi šlechtou a vzdělanci, ve druhé polovině 19. století už ve šlechtických kruzích nalezla nejen oblibu, ale dokonce i fotografy amatéry, z nichž někteří dosahovali pozoruhodných úspěchů.¹⁸

Jaké bylo Janovo další fotografické školení, není známo, ale protože v roce 1866 přijal místo „obchodvedoucího“ v ateliéru Hynka Fiedlera, musel mít větší praxi.¹⁹ Pouze je v pamětech charakterizován jako

employment and compulsory schooling ended at the time at the age of twelve, this must have been before the mid-1850s. The school recommended making use of the boy's drawing talent, so Jan was apprenticed as a porcelain painter, apparently in Smíchov. He was then employed in Vinohrady at the Hajnovka homestead. Josef Mulač does not provide any specific information about becoming acquainted with the man who brought Jan to photography: “*Photography was in its infancy at the time and had a promoter in the circle of my uncle's acquaintances in the person of a certain baron. The latter was quite successfully involved in photography, being mainly interested in transparencies. However, he made them on colloid plates, and in order for their beauty to stand out, he wanted them to be coloured, so he was looking for someone to colour his slides. His choice fell on my uncle and by this chance my uncle Jan Mulač got into photography.*” So here we learn some interesting information, but we do not know who this it was or where and how the men met. Although at the time of Jan's birth, photography as a new invention still sought its supporters among the nobility and the educated, in the second half of the 19th century it found popularity not only in aristocratic circles, but even among amateur photographers, some of whom achieved remarkable success.¹⁸

It is not known what Jan's further photographic training was, but because he accepted a position as “sales manager” in Hynek Fiedler's studio in 1866, he must have had more extensive experience.¹⁹ Just in memoirs he is characterized as being ambitious and hard-working. If he was accepted into such a position in a prestigious studio at the age of twenty-five, this would certainly be characteristic of him, although Fiedler himself was only five years older. The work

18 VACA, Jan (ed.). *Fotografové šlechtici v zemích Koruny české / Photographer Aristocrats in the Czech Crown Lands*. Praha: Národní památkový ústav, 2017.

19 I zde uvádí Josef Mulač mylně, že se jednalo o Josefa Fiedlera, ten se však v roce 1866 teprve narodil. Viz pozn. 14.

18 VACA, Jan (ed.). *Photographer aristocrats in the Lands of the Czech Crown*. Prague: National Heritage Institute, 2017.

19 Here, too, Josef Mulač erroneously states that it was Josef Fiedler, but the latter was only born in 1866.

ctižádostivý a usilovně pracující. Pokud byl na takové místo v prestižním ateliéru přijat v pětadvaceti letech, určitě je to charakteristika výstižná, i když sám Fiedler byl jen o pět let starší. Práci ve Fiedlerově ateliéru, jinak archivně neprokázanou, nám ale s největší pravděpodobností dokládá pramen přímý, fotografie. Ve sbírce Pavla Scheuflera²⁰ je snímek nazvaný *Před zahradním ateliérem Hynka Fiedlera (na adrese Václavské náměstí 24)*, pořízený kolem roku 1868. Na snímku lze podle jediného dosud známého Mulačova portrétu²¹ určit jako muže bez klobouku právě Jana Mulače. Fotografie také poskytuje názorný příklad toho, jak tehdejší ateliéry vypadaly.

PRVNÍ MULAČŮV ATELIÉR V KARLÍNĚ

Samostatný ateliér si Jan Mulač otevřel počátkem sedmdesátých let 19. století v Karlíně naproti areálu nejstarší pražské plynárny v dnešní Sokolovské ulici 22, tehdy Královské, čp. 32/22. Protože živnostenské rejstříky Karlína nejsou z té doby zachovány, neznáme přesné datum. Skutečně konkrétní fakta o jeho živnosti udává teprve matriční zápis o sňatku Jana Mulače s Annou Vodílkovou,²² v němž je zaznamenáno ženichovo povolání (fotograf) i adresa jeho ateliéru. Podnětem k Mulačovu osamostatnění mohlo být také úmrtí Hynka Fiedlera v roce 1870 a rozhodnutí jeho vdovy vést firmu nadále sama.

Karlín byl v té době prudce se rozvíjejícím pražským předměstím, ale ze správního hlediska součást Prahy netvořil. Růst železnice i průmyslu, stejně jako plynárna, která zajišťovala plyn pro osvětlení Prahy,

in Fiedler's studio, which is otherwise unproven, is most likely documented by a direct source, photographs. In the collection of Pavel Scheufler²⁰ there is a photograph entitled *In front of Hynek Fiedler's garden studio* (at Václavské náměstí 24), taken around 1868. The picture, based on the only known portrait of Mulač²¹, shows a man without a hat, Jan Mulač. The photograph also provides a clear example of what studios of the time looked like.

MULAČ'S FIRST STUDIO IN KARLÍN

Jan Mulač opened his own separate studio in the early 1870s in Karlín, opposite the site of the oldest Prague gas works at today's Sokolovská 22, then Královská 32. Since the Karlín trade registers from that period have not been preserved, we do not know the exact date. Actual specific facts about his trade, are only provided by the registry record of Jan Mulač's marriage to Anna Vodílková,²² in which the groom's profession (photographer) and the address of his studio are recorded. The death of Hynek Fiedler in 1870 and the decision of his widow to run the company on her own could also have prompted Mulač to establish himself independently.

At the time Karlín was a rapidly developing suburb of Prague, but from an administrative point of view it did not form part of Prague. The growth of the railways and industry, as well as the gas works, which provided gas for the lighting of Prague, all led to extensive new construction. The port of Karlín was also important. Mulač was offered a chance to start

20 Sbírká Scheufler, pod označením FiedlerH01.

21 NM-ČMH-MBS 8125.

22 Archiv hlavního města Prahy, Sbírká matrik. Karlín, kostel sv. Cyrila a Metoděje, Kniha oddaní 1868–1872, KAR 03, s. 327. Dostupné z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=16D4BFC2ECAE4F5F84C2C7FFAEAE3558F&scan=327#scan327> [cit. 24. 5. 2013].

20 Scheufler Collection under the label FiedlerH01.

21 NM-ČMH-MBS 8125.

22 City of Prague Archive, Registries Collection. Karlín, Church of St. Cyril and Methodius, Register of Marriages 1868–1872, KAR 03, p. 327. Available on: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=16D4BFC2ECAE4F5F84C2C7FFAEAE3558F&scan=327#scan327> [cit. 24. 5. 2013].

5. Před zahradním ateliérem Hynka Fiedlera na adrese Václavské náměstí 24, zleva paní Fiedlerová, Hynek Fiedler, Jan Mulač a neurčený muž, po roce 1866, Sbíрка Scheuffler

5. In front of Hynek Fiedler's garden studio at Václavské Square 24. From the left: Mrs Fiedlerová, Hynek Fiedler, Jan Mulač and a unidentified man, after 1866. Scheuffler Collection

to vše vedlo k rozsáhlé nové výstavbě. Svůj význam měl i karlínský přístav. Mulačovi se nabízela šance začít podnikání za uměřených finančních podmínek, s menší konkurencí oproti vnitřní Praze, a přitom v její těsné blízkosti. Ateliér byl prakticky na dohled hradeb, jejichž zbourání v polovině sedmdesátých let

6. Dnešní pohled průčelí domu čp. 32 v dnešní Sokolovské (dříve Královské) ulici v Karlíně, který vznikl přestavbou a rozšířením původní budovy, fotografie Pavel Scheuffler

6. Today's view of the house No. 32 in Sokolovská (formerly Královská) Street in Karlín, that was created by the reconstruction and extension of the original building, photo Pavel Scheuffler

his business on moderate financial terms, with less competition than in inner Prague, and at the same time immediately nearby. The studio was practically within sight of the walls, the demolition of which in the mid-1870s provided Prague and its suburbs with more space for the construction of additional flats and for the development of industry. This was underlined in 1875 by the introduction of the first horse-drawn tram line from Smíchov past the Provisional Theatre to Karlín. It was as if this route symbolically foreshadowed another relocation of the studio.

Until the introduction of electric lighting, photography studios were as a rule dependent on daylight.

19. století poskytl Praze i jejím předměstím větší prostor pro stavbu dalších bytů a rozvoj průmyslu. To podtrhlo v roce 1875 zavedení první linky koňské tramvaje ze Smíchova kolem Prozatímního divadla do Karlína. Jako by tato trasa symbolicky předznamenala další stěhování ateliéru.

Až do rozmachu elektrického osvětlení byly fotografické ateliéry závislé na denním světle. Zpravidla měly podobu prosklené budovy ve dvorech či zahradách nebo šlo o adaptované podkrovní prostory patrových domů s prosklenou střechou. Na dobových plánech Karlína není taková stavba u domu čp. 32 zachycena.²³ Její existenci dokládá až pozdější spis, týkající se přestavby ateliéru na slévačskou dílnu po Mulačově odchodu.²⁴ Zbytky dílny, včetně komínu, existují dodnes.

Z Mulačova ateliéru v Královské ulici známe především portrétní vizitky. Obvykle se jedná o poprsí na neutrálním pozadí, ale u celých postav se objevují i jednoduché rekvizity – sloup, stůl, židle. Větší počet fotografií z této doby obsahuje např. pozůstalost herečky Adély Volfové, uložená v Divadelním oddělení Historického muzea.²⁵ Před Mulačův objektiv přicházeli i další herci a hudebníci, stejně jako další zajímavé osobnosti. Samozřejmě také pořizoval běžné vizitkové fotografie nám dnes neznámých lidí.

They consisted of glazed buildings in courtyards and gardens. No such structure is recorded near house No 32 on Karlín plans of the period.²³ Its existence is proved by a later file concerning the reconstruction of the studio into a foundry workshop after Mulač's departure.²⁴ The remains of that workshop, including the chimney, still exist today.

We know mainly of portrait visiting cards from the Mulač studio at Královská. These are usually a bust against a neutral background, but there are also simple props for whole-body portraits – a column, a table, a chair. A larger number of photographs from this period are contained, for example, in the estate of the actress Adéla Volfová, stored at the Theatre Department of the Historical Museum.²⁵ Other actors and musicians, as well as other persons of interest, came before Mulač's lens. Of course, he also took ordinary visiting card photos of people who are now unknown to us.

Mulač was well acquainted with social and artistic life in Karlín, where, in addition to the Sokol, Middle- and Working-Class social clubs operated. He himself was an ardent Sokol, and a supporter of literature, music and theatre.

23 Situaci přehledně mapuje plán z roku 1869, který ukazuje polohu plynárny a starší řady domů na jižní straně Královské (Sokolovské) ulice. Ukazuje také polohu hradeb a Poříčské brány. Archiv hlavního města Prahy. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=7E88D3B8FBD511DF822500166F1163D4&scan=4#scan4>, obr. 4 [cit. 8. 7. 2019].

Na plánu z roku 1875 je již zakreslena situace s další zástavbou a bez zbouraných hradeb. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=7E88D3ACFBD511DF822500166F1163D4&scan=1#scan1> [cit. 8. 7. 2019].

24 Spis Archiv hl. m. Prahy, objekt je patrný ve větším rozsahu dodnes, včetně dochovaného komínu. <http://koda.kominari.cz/?action=karta&cislo=0651> [cit. 8. 7. 2019].

25 NM-HM-DO, pozůstalost Adély Volfové.

23 The situation is clearly mapped in a plan from 1869, which shows the location of the gas works and older rows of houses on the south side of Královská (Sokolovská) street. It also shows the location of the walls and the Poříčská gate. Prague City Archive. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=7E88D3B8FBD511DF822500166F1163D4&scan=4#scan4>, Fig. 4 [cit. 8.7.2019].

A plan from 1875 already outlines situation with other buildings and without the by now demolished walls. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=7E88D3ACFBD511DF822500166F1163D4&scan=1#scan1> [cit. 8.7.2019].

24 File from the Prague City Archive, the building is visible to a greater extent to this day, including the preserved chimney. <http://koda.kominari.cz/?action=karta&cislo=0651> [cit. 8.7.2019].

25 NM-HM-DO, estate of Adéla Volfová.

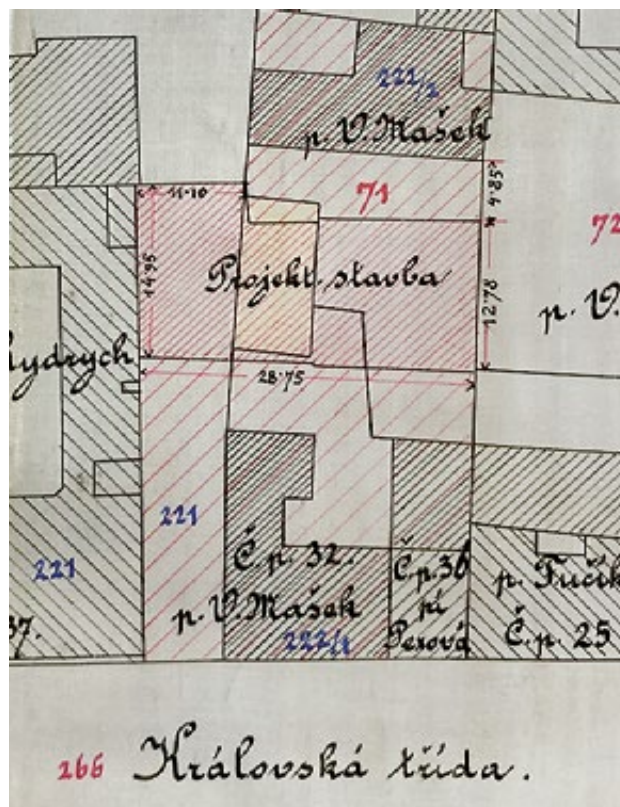

7. Polohopisný plán královského města Prahy se Smíchovem a Karlínem, Mayr, Josef, Praha, 1869, detail plánu Karlína, Národní technická knihovna, G 524

7. Topographical plan of the royal city of Prague with Smíchov and Karlín, Mayr, Josef, Prague, 1869, detail of the plan of Karlín, National Technical Library, G 524

Společenský a umělecký život v Karlíně, kde kromě Sokola působila Měšťanská a Dělnická beseda, Mulač dobře znal. Sám byl zapáleným sokolem, příznivcem literatury, hudby i divadla.

Produkce z prvního Mulačova ateliéru je zajímavá velkou variabilitou používaných kartonů, a to i vzhledem k tomu, že ateliér na karlínské adrese vydržel jen sedm let. Reverzy fotografií nesou málo přímých informací o tom, kdo karton dodával, nebo o historii ateliéru. Pouze podle charakteru fotografií, činnosti vyobrazených a podle druhotných přepisů lze stanovit pravděpodobnou časovou posloupnost používaných textových a grafických typografií kartonových podložek. Dosud máme doloženo pět různých kartonů, když nepočítáme barevné varianty. Všechny jsou ve dvojjazyčné česko-německé podobě a vždy uvádějí jako základní orientační označení „naproti plynárně“. Tato první pražská plynárna vyráběla plyn v začátcích pražského plynového pouličního osvětlení. Plyn se získával spalováním koksů, což z objektu činilo nepříliš žádoucího souseda.

8. Situace domu čp. 32 včetně zahrady, ve které měl původně Jan Mulač ateliér, Archiv hlavního města Prahy, Okresní správa politická Karlín, sig. 9/14, karton 261, inv. č. 1237, plán stavu před přestavbou kovolijecké dílny Václava Maška

8. The situation of house No. 32, including the garden in which Jan Mulač originally had a studio. Archive of the Capital City of Prague, District official administration Karlín, sig. 9/14, cardboard 261, inv. no. 1237, state plan before the reconstruction of Václav Mašek's metalworking workshop

The output from Mulač's first studio is interesting due to the great variability of the card used, and also due to the fact that the studio only lasted seven years at the Karlín address. The reverse sides of photographs provide little direct information about who supplied the card stock or about the history of the studio. Only from the nature of the photographs, the activities depicted and ancillary notes can the

9. Reverz fotografie s vyobrazením Čechie, NM-HM-DO, inv. č. 30 F 49

9. The reverse of a photograph depicting Čechie, NM-HM-DO, inv. no. 30 F 49

Potisky kartonů stylově většinou čerpají z dekorací v duchu druhého rokoka. Hned první z kartonů má v litografické dekoraci zakomponovánu symboliku fotografickou i malířskou, ostatně malířství porcelánu bylo pro Mulače původním povoláním. Postupně jsou složité figurální motivy nahrazovány jednodušší, často jen ornamentální výzdobou. Pouze jeden typ lze dohledat i u jiných fotografií, a to patrně ten nejmladší, s alegorií umění a nápisem ARTIS AMICA

probable time sequence of the text and graphic typology of the card backings used be determined. So far, we have six different card types, not counting colour variants. All of them are bilingual Czech-German and always give the basic location information “opposite the gas works”. This first Prague gas works produced gas at the beginnings of Prague’s gas street lighting. The gas was obtained by burning coke, which made the building a less than desirable neighbour.

The card prints usually depict decorations in the spirit of the second Rococo. The very first of the cards has a photographic and artistic symbolism embedded in the lithographic decoration; after all, painting was Mulač’s original occupation. Gradually, complex figural groups are replaced by simpler, often simply ornamental decorations. Only one type can be seen at other photographers, probably the latest, with the allegory of art and the inscription ARTIS AMICA NOSTRAE from the Vienna branch of Trapp & Münch,²⁶ which had been in operation since 1875. No other manufacturers are named. None of the pictures on this card stock have primary dates, and later notes do not help, as they often date from the same year (e.g. 1870), but on different card stock. This is also how one of the photographs of the actress Adéla Volfová and the visiting card of Vendelín Budil are marked. The printing, whose supplier we do not know, is quite unique in that it expresses Mulač’s national sentiments at a level of political manifestation. The depicted motif of a mourning Bohemia alludes to the fact that Emperor Francis Joseph I did not have himself crowned King of Bohemia, as he had promised, and refers to ideas contained, for example, in

26 PAULOVÁ, Eva. *Contribution to the periodization of the work of the studio of Jan Mulač*. In: *Historical photography*, Vol. 12, Prague: National Archives, 2015, p. 17, Note 15, also <https://www.krfrm.de/krfrm/interaktive-karte/ehemalige-villa-trapp> [cit. 2.7.2018].

NOSTRAE od vídeňské filiálky Trapp & Münch,²⁶ která fungovala od roku 1875. Ostatní výrobci nejsou jmenováni. Žádný ze snímků na těchto kartonech není primárně datován a ani pozdější přípisy nepomohou, protože často pocházejí z téhož roku (např. 1870), avšak kartony se liší. Tak je také označena jedna z fotografií herečky Adély Volfové a vizitka Vendelína Budila. Tisk, jehož dodavatele neznáme, je zcela výjimečný tím, že vyjadřuje Mulačovo národní cítění na úrovni politické manifestace. Zobrazený motiv truchlící Čechie se lvem naráží na skutečnost, že se císař František Josef I. nedal korunovat českým králem, jak slíbil, a odkazuje na myšlenky obsažené např. v tajně šířeném spise *Pláč koruny české*.²⁷

MULAČ A LÁZNĚ SEDMIHORKY

Ojediněle se vyskytují fotografie s karlínskou adresou s dodatkem „a v Lázních Sedmihorských / Bad Wartenberg“. Jan Mulač tedy vedle Karlína epizodně rozšířil svou práci v letní sezoně do Lázní Sedmihorky. Žádná z fotografií není datována, a to ani přípisem. Dosud bylo nalezeno jen několik takových fotografií v Českém muzeu hudby a Divadelním oddělení, Náprstkově muzeu a jedna v Muzeu Českého ráje v Turnově.

Sedmihorky byly od založení v roce 1840 vyhledávaným místem pro léčbu a odpočinek. Jejich zakladatel lékař Antonín Vincenc Šlechta²⁸ zde aplikoval pokrokové metody vodoléčby a klimatické léčby i zajímavý režim dne. Byl známým českým vlastencem a podporovatelem národně zaměřených

the secretly circulated pamphlet *The Sorrow of the Bohemian Crown*.²⁷

MULAČ AND THE SEDMIHORSKY SPA

There are occasional photographs with the Karlín address with the addition of “and at the Sedmihorky Spa/Bad Wartenberg”. So, in addition to Karlín, Jan Mulač at times extended his work in the summer season to the Sedmihorsky Spa. None of the photographs are dated, not even by note. So far, only a few such photographs have been found in the Czech Museum of Music, the Theatre Department, the Náprstek Museum, and a single one in the Bohemian Paradise Museum at Turnov.

Since its foundation in 1840, the Sedmihorky Spa had been a popular place for treatment and relaxation. Its founder was Dr Antonín Vincenc Šlechta²⁸ who here applied advanced methods of hydrotherapy and outdoor therapy as well as an interesting day regime. He was a well-known Czech patriot and supporter of nationalistically oriented institutions, especially in the theatre, music and literature. The originally German spa society, from the middle of the century increasingly attracted representatives of Czech society and culture to stay, offering not only the power of local springs, but also a rich social life led by Šlechta himself. Unfortunately, most reports of life at Sedmihorky are second-hand. Only not quite complete guest lists have been preserved,²⁹ which Šlechta issued annually, without the valuable

26 PAULOVÁ, Eva. *Příspěvek k periodizaci tvorby ateliéru Jana Mulače*. In: *Historická fotografie*, roč. 12, Praha: Národní archiv, 2015, s. 17, pozn. 15, také <https://www.krfrm.de/krfrm/interaktive-karte/ehemalige-villa-trapp> [cit. 2. 7. 2018].

27 PAULOVÁ 2015, op. cit., s. 5 a 8.

28 Antonín Vincenc Šlechta (1810–1886) viz <http://m.lomnice-nadpopelkportou.cz/mudr-antonin-slechta/d-9451> [cit. 20. 5. 2019].

27 PAULOVÁ 2015, op. cit., pp. 5 and 8.

28 Antonín Vincenc Šlechta (1810–1886) viz <http://m.lomnice-nadpopelkportou.cz/mudr-antonin-slechta/d-9451> [cit. 20. 5. 2019].

29 Bohemian Paradise Museum at Turnov, Archive, card No 185, Reg. No 149, Sedmihorky.

10. Mulačova fotografie z lázní Sedmihorky, Muzeum Českého ráje v Turnově, pozůstalost Bohdana Kaminského, 10_A-OF-BK V_4

10. Mulač's photo from the Sedmihorky spa, Museum of the Czech Paradise in Turnov, estate of Bohdan Kaminski, 10_A-OF-BK V_4

institucí, především v oblasti divadla, hudby a literatury. Původně německá lázeňská společnost po polovině století stále častěji lákala k pobytu představitel české společnosti a kultury, nabízela nejen sílu místních pramenů, ale také bohatý společenský život v čele se Šlechtou. Bohužel většina zpráv o životě v Sedmihorkách je druhotná. Zachovaly se pouze

commemorative books from individual seasons.³⁰

³⁰ In 1941, a serial about Sedmihorky by Antonín Otmar was published in the Pojizerské listy newspaper. In 1942, he supplemented it with factual data obtained from Jan Šourek of Prague. Complete guest lists were said to have been kept by him. Based on these, he states that the number of visitors to Sedmihorky was about 400–5000 guests per year. The manuscripts and clippings are stored in the Bohemian Paradise Museum at Turnov, see footnote 28.

ne zcela kompletní seznamy hostů,²⁹ které Šlechta každoročně vydával, nikoli však cenné pamětní knihy z jednotlivých sezon.³⁰ Součástí rodinného archivu Šlechtů ze Všehrd je také osobní archiv Antonína Vincence Šlechty, avšak neúplný a dosud téměř nezpracovaný.³¹

Život v lázních a léčebné procedury podrobně popsal Václav Durych ve svém cestopisu *Z Českého ráje*.³² Kromě šlechticů, úředníků, lékařů, podnikatelů a novinářů sem směřovali i umělci. Mezi prvními je zmiňována Eliška Krásnohorská, opakovaně také Jan Neruda. Jeho návštěvu v roce 1876 zachytil na humorné kresbě herec a malíř František Kolár, který se stal při svých pobytech organizátorem četných společenských podniků – výletů, her, divadelních představení. Do lázní stále častěji mířili členové Prozatímního, později i Národního divadla, houslisté a další umělci. Mnozí z nich patřili k zákazníkům pražského Mulačova ateliéru, a to buď ještě v Karlíně, nebo i později po jeho přesídlení. V době Mulačova působení v lázních však byli mezi hosty spíše výjimkou a mluvit o dostaveníčku představitelů české kultury je přehnané i po Mulačově epizodě. V osmdesátých letech přijížděli spíše proto, aby účinkovali na kulturních akcích pořádaných pro lázeňské hosty. Není vyloučeno, že Mulače pro Sedmihorky získal karlínský farář Karel Mašek, který ho oddával. Na fotografii z pozůstalosti rodáka z Českého

11. Antonín Vincenc Šlechta, Jan Mulač, Praha, po roce 1877, NM-NpM inv. č. 170.971

11. Antonín Vincenc Šlechta, Jan Mulač, Prague, after 1877, NM-NpM inv. no.170.971

29 Muzeum Českého ráje v Turnově, archiv, kart. č. 185, reg. č. 149, Sedmihorky.

30 V roce 1941 vycházel v Pojizerských listech na pokračování cyklus o Sedmihorkách od Antonína Otmara. V roce 1942 jej doplnil faktografickými údaji, které získal od Jana Šourka z Prahy. U toho měly být uloženy kompletní seznamy hostů. Uvádí na jejich základě, že návštěvnost Sedmihorek činila ca 400–5000 hostů ročně. Rukopisy a výstřižky jsou uloženy v Muzeu Českého ráje v Turnově, viz pozn. 28.

31 SOKA Semily, Rodinný archiv Šlechtů ze Všehrd, zpracována pouze fotografická alba.

32 DURYCH, Václav. *Z českého ráje. Cestopisné kresby Václava Durycha*. Hradec Králové: V. Durych, 1886.

The personal archive of Antonín Vincenc Šlechta is also a part of the family archive of the Šlechta family from Všehrdy, but it is incomplete and almost unstudied.³¹

31 SOKA Semily, Family archive of the Šlechta family of Všehrdy, only photo albums studied.

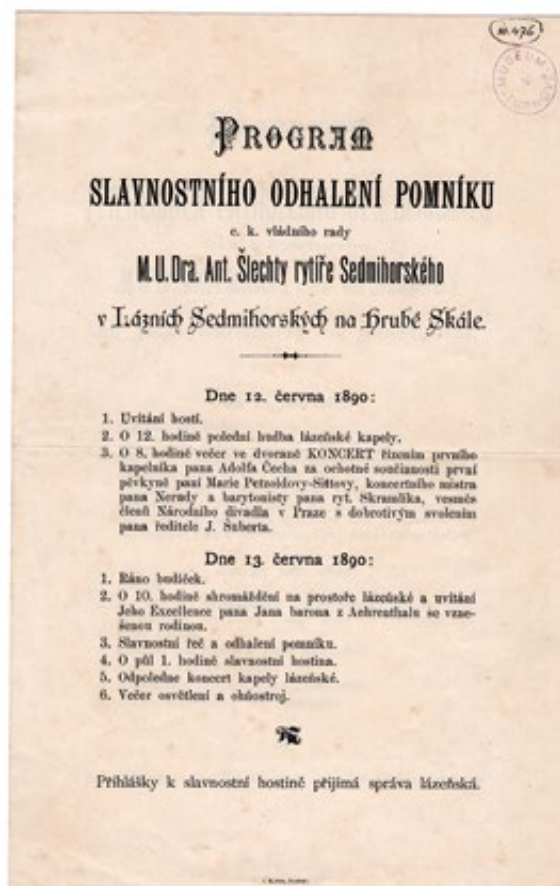

12. Bade-Liste von Wartenberg auf Gross-Skal 1876, titulní list, tisk 1876, Muzeum Českého ráje v Turnově, fond Sedmihorky

12. Bade-Liste von Wartenberg auf Gross-Skal 1876 (Bathing list from Wartenberg at Gross-Skal), title page, print 1876, Museum of the Czech Paradise in Turnov, Sedmihorky fund

ráje Bohdana Kaminského (vlastním jménem Karel Bušek), básníka, dramatika a novináře, je totiž Mašek označen jako Kaminského strýc. I tato fotografie má karton s lokací v Sedmihorkách.³³

³³ Muzeum Českého ráje v Turnově, pozůstalost Bohdana Kaminského, inv. č. A-OF-BK V_4. Z oblasti Českého ráje pochází Kaminského rodina a je spřízněna s místní významnou podnikatelskou rodinou Mašků.

13. Program slavnostního odhalení pomníku c. k. vládního rady M. U. Dra. Ant. Šlechty rytíře Sedmihorského v Lázních Sedmihorských a Hrubé Skále dne 12. června 1890, tisk, Muzeum Českého ráje v Turnově, fond Sedmihorky

13. The program of the ceremonial unveiling of the monument to the Government Council Dr. Med. Antonín Šlechta Knight Sedmihorský in Lázně Sedmihorské and Hrubá Skála on June 12, 1890, print, Museum of the Czech Paradise in Turnov, Sedmihorky fund

Václav Durych described life and medical procedures in the spa in detail in his travelogue *From the*

14. Pohled na lázeňskou společnost před kolonádou, momentka, Jan Mulač, Sedmihorky [1877], SOkA Semily, Rodinný archiv Šlechtů, album 76, folio 15

14. View of the spa company in front of the colonnade, snapshot, Jan Mulač, Sedmihorky [1877], SOkA Semily, the Šlechta family archive, album 76, folio 15

Mulačův osobní pobyt v Sedmihorkách potvrzují jeho fotografie lázeňských budov se stojícími postavami před nimi. Zachovaly se v jednom z řady jinak neurčených fotografických Šlechtových alb, a třebaže nejsou datované, podle hesla ARTIS AMICA NOSTRAE, které je vytištěno na reverzu, a komparací s ostatními Mulačovými snímky je můžeme přiřadit k posledním rokům „karlínského období“. Tento revers mají i dvě portrétní fotografie z alb.³⁴ Na obou stojí portrétovaní u jednoduché bílé židle z ohýbaného dřeva. Židli, koberec ani jednoduché pozadí na

Bohemian Paradise.³² In addition to the nobility, civil servants, doctors, businessmen and journalists, artists also came here. Eliška Krásnohorská and, repeatedly, Jan Neruda are mentioned as being among the first. The latter's visit in 1876 was captured in a humorous drawing by the actor and painter František Kolár, who during his stays became the organizer of numerous social events – trips, games, theatre performances. More and more often members of the Provisional, and later also of the National Theatre,

34 SOkA Semily, Rodinný archiv Šlechtů ze Všehrd, Album 76, č. 20.

32 DURYCH, Václav. *From the Bohemian Paradise. Travel drawings by Václav Durych*. Hradec Králové: V. Durych, 1886.

15. Lázeňský host v Sedmihorkách, neurčený, Jan Mulač, Sedmihorky [1877], SOkA Semily, Rodinný archiv Šlechtů, album 35, folio 149

15. A spa guest in Sedmihorky, unidentified, Jan Mulač, Sedmihorky [1877], SOkA Semily, the Šlechta family archive, album 35, folio 149

jiných fotografiích z Karlína nenajdeme a liší se také charakter osvětlení snímku.³⁵ Do alb jsou zařazeny i další Mulačovy fotografie ze sedmdesátých a osmdesátých let, ty však již bez reverzu ze Sedmihorek. Přímo v lázních v té době pravděpodobně nepůsobil

violinists and other artists headed towards the spa. Many of them were customers of Mulač's studio in Prague, either while still at Karlín or later after his relocation. However, at the time of Mulač's work in the spa, they were still rather an exception among the guests, and to talk about a gathering of the representatives of Czech culture is exaggerated even after Mulač's episode. In the 1880s, they came rather to perform at the cultural events organized for the spa guests. It is possible that the Mulač was acquired for Sedmihorky by Karel Mašek, parish priest from Karlín, who was the celebrant at his wedding. In a photograph from the estate of Bohdan Kaminský (neé Karel Bušek), a native of Bohemian Paradise, poet, playwright and journalist, Mašek is described as Kaminský's uncle. This photo also has a card mount with a location in Sedmihorky.³³

Mulač's own stay in Sedmihorky is confirmed by his photograph of the spa building with figures standing in front of it. It has been preserved in one of Šlechta's albums, and although it is not dated, according to the motto *ARTIS AMICA NOSTRAE*, which is printed on the reverse, and by comparing it with other pictures by Mulač we can assign it to the last years of his "Karlín period". Two portrait photos from the albums also have this reverse side.³⁴ On both of them the subject stands beside a simple white bentwood chair. We do not find a chair, rug or simple background in other photographs from Karlín, and the nature of the lighting in the picture also differs.³⁵ Other Mulač photographs from the 1870s and 1880s are also included in the albums, but they no longer have the reversed image from Sedmihorky. Probably

35 SOkA Semily, Rodinný archiv Šlechtů ze Všehrd, Album 35, č. 134 a 149.

33 Bohemian Paradise Museum at Turnov, estate of Bohdan Kaminský, inventory No. A-OF-BK V_4. The Kaminský family comes from the area of the Bohemian Paradise and is related to the important Mašek family of local entrepreneurs.

34 SOkA Semily, Family archive of the Šlechta family of Všehrdy, Album 76, No 20.

35 SOkA Semily, Family archive of the Šlechta family of Všehrdy, Album 35, Nos 134 and 149.

16. a Titulní list fotografického alba věnovaného houslistovi Františku Ondříčkovi lázeňskými hosty v roce 1887, NM-ČMH-HHO, č. př. 60/66

16. a Title page of a photo-album dedicated to violinist Ondříček by spa guests in 1887, NM-ČMH-HHO, č. př. 60/66

16. b První strana alba na čelném místě s fotografiemi Gustava Eima a Marie Sittové

16. b The first page of the album on the front page with the photographs of Gustav Eim and Marie Sittová

jiný fotograf. Podle fotografií v albech se zdá, že hosté využívali služeb ateliérů v Turnově, většinou Antonína Krtičky, od něhož je i cyklus portrétů pracovníků lázní, nevíme však, jestli do Sedmihorek dojížděl, nebo klienti jezdili za ním. V uvedených albech se také nachází mnoho fotografií lázní včetně momentek s hosty a personálem, z nichž velkou část vyrobila firma libereckého fotografa a obchodníka Wenzela Ferdinanda Jantsche. Jejich kvalita však neumožňuje identifikaci osob. Širší okruh Jantschových místopisných fotografií Hruboskalska bývá datován do doby kolem roku 1870.³⁶ Zbývá zmínit snímky z alb, kde údaje o fotografovi chybějí. Prohlídku většího počtu reverzů i okrajů fotografií navíc nelze bez restaurátorského zásahu realizovat, protože ji znesnadňuje adjustace snímků v albech. Jakou roli hrály fotografie pro společenský život v lázních, můžeme dokumentovat na pozdějším fotografickém albu,

at that time no other photographer was working at the spa. Judging by the photographs in the albums, it seems that guests used the services of studios in Turnov, mostly that of Antonín Krtička, from whom there is also a cycle of portraits of spa employees, but we do not know if he commuted to Sedmihorky or if clients travelled to see him. These albums also contain many photographs of the spa, including snapshots with guests and staff, many of which developed by the company of Liberec photographer and businessman Wenzel Ferdinand Jantsch. However, their poor quality does not allow people to be identified. The greater part of Jantsch's topographical photographs of the Hruboskalsko region is dated to around 1870.³⁶ We should now also mention those pictures from the albums where data on the photographer are missing. In addition, inspection of a larger number of the reverses and edges of photographs cannot be

36 <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotografove,j.html> [cit. 20. 9. 2019].

36 <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotografove,j.html> [cit. 20.9.2019].

které hosté Sedmihorek věnovali v roce 1887 houslistovi Františku Ondříčkovi.³⁷

Podle stylu fotografií i reverzu snímku z lázní se nabízí, že aktivita ateliéru v Sedmihorkách mohla spadat do roku 1877, kdy končí Mulačova činnost v Karlíně. Od podzimu 1877 pak otevřel ateliér v Ovocné ulici 15 na Starém Městě. Svědčil by o tom i fakt, že podle evidence obyvatelstva opustil bydlení na adrese karlínského ateliéru již počátkem února 1877, ale živnost v Praze zahájil až na podzim toho roku.³⁸

MULAČŮV ATELIÉR V PRAZE

Uplatnění přímo ve vnitřní Praze Mulač vnímal jako další stupeň v rozvoji svého podnikání. Konečně jako šestatřicetiletý našel místo v samém centru města. Ovocná ulice (nyní 28. října) představuje spojku mezi oběma významnými bulváry na hranici Starého a Nového Města. Dnes již dům čp. 376/15 nestojí. K zahradním prostorám, kde se nacházel ateliér, vedl průjezd, ve kterém Mulač podle vzpomínek

performed without restoration work, since such inspection is rendered difficult by the mounting of the pictures in the albums. We can document the role of photographs in social life in the spa using a later photographic album, which the guests at Sedmihorky dedicated in 1886 to the violinist František Ondříček.³⁷

According to the style of the photographs and of the reverse of the picture from the spa, it is a possibility that the activities of the studio in Sedmihorky could date to 1877, when Mulač's activities in Karlín ended. From the autumn of 1877, he operated in a studio at Ovocná 15 in the Old Town. The fact that, according to the population records, he left his accommodation at the address of the Karlín studio at the beginning of February 1877 would also testify to this, but he did not begin his business in Prague until the autumn of that year.³⁸

THE MULAČ STUDIO IN PRAGUE

Mulač saw setting up directly in inner Prague as another stage in the development of his business. Finally, at the age of thirty-six, he had found a place in the heart of the city. Ovocná (now 28 October) is a link between two important boulevards on the border between the Old and New Towns. Today

37 NM-ČMH-HHO, č. př. 60/66. Album o šesti listech obsahuje 48 fotografií, po osmi na stránce v oválných výřezích, vše v jednotné adjustaci. Ondříčkovy pobyty v Sedmihorkách se datují od roku 1884 a jsou spojeny s jeho kontakty s Gustavem Eimem, který přispěl k prosazení mladého umělce především ve Vídni. V albu je Eimova fotografie na prvním místě. Ve srovnání s osobními fondy jiných hudebníků se Ondříčkova pozůstalost vyznačuje opravdu širokým spektrem podobných památek. Není ovšem vyloučeno, že stejně bohatá a pestrá memorabilia patřící jiným uměleckým osobnostem se jen nedostala do sbírkových institucí, ale fyzicky existovala.

38 <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=EB6539D6D0D011E181F6002215111B5A&scan=1#scan1> [cit. 20. 9. 2014].

37 NM-ČMH-HHO, Nos 60/66. The six-sheet album contains 48 photographs, eight per page in oval cut-outs, all in a uniform mount. Ondříček's stays in Sedmihorky began in 1884 and are associated with his contacts with Gustav Ein, who helped in promoting the young artist, especially in Vienna. Eim's photograph takes pride of place in the album. In comparison with the personal collections of other musicians, Ondříček's legacy is characterized by a truly wide range of similar memoirs. However, it is possible that equally rich and varied memorabilia belonging to other artistic personalities not only did not reach collection institutions, although they physically existed.

38 <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?x-id=EB6539D6D0D011E181F6002215111B5A&scan=1#scan1> [cit. 20. 9. 2014].

17. a Celkový pohled na dům čp. 376 v Ovocné ulici (ulice 28. října) na Starém Městě, neznámý autor, 1894, Archiv hl. města Prahy, Sběrka fotografií, sign. VI 1/23

17. a General view of house No. 376 in Ovocná (today's 28. října) Street in the Old Town, unknown author, 1894. Archive of the Capital City of Prague, collection of photos, sign. VI 1/23

pamětníků nabízel své fotografie.³⁹ Na průčelí do ulice visela jeho firemní cedule. Do živnostenského rejstříku byl zapsán 20. 9. 1877, opakovaně pak pod č. 112562 dne 3. 10. 1877.⁴⁰ Bydliště sem přesunul až k 2. 9. 1878, kdy byl evidován jako obyvatel Prahy.⁴¹

Nastal okamžik, kdy se jeho dosavadní kontakty s představiteli vlastenecké společnosti, zejména té kulturní, mohly plně rozvinout. Brzy se fotografování u Mulače stalo prestižní součástí prezentace např. osobností českého divadla. Fotograf je zachytil

39 ŽIŽKA, Leoš Karel. *Mistři a mistříčkové. Vzpomínky na české muzikanty let 1881–1891*. Druhé nově přehlednuté a doplněné vydání. Praha: L. K. Žižka, 1947, s. 123–124. Rovněž ŽIŽKA, Leoš Karel. *Paměti a osudy. Knihkupecké vzpomínky na léta 1871–1884*. Praha: Nakladatelství Jan Kanzelsberger, 1999, s. 282–283, 390.

40 Archiv hl. m. Prahy, Rejstřík bývalého referátu živnostenského Magistrátu hlavního města Praha – živnosti svobodné, rok 1877, číslo řadové 962.

41 Viz op. cit. v pozn. 38.

17. b Dnešní pohled na průčelí domu, fotografie Pavel Scheuffler

17. b Today's view of the front of the house. Photo Pavel Scheuffler

building No 376 is no longer standing. A passage led to a garden where the studio was located, where Mulač, according to witness accounts offered his photographs.³⁹ His company sign hung on the façade overlooking the street. He was entered in the Trade Register on 20 September 1877, and again under No 112562 on 3 October 1877.⁴⁰ He moved his res-

39 ŽIŽKA, Leoš Karel. *Music Masters and Juniors. Memories of Czech musicians from 1881–1891*. Second newly reviewed and supplemented edition. Prague: L. K. Žižka, 1947, pp. 123–124.

40 Prague City Archive, Register of the Former City of Prague Trade Licensing Department – Free Trades, 1877, serial number 962.

jak v civilu na běžných portrétech, tak v rolích, v nichž v Praze tito umělci vystupovali. K tomuto účelu si přinášeli příslušné kostýmy i dekorace. Do takové série patří také fotografie s nejstarším datem dedikace. Jedná se o portrét italské sopranistky Emilie Chiomi, sólistky Her Majesty's Opera v Londýně, s přípisem datovaným 6. prosince 1877, tedy den po jejím benefičním představení ve Verdiho *La traviatě* v Prozatímním divadle. Okouzila pražské publikum v rolích světového repertoáru, mj. jako Markétka ve Gounodově *Faustovi*, Mignon ve stejnojmenné opeře Ambroise Thomase,⁴² a především jako první zahraniční představitelka Mařenky ve Smetanově *Prodané nevěstě*. Dochovala se celá série jejích fotografií, především v albu Josefy Náprstkové, kde se vyskytuje hned sedmáct fotografií pěvkyně, z toho čtyři v roli Mařenky. Jako Mařenku ji Mulač zvěčnil i na kolorované fotografii, které u něho tvoří vzácné výjimky.⁴³ Podle zobrazených operních postav se Chiomi nechala u Mulače fotografovat během obou svých pobytů v Praze, a to v prosinci 1877 a v květnu a červnu 1878.

Nejstarší fotografie jsou poměrně snadno identifikovatelné podle reverzů. V prvních dvou letech činnosti ateliéru v Ovocné ulici je na nich upřesněna lokace „proti c. k. dvor. hodináři SUCHÝMU“.⁴⁴ Pouze na některých najdeme označení výrobce kartonu – Karla Krziwaneka z Vídně. Tento významný

idence here as of 2 September 1878, when he was registered as a Prague resident.⁴¹

Now came the time when his previous contacts with representatives of patriotic society, especially cultural, could fully develop. Soon, photography at the Mulač studio became a matter of prestige in the promotion of, for example, the personalities of Czech theatre. The photographer captured them both in civilian clothes in routine portraits and in the roles which they performed in Prague. To that end, artists brought with them appropriate costumes and requisites. Such a series also includes photographs with the oldest dedication date. This is a portrait of the Italian soprano Emilie Chiomi, soloist at Her Majesty's Opera in London, with an inscription dated 6 December 1877, the day after her performance at the Provisional Theatre of Verdi's *La Traviata*. She enchanted the Prague audience in roles from the global repertoire, *inter alia* as Markéta in Gounodov's *Faust*, Mignon in Ambroise Thomas' opera of the same name,⁴² and especially as the first foreign interpreter of Mařenka in Smetana's *The Bartered Bride*. A whole series of her photographs has been preserved, especially in Josefa Náprstková's album, where there are seventeen photographs of the singer, four of them in the role of Mařenka. Mulač also immortalized her as Mařenka in a colourized photograph, which for him were rare exceptions.⁴³ Judging by the opera characters depicted, Chiomi had her photographs taken by Mulač during both of her stays in Prague, in December 1877, and in May and June 1878.

The oldest photos are relatively easy to identify from the reverse. From the beginning of Mulač's activity at this address until part of 1879 (at least) the location is given as "opposite watchmaker to the

42 ŠTĚPÁN, Václav – TRÁVNÍČKOVÁ, Markéta. *Prozatímní divadlo 1862–1883*. Praha: Academia, Národní divadlo, 2008. Sv. I, s. 480, 485, 486. Sv. II, s. 806.

43 NM-NpM 41.0062, 11902.

44 O historii firmy Suchý viz heslo na Wikipedii. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Such%C3%BD [cit. 20. 9. 2019]. Sídlil v domě čp. 22, což však byl až dům rohový s Václavským náměstím. Je otázkou, proč Mulač zvolil toto určení – nepomohlo k orientaci, ale možná uvedení sousedství prestižní firmy považoval za výhodu. Viz <https://ndk.cz/view/uuid:db4d1890=9252-11-de-b2ca000-606d5fd6c?page-uuid:df3092c0-7ca5-11e7-94b3-005056825209> [cit. 20. 9. 2019].

41 See op. cit. in footnote No 38.

42 ŠTĚPÁN, Václav – TRÁVNÍČKOVÁ, Markéta. *Prozatímní divadlo (The Provisional Theatre) 1862–1883*. Prague: Academia, National Theatre, 2008. Vol. I pp. 480, 485, 486. Vol. II, p. 806

43 NM-NpM 41.0062, 11902.

18. Fotografie s dedikací Emilie Chiomi z prosince 1877

18. Photograph with the dedication of Emilie Chiomi from December 1877

litograf i nadále zůstal převažujícím dodavatelem Mulačových kartonů. Po polovině roku 1879 došlo k mírné úpravě v textu: nyní se psalo „proti c. k. kloboučníku SRBAovi“, který sídlil v domě číslo 18, doslova naproti vchodu k ateliéru. Na počátku osmdesátých let pak Mulač začal používat nejznámější jednoduchý karton s kaligrafickým diagonálním nápisem J. Mulač a adresou v češtině a němčině. Tehdy již nemusel upřesňovat adresu svého ateliéru – stal se totiž nepochybnou součástí společenského prostředí. Kartony od vídeňských výrobců dodávaly pražské specializované firmy.

imperial court SUCHÝ”⁴⁴ Only on some of them do we find the name of the card manufacturer – Karel

44 For a history of the Suchý company, see the entry in Wikipedia. Available on: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Such%C3%BD [cit. 20.9.2019]. It was housed in building No 22, which was on the corner with Wenceslas Square. There is the question of why Mulač chose this direction – it did not help people to find their way, but perhaps being in the immediate vicinity of a prestigious company was considered an advantage. See <https://ndk.cz/view/uuid:db4d1890-9252-11de-bc2a-000d606f5dc6?page=uuid:df3092c0-7ca5-11e7-94b3-005056825209> [cit. 20.9.2019].

Co vedlo kromě kvalitních fotografických služeb k Mulačovu úspěchu, nelze dnes přesně definovat. Ateliér, který platil za místo setkávání představitelů pražské kultury té doby, navštěvovaly některé známé osobnosti opakovaně. Když však prostudujeme dobový denní tisk a pozůstalosti těchto osobností, nenajdeme žádné zprávy nebo korespondenci mezi nimi a Mulačem. Patrně ho tedy s nimi nevázalo blízké osobní přátelství, pouze úspěšný profesní vztah. Musel být v úzkém kontaktu s Prozatímním divadlem a s ním spjatými umělci – hudebníky, pěvci, literárními autory, výtvarníky.

Jako angažovaný člen Společenstva fotografů, Sokola, Hlaholu, Měšťanské besedy, Společnosti Národního muzea i dalších subjektů se Mulač čile pohyboval v české umělecké a intelektuální sféře, kde poznával své potencionální zákazníky. To se také odráží v jeho fotografické galerii.

Spolupráce s Prozatímním divadlem přivedla do jeho ateliéru např. Bedřicha Smetanu, Mulač pak pořídil několik jeho fotografií, první už v roce 1878. Jsou velmi známé a dochovaly se v několika exemplářích. Zhotovil i fotografickou kopii daguerrotypie ze skladatelova mládí.⁴⁵ Naposledy jej fotografoval patrně v roce 1881. Ke Smetanovi se váže i jedno z mála svědectví o tom, jak fungoval styk se zákazníky.⁴⁶ Josef Mulač v něm zachytil moment z doby svého učení u strýce: popisuje, jak v roce 1880 – coby šestnáctiletý mladík – odnášel hotové fotografie do skladatelova pražského bytu v Ostrovní ulici. „*Když jsem se obeznámil s různými taji svého nového povolání, přišel jsem k poznatku, že jednou z nejpříjemnějších povinností bylo, odváděti hotovou práci. Kromě procházky znamenalo to nějaké zpropitné, které mně bylo vždy vítáno, neboť mně dopomohlo k penězům, za které jsem si buď koupil nějakou knihu, nebo šel*

Krzywanek from Vienna. This important lithographer continued to be the predominant supplier of card to Mulač. After the middle of 1879, there was a slight amendment to the text: now it said “opposite the imperial milliner SRBA”, who was located in house number 18, literally opposite the entrance to the studio. At the beginning of the 1880s, Mulač began to use the most well-known simple card with the calligraphic diagonal inscription J. Mulač and the address in both Czech and German. By that time, he no longer had to specify the address of his studio – he had become an indubitable part of the social milieu. Card stock from Viennese manufacturers was supplied by specialized companies in Prague.

Apart from the high-quality photographic services, it is difficult today to define what exactly led to Mulač's success. The studio, which served as a meeting place for the representatives of Prague culture at the time, was frequently visited by certain celebrities. However, when we study the periodicals and the legacies of these personalities, we do not find any reports or correspondence between them and Mulač. So he evidently did not have a close personal friendship with them, only a successful business relationship. He must have been in close contact with the Provisional Theatre and artists related to it – musicians, singers, writers, artists.

As an active member of the Association of Photographers, the Sokol, Hlahol, Měšťanská Social Club, the National Museum Society and other groups, Mulač moved actively within the Czech artistic and intellectual milieu, where he came to know his potential customers. This is also reflected in his photographic gallery.

His cooperation with the Provisional Theatre brought Bedřich Smetana to his studio, and Mulač later took several photographs of him, the first in 1878. These are very well known and several copies have been preserved. He also made a photographic copy

45 Negativ LA PNP 44251. Je to jedna z nejstarších českých daguerrotypií, originál v NM-ČMH-MBS S 217/1725.

46 *Vzpomínka na Mistra Bedřicha Smetanu*, cit. v pozn. 4. V MBS od roku 1937. V muzeu byla uložena v roce 1937.

19. Bedřich Smetana, Jan Mulač, 1878, NM-ČMH-MBS, S 217/1753/5

19. Bedřich Smetana, Jan Mulač, 1878, NM-ČMH-MBS, S 217/1753/5

do divadla. Strýcova klientela byla povětšinou z kruhů uměleckých. Byli to slavní herci, spisovatelé, výtvarníci, kteří byli v atelieru pravidelnými návštěvníky a současně i zákazníci. Tak měl jsem příležitost vidět i slavného kapelníka Prozatimního divadla, mistra Bedřicha Smetanu. Bedřicha Smetanu jsem znal již z doslechu, a i jsem jej viděl při představení Prodané nevěsty. ... A nyní měl jsem příležitost jej vidět i slyšet i jeho hlas. Upřímně řečeno byl jsem zklamán, neboť ve svém mládí představoval jsem si Boha a viděl jsem jen člověka. ... Když obrázky byly hotovy, řekl mně strýc,

of a daguerreotype from the composer's youth.⁴⁵ He seems to have photographed Smetana for the last time in 1881. Smetana is also associated with one of the few testimonies of how his relation to customers worked.⁴⁶ In it, Josef Mulač captured a moment from his apprenticeship with his uncle: he describes how in 1880 – as a sixteen-year-old boy – he took finished photographs to the composer's Prague apartment in Ostrovní. "When I became acquainted with the various secrets of my new profession, I realized that one of the most pleasant duties was to deliver the finished work. In addition to the walk, it meant a tip, which was always welcome, as it helped me to make a little money, with which I either bought a book or went to the theatre. Uncle's clientèle was mostly from artistic circles. These were famous actors, writers, painters, who were regular visitors and customers at the studio. So I also had the opportunity to see the famous bandmaster of the Provisional Theatre, master Bedřich Smetana. I had already heard of Bedřich Smetana, and I also saw him during a performance of *The Bartered Bride*. ... And now I had the opportunity to see him and hear his voice. To be honest, I was disappointed because in my youth I imagined God and saw only a man. ... When the pictures were ready, my uncle told me to wrap them carefully and bring them to Master Smetana at the apartment. ... I took hold of the handle, opened the door, and only then did I see Master Smetana. He was walking around the room from one end to the other. Dressed in a chamara-style jacket, with gold glasses on his nose, he did not even notice someone entering his shrine. Only when he turned around did he see me and immediately asked me what I wanted. I approached him, presented my uncle's compliments and handed him the finished pictures. I worked out from

45 Negative PNP LA 44251. This is one of the oldest Czech daguerreotypes. Original NM-ČMH-MBS S 217/1725.

46 *In memory of Master Bedřich Smetana*, cited in footnote No 4. In the Bedřich Smetana Museum since 1937. It was placed in the museum in 1937.

abych je pečlivě zabalené donesl Mistru Smetanovi do bytu. ... vzal jsem za kliku, otevřel dveře a tu teprve spatřil jsem Mistra Smetanu. Procházel se po pokoji od shora dolů. Oblečen v čamaře, zlaté brýle na nose, ani nepozoroval, že někdo vešel do jeho svatyně. Teprve při svém obrácení mně spatřil a hned se tázal, co si přeji. Přistoupil jsem a vyřizoval poručení od strýce a odevzdal mu hotové obrázky. Z jeho počínání jsem vystihl, že jest hluchý, neboť bedlivě pozoroval pohyb mých úst, než odpověděl. Přejal ode mne hotovou práci a vyřídil poděkování za pěkné provedení. Tím vlastně moje úloha byla skončena ... Už jsem byl ve dveřích, když mne otočil znovu jeho hlas. Zavolal mě a dal i od cesty zlatník s připomínkou, že jest to na třešně.” Zlatník (zlatý) v té době představoval opravdu mimořádné spropitné. Svědčí to o tom, že zakázka musela mít násobně vyšší hodnotu a muselo se jednat o větší množství fotografií.⁴⁷ Pro srovnání uvedme, že Smetanova penze od divadla tehdy činila 1 200 zlatých ročně.

Hned na začátku své činnosti v Praze portrétoval Mulač také Antonína Dvořáka, další z osobností formujících českou hudbu. Ten do fotografova ateliéru zavítal i později, např. před svým odjezdem do New Yorku v roce 1892, kdy si nechal s kolegy Ferdinandem Lachnerem a Hanušem Wihanem zhotovit fotografie pro propagaci jejich společného koncertního turné.⁴⁸ Často bývá publikována Dvořákova fotografie, kterou Mulač vyrobil kolem roku 1900. Čestným, byť lidsky nesnadným úkolem byl pověřen v roce 1904, když pořizoval snímek zesnulého skladatele v rakvi.

Mezi pravidelné letité zákazníky Mulačova ateliéru patřil houslový virtuos František Ondříček se svou rodinou. Odtud pochází jeho společná fotografie s manželkou, četné propagační snímky s houslemi z počátku kariéry i z jejího vrcholu. Svatebních a společných fotografií manželů zhotovil Mulač několik,

his behaviour that he was deaf, because he watched the movements of my mouth carefully before answering. He took the finished work from me and thanked me for its nice execution. That was actually the end of my task... I was already at the door when I turned around again at the sound of his voice. He called me back and gave me a florin, reminding me to spend it on cherries.” A florin in those days was a truly extraordinary tip. This indicates that the order must have had a much higher value and had to have consisted of a larger number of photographs.⁴⁷ For comparison, Smetana's income from the theatre at that time was 1,200 florins per year.

Right at the start of his activities in Prague, Mulač also did a portrait Antonín Dvořák, another of the personalities shaping Czech music. He came to the photographer's studio later, for example, before leaving for New York in 1892, when he had photographs taken with his colleagues Ferdinand Lachner and Hanuš Wihan to promote their joint concert tour.⁴⁸ A photograph of Dvořák made by Mulač around 1900 is frequently published. He was entrusted with an honourable, albeit personally difficult, task in 1904, when he took a picture of the deceased composer in his coffin.

Violin virtuoso František Ondříček and his family were among the regular long-term customers of Mulač's studio. This is where his photograph with his wife come from, as well as numerous promotional images with the violin from the beginning of his career and at its peak. Mulač took several wedding and common photos of the couple, but they are relatively rare. A typical example of their arrangement is a photograph of the prominent violinist and lead violin of the Czech Quartet Karel Hoffmann and his wife – the couple do not look at the camera, or at each other

47 Do roku 1880 je datována Smetanova fotografie na skleněném negativu v Muzeu Bedřicha Smetany, S 217/1748.

48 Viz PNP LA 43959.

47 Smetana's photograph on a glass negative in the Bedřich Smetana Museum is dated to 1880, S 217/1748.

48 Viz PNP LA 43959.

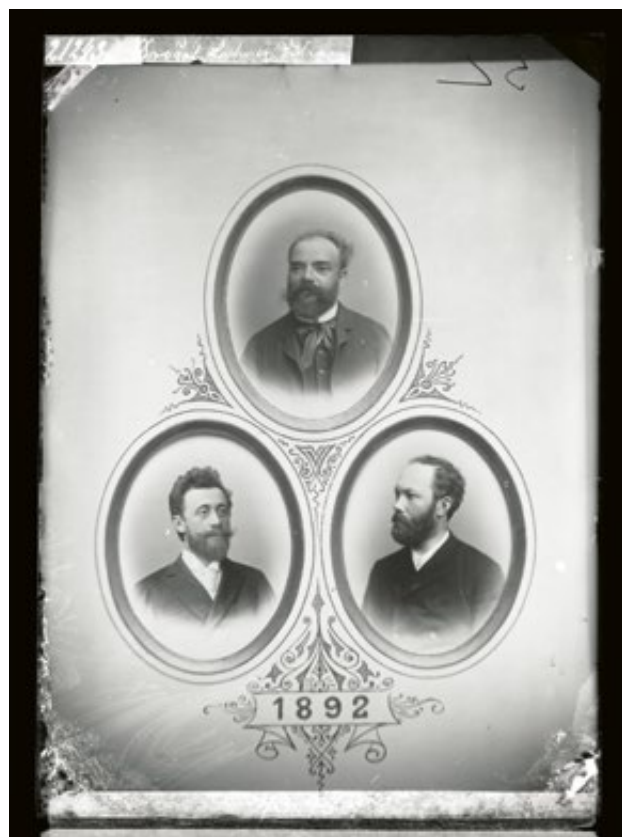

20. Bedřich Smetana, negativ, Jan Mulač, kol. 1880, NM-ČMH-MBS, S 217/1748

20. Bedřich Smetana, negative, Jan Mulač, around 1880, NM-ČMH-MBS, S 217/1748

ale jsou poměrně vzácné. Typickým příkladem jejich aranžmá je fotografie významného houslisty, primária Českého kvarteta Karla Hoffmanna a jeho ženy – manželé se nedívají oba do kamery, ani jeden na druhého, ale žena hledí přímo vpřed a muž, zabraný z profilu, se dívá na ni.

Defiluje před námi celá plejáda dirigentů, herců, pěvců Prozatímního a Národního divadla. Jejich

21. Koláž fotografií členů tria z Dvořákova turné na rozloučenou před odjezdem do New Yorku, NM-ČMH-HHO, F 574.

21. Collage of photos of the trio members from Dvořák's farewell tour before leaving for New York, NM-ČMH-HHO, F 574

neither, but the woman looks straight ahead and the man, caught in profile, looks at her.

A whole host of conductors, actors and singers of the Provisional and National Theatres parade in front of us. Their photographs could be intended for promotion – then the civilian film was created with shots of the artist in several costume roles, or the photographs documented a certain staging of an opera or performance, in which case these were individual or group photographs of the protagonists. Opera singers took with them to the studio props and costumes

22. Jedna z posledních fotografií Antonína Dvořáka od Jana Mulače s dedikací z roku 1903, sbírka Martina Prose

22. One of the last photos of Antonín Dvořák by Jan Mulač with dedication from 1903, collection of Martin Pros

fotografie mohly být určeny k propagaci – pak vznikl civilní snímek spolu se záběry umělce v několika kostýmních rolích, nebo fotografie dokumentovaly určité nastudování opery či představení a v tom případě se jednalo o jednotlivé, případně i skupinové fotografie hlavních představitelů. Rekvizity a kostýmy dokreslující danou roli a inscenaci si operní pěvci brali s sebou do ateliéru. Snímky se mohly řadit do sérií dvojího druhu: buď zaměřených k osobě pěvce, nebo naopak ke konkrétnímu představení. Jako příklad uvedme soubor fotografií protagonistů z prvního

23. Karel Hoffmann s choťí Marií, negativ, PNP LA, 44444

23. Karel Hoffmann with his wife Marie, negative, PNP LA, 44444

to complete the role and staging. Pictures could be put into one of two kinds of series: focused either on the person of the singer, or in contrast on a particular performance. As an example, let us mention a set of photographs of the protagonists from the first production of *The Bartered Bride* at the Provisional Theatre (1878–1879) and at the National Theatre (1883).⁴⁹

⁴⁹ National Theatre Archive. Available on: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/predstaveni/11461> [cit. 20. 9. 2020], e.g. NM-ČMH-MBS 1881 Marie Laušmannová et al.

24. a, b, c Ukázky z řady Mulačových fotografií různých interpretů z inscenací opery Bedřicha Smetany *Prodaná nevěsta* v Prozatímním a Národním divadle

24. a, b, c Samples from Mulač's series of photographs of various performers from productions of Bedřich Smetana's opera *The Bartered Bride* at the Provisional Theater (Prozatímní divadlo) and the National Theatre

nastudování *Prodané nevěsty* v Prozatímním divadle (1878–1879) a v Národním divadle (1883).⁴⁹

Slavní zahraniční umělci, kteří zavítali do Prahy a vystupovali v Národním divadle nebo na koncertech, se do Mulačova ateliéru vydali nepochybně na doporučení fotografových příznivců, ať už to byl např. francouzský skladatel Camille Saint-Saëns, Petr Iljič Čajkovskij, Eugen d'Albert, nebo polský klavírista Ignacy Paderewski.⁵⁰ Mulač si však tyto osobnosti „pojistil“ i jinak: na fotografiích z konkurenčních

Famous foreign artists who visited Prague and performed at the National Theatre or at concerts went to Mulač's studio undoubtedly on the recommendation of the photographer's supporters, whether this was the French composer Camille Saint-Saëns, Pyotr Ilyich Tchaikovsky, Eugen d'Albert or the Polish pianist Ignacy Paderewski.⁵⁰ However, Mulač “secured” these personalities in other ways as well: in photographs from competing studios. He adapted the pictures for his own needs and did not hesitate to have them in stock if the visiting artists did not visit his studio and he therefore could not photograph them. He did not name the artists of the original photographs,

49 Archiv Národního divadla. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/predstaveni/11461> [cit. 20. 9. 2020], např. NM-ČMH-MBS 1881 Marie Laušmannová ad.

50 Saint-Saëns NM-ČMH-MBS 9453, negativ 44364, Eugen d'Albert NM-ČMH-HHO F 492, Ignacy Paderewski NM-ČMH-HHO F 2926, negativ 44518.

50 Saint-Saëns NM-ČMH-MBS 9453, negative 44364, Eugen d'Albert NM-ČMH-HHO F 492, Ignacy Paderewski NM-ČMH-HHO F 2926, negative 44518.

25. Negativ zobrazující upevnění původní cizí fotografie Franze Liszta, ze které pořídil a prodával Jan Mulač kopii, PNP LA, 44482

25. Negative of a photograph showing the mounting of the original of somebody else's shot of Franz Liszt, of which Jan Mulač made and sold a copy, PNP LA, 44482

26. Negativ neznámého dětského klavírního virtuosa ozdobeného četnými oceněními a řády, PNP LA, 44651

26. Negative of an unknown child piano virtuoso decorated by numerous awards and orders, PNP LA, 44651

ateliérů. Snímky si upravil pro svou potřebu a neváhal je mít na skladě, pokud by snad hostující umělci jeho ateliér nenavštívili, a nemohl je tedy vyfotografovat. Autory původní fotografie nijak neuváděl a nejsou svědectví o vzájemném kontaktu ohledně licence. Od přátel, jak svědčí na negativech viditelné přípisů, si fotografie umělců půjčil, zkopíroval a prodával. Tak je tomu např. u fotografií Franze Liszta,⁵¹ kde můžeme identifikovat původní předlohy.

and there are no witnesses to any reciprocal contacts in respect of licencing. He borrowed photographs by these artists from friends, then copied and sold them, as shown by visible notes on the negatives. This is the case, for example, with photographs of Franz Liszt's,⁵¹ where we can identify the original plates. In Liszt's case, this is, for example, a photograph from the Brussels branch of the Swiss studio of J. Ganz

51 NM-ČMH-HHO F 2751, negativ 44165. I na dalších čtyřech negativech v LA PNP najdeme Lisztovy fotografie jiných autorů.

51 NM-ČMH-HHO F 2751, negative 44165. We can also find Liszt's photographs from other artists on four other negatives in PNP LA.

27. a Skupinová fotografie v ozdobné paspartě s věnováním přátel Antonínu Dvořákoví při příležitosti udělení řádu Železné koruny v roce 1889, NM-ČMH-MAD, 6389 I1

27. a A group photo in a decorative mount with dedication by friends to Antonín Dvořák on the occasion of the awarding of the Order of the Iron Crown in 1889, NM-ČMH-MAD, 6389 I1

V Lisztově případě je to např. fotografie z bruselské filiálky švýcarského ateliéru J. Ganz z roku 1891.⁵² Před Mulačovým objektivem stáli i malí „zárační“ klavíristé, jejichž vystoupení v devatenáctém století okouzlovala a bavila posluchače podobně jako Mozartovy dětské kreace ve století osmnáctém. Patřil k nim např. polský klavírista Józio Hofmann.⁵³

52 Viz https://www.europeana.eu/cs/item/9200518/ark_12148_btv1b84220378 [cit. 15. 5. 2012].

53 NM-ČMH-HHO F 522.

27. b Skupinová fotografie v typickém uspořádání používaném Janem Mulačem zachycující české spisovatele, PNP LA 44631

27. b A group photo capturing the Czech writers in a typical arrangement used by Jan Mulač, PNP LA 44631

dated 1891.⁵² Young “miraculous” pianists, whose performances enchanted and entertained audiences in the nineteenth century, stood before Mulač’s lens; they were much like Mozart’s childlike creations in the eighteenth century. One of these was, for example, the Polish pianist Józio Hofmann.⁵³

52 Viz https://www.europeana.eu/cs/item/9200518/ark_12148_btv1b84220378 [cit. 15.5.2012].

53 NM-ČMH-HHO F 522.

Stále častěji v osmdesátých a devadesátých letech vznikaly skupinové fotografie, a to buď módního žertovného charakteru, nebo vážné portréty. Proslavená je skupinová fotografie českých hudebníků z roku 1885, fotografie Českého kvarteta v prvním složení, skupina českých spisovatelů nebo fotografie věnovaná Dvořákovi k udělení Řádu železné koruny jeho kolegy. Skupiny Mulač aranžoval před tradičním pozadím často jako pyramidu sedících a stojících postav, které zčásti hledí jedna na druhou a vytvářejí dojem vzájemného rozhovoru.

„...básníci přioděni do čamar...“, to není jen Seifertova básnická licence, ale podle Mulačových fotografií realita slavnostního oděvu vlastenecky zaměřených mužů té doby. Všichni svým oděvem, i tím, že se fotili právě u Mulače, dávali ostentativně najevo své smýšlení. Na Mulačových fotografiích ze sedmdesátých let, ale i ze začátku 20. století můžeme vidět nespočetné varianty tohoto pánského kabátu, který po roce 1848 našel své pevné místo v české společnosti. Mulačova vlastenecká galerie svým způsobem vizualizuje krejčovský um té doby, např. zdobené šňůrové zapínání čamar, jejich střihy apod. a doplňuje tak sporé údaje z muzejních oděvních sbírek. Čamary ovšem nebyly jen výsadou básníků, oblékali je spisovatelé, hudebníci, lékaři a politici i podnikatelé. Mezi nimi i Vojta Náprstek.

JAN MULAČ A VOJTA NÁPRSTEK

Nezachovala se nám žádná zpráva o tom, kde a jak se Jan Mulač s Vojtou Náprstkem seznámil. Nestali se důvěrnými přáteli, byli však v těsných a trvalejších společenských stycích a řady akcí se účastnili oba společně. U Náprstků se fotograf setkával se zajímavými osobnostmi, z nichž mnohé přišly do jeho ateliéru, který ostatně nestál daleko. Mulač nafotil exteriéry a interiéry domu U Halánků, místnost, kde se scházel Americký klub dam, nebo Náprstkovu pracovnu a knihovnu, ale zdokumentoval také některé

Increasingly in the 1880s and 1890s, group photographs were taken, either of a fashionable humorous nature, or serious portraits. Famous are a group photograph of Czech musicians dated 1885, a photograph of the Czech Quartet in its first composition, a group of Czech writers and a photograph for the award of the Order of the Iron Crown dedicated to Dvořák by his colleagues. Mulač arranged the groups in front of a traditional background, often as a pyramid of seated and standing figures, partly looking at each other and creating the impression of a mutual conversation.

“... poets clothed in chamara-style jackets...” this is not just Jaroslav Seifert's poetic licence, but according to Mulač's photographs, the reality of the ceremonial attire of patriotic men of the day. By their dress, and by having their pictures taken by Mulač, they made their sentiments demonstratively clear. In Mulač's photographs from the 1870s, but also from the beginning of the 20th century, we can see countless variants of this men's jacket, which had found its place in Czech society after 1848. In a way, Mulač's patriotic gallery is a visual record of the tailoring skills of the time, such as the ornate cord fastenings, their cut, etc., thus supplementing sparse data from museum clothing collections. However, the chamara jackets were not only the prerogative of poets, they were worn by writers, musicians, doctors and businessmen. Including by Vojta Náprstek.

JAN MULAČ AND VOJTA NÁPRSTEK

We have no information about where and how Jan Mulač and Vojta Náprstek met. They did not become close friends, but they were in a close and longer lasting social relationship and they took part in a number of events together. At the Náprsteks, the photographer would meet interesting personalities, many of whom came to his studio, which, after all, was not far away. Mulač photographed the exteriors

28. Galerie různého řešení čamar – stříhově i v aplikaci šňůrových dekorací na fotografiích Jana Mulače

28. A gallery of various designs of czamaras – both in terms of editing and in the application of cord decorations in Jan Mulač's photos

29. Vojta Náprstek – různé fotografie adjustované v albu, NM-NpM, 175.11

29. Vojta Náprstek – various photos adjusted in the album, NM-NpM, 175.11

události, které se domu bezprostředně týkaly, např. velkou povodeň v roce 1890. Portrétoval samotného Náprstka a pořídil fotografické kopie jeho jiných portrétů včetně vídeňské daguerrotypie z roku 1848, fotografie jeho matky ad. Fotografoval výlet klubu kuželkářů s Náprstkem a další události, např. návštěvu čínské rodiny u Náprstků, i některé sbírkové předměty. Ve fondu Náprstkova muzea jsou fotografie Jana Mulače bohatě zastoupeny. Pořídil také jeho snímky na smrtelném loži a Náprstkovu rakev a urnu

30. Fotografie rakve Vojty Náprstka vystavené v domě U Halánků, Jan Mulač, 1894, PNP LA, 44139

30. Photograph of Vojta Náprstek's coffin on display at U Halánků house, Jan Mulač, 1894, PNP LA, 44139

and interiors of U Halánků, the room where the American Ladies' Club met, and Náprstek's study and library, but also documented some events that directly affected the house, such as the great flood of 1890. He made portraits of Náprstek himself and took photographic copies of his other portraits, including a Viennese daguerreotype from 1848, photographs of his mother, etc. He photographed a trip of the bowling alley club with Náprstek as well as other events, such as a visit of a Chinese family to Náprstek, as well as some items from the collections. Jan Mulač's photographs are richly represented in the Náprstek Museum collection. He also took pictures of him on his deathbed and of Náprstek's coffin and the urn with his ashes stored in the house, as well as the funeral procession to the train to Gotha.⁵⁴

54 A whole series of photographs on the death and funeral of Vojtěch Náprstek was published in Světozor in September 1894. The daguerreotype reproduced by Mulač is also used here, probably as a basis for the graphic design by Josef Mukařovský. Světozor, Vol. 28, No 43, pp. 512–513, No 44, pp. 518, 524.

s jeho popelem uloženou v domě, stejně jako pohřební průvod k vlaku do Gothy.⁵⁴

Dnes těžko posoudíme, kdo ho mohl uvést, s kým se znal Mulač dříve a koho poznal až u Náprstků. Významnou roli hrála např. s Náprstkem spřízněná rodina Šimáčkových, vydavatelů Světozoru, v němž Mulač své fotografie často publikoval. Náprstek si byl nepochybně vědom rostoucí role fotografie ve společnosti a v tisku, a dovedl proto Mulačovu práci ocenit i využít. Oběma mužům bylo společné podřízené jejich práce zájmům národa, které mezi nimi vytvářelo dlouhodobé pouto.

NA NÁVŠTĚVĚ V ATELIÉRU

Nejpodrobnější informace o Mulačově ateliéru v Ovocné ulici nám podává ve svých vzpomínkách Leoš Karel Žižka,⁵⁵ který dlouhá léta působil v hudebním vydavatelství Fr. A. Urbánka, nejen předního vydavatele, ale také organizátora českého hudebního života. *„Levá strana dnešní Ulice 28. řijna směrem od Perlové ulice založena byla na někdejší městské hradbě, mezi Starým a Novým městem, ještě před Karlem IV. Domy v ulici měly vesměs dvory se zahradami v někdejší městském příkopě a celá ta fronta vzadu byla vlastně jedna zahrada, do níž se dívaly zadní části domu tehdejšího Vaječného trhu čili dnes Rytířské ulice. Na jaře rozkošný pohled do rozkvetlých zahrad. Malým, nenápadným domkem v sousedství dnešní zadní fronty tržnice šel delší průjezd, vyzdobený fotografickými výkladci, a vyšlo se na jakési vysoké lešení s dřevěnými schody dolů. S (!) tohoto lešení bylo možno obhlédnouti zahrady vpravo a vlevo. Po schodech sešlo*

54 Celá série fotografií k úmrtí a pohřbu Vojtěcha Náprstka vyšla ve Světozoru v září 1894. Zde je také použita daguerrotypie, kterou Mulač reprodukoval, patrně jako podklad pro grafické ztvárnění Josefa Mukařovského. Světozor, roč. 28, č. 43, s. 512–513; č. 44, s. 518, 524.

55 ŽIŽKA 1947, op. cit., s. 122.

31. Leoš Karel Žižka, Jan Mulač, 1888, sbírka Jiřího Zvelebila

31. Leoš Karel Žižka, Jan Mulač, 1888, Jiří Zvelebil's collection

Today, it is difficult to judge who could have introduced him, whom Mulač had known before, and whom he had met at the Náprsteks. An important role was played, for example, by Náprstek's relations the Šimáček family, the publishers of Světozor, in which Mulač often published his photographs. Náprstek was undoubtedly aware of the growing role of photography in society and in the press, and therefore was able to appreciate and make use of Mulač's work. Both men subordinated their work to

se na druhou stranu ,údolí, kde stál patrový skleněný domek fotografa Mulače, cele stíněný modrými záclonami.“ Fotografování bylo tehdy důležitou událostí, která vyžadovala přípravu a čas. Před počátkem osmdesátých let, kdy se začaly používat tzv. suché desky, vyžadovala práce fotografa hlavně znalosti z chemie. Připravené desky musely být v krátkém čase exponovány. Fotografovalo se převážně jen za denního světla, klientům byl proto stanoven termín návštěvy, které se tehdy říkalo „příjetí“. Navíc, pokud nešlo o jednoduchý portrét poprsí, předcházel samotnému fotografování výběr a instalace pozadí či dekorací. Jak můžeme soudit podle fotografií, ateliér jich měl na výběr bohatě, nevíme však, kde Mulač své vybavení pořizoval. Je otázkou, do jaké míry byl vlastní prosklený fotografický salon v zimě vytopen. Fotografie pánů v zimních kabátech – vzpomeňme na slavný snímek Bedřicha Smetany – by nasvědčovaly tomu, že se ateliér vytápěl jen málo, nebo vůbec ne. Mulač však mohl venkovním oděvem svých klientů pouze imitovat exteriérové foto. Protože expozice tehdy vyžadovala delší čas, bylo pro klasickou portrétní fotografii používáno tzv. přímidlo, speciálně upravená židle, která zajišťovala, že člověk nepohne hlavou. Ještě na počátku své samostatné činnosti po roce 1900 s ní pracoval i Josef Mulač.⁵⁶

Podle tehdejšího zvyku byla plátna pozadí i koberce na zemi poměrně neutrální, takže po mírné úpravě sloužily různým příležitostem. Jako typický příklad vybavení ateliéru uveďme univerzální proměnný kus nábytku, se kterým se setkáme na mnoha Mulačových fotografiích v různých rolích. Má podobu masivní skříňe, která je vpředu zdobena výraznými řezbami. Na snímcích zastupuje skříň či knihovnu, v přední části se proměňuje ve stůl nebo s improvizovanou klaviaturou v pianino, u kterého klavíristé

the interests of the nation, something which created a long-term bond between them.

ON A VISIT TO THE STUDIO

In his memoirs, Leoš Karel Žižka gives us the most detailed information about Mulač's studio in Ovocná,⁵⁵; Žižka worked for many years in the music publishing house of Fr. A. Urbánek, not only a leading publisher, but also an organizer of Czech musical life. *“The left side of today's 28th October Street from Perlová Street was founded before the time of Charles IV, on the former city walls between the Old and New Towns. The houses in the street mostly had courtyards with gardens in the former city moat, and the whole front line was actually one garden, which looked at the back of the house of the then Egg Market, today's Rytířská Street. In spring, a delightful view of the gardens in bloom. Through a long, inconspicuous house in the vicinity of today's back front of the market building was a long passageway, adorned with photographic display windows, and high scaffolding with wooden stairs going down. From this scaffolding it was possible to see the gardens to the right and left. The stairs descended to the other side of the 'valley', where the multi-storey glass house of the photographer Mulač stood, completely shaded by blue curtains.”* In those days taking a photograph was an important event, which required preparation and time. Before the early 1980s, when the so-called dry plates began to be used, the photographer's work required mainly a knowledge of chemistry. The prepared plates had to be exposed within a short time. Photographs were taken only in daylight, so clients were given a day and time for their visit, known then as a “reception”. In addition, if it was not a simple head and shoulders portrait, the taking of the photograph was itself preceded by the selection and installation of

56 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 11.

55 ŽIŽKA 1947, op. cit., p. 122.

32. a, b Typické dekorace a pozadí používané Janem Mulačem v ateliéru v Ovocné ulici včetně víceúčelového vyřezávaného nábytku
 32. a, b Typical decorations and backgrounds used by Jan Mulač in his studio in Ovocná Street, including multipurpose carved furniture

pózují, jako kdyby hráli.⁵⁷ Na předměty z mobiliáře navazuje malované pozadí – neorenesanční interiér se sloupy a průhledem oknem, doplněný obrazem velké knihovny, která je na fotografiích patrna v náznaku i jako celek. Jindy vidíme pozadí s obloukem v podobném stylu, před kterým pózuji pěvci oblečení v operních kostýmech. Použita bývá také konstrukce ozdobného sloupku s překladem, často s dekorací rostlin nebo s mřížovou pergolou s rostlinami, s pozadím vyvolávajícím dojem zahradní scenérie. Iluzi přírodního prostředí někdy dotvářela i podlaha ateliéru s „kamenitou cestou“ či „lesní trávou“, ovšem v malířském provedení. Obvykle byla podlaha kryta kobercem, a to zejména dvojího typu a vzoru: v prvních letech Mulačovy činnosti v Ovocné ulici sestával vzor koberce z jednoduchých kosočtverců, trochu později z různě velkých šestibokých útvarů. Neutrální podlahu tvořilo jednoduché plátno bez vzoru, mnohdy shrnuté. Také křesly, židlemi a stoly disponoval Mulač v omezeném výběru. Mezi nejobvyklejší patřilo masivní čalouněné křeslo se střapci v rozích a vyřezávaná židle s čalouněním, jejíž opěradlo bylo zdobeno řadou třásní. Portrétovaný sedával na židli obráceně a o zdobené opěradlo se opíral rukama. V mobiliáři nechyběla klasická ohýbaná židle Thonet, a dokonce ani hranatý sloup s erbem, který ukončoval iluzorní balustrádu a sloužil fotografované osobě jako opora. Po přestěhování ateliéru do Vodičkovy ulice se vybavení zjednodušilo, pozadí jsou neutrálnější a méně imitují architekturu nebo interiér, jak je možné vidět například na fotografii

a background or decorations. As we can judge from the photos, the studio had a wide choice of these, but we do not know where Mulač bought his equipment. There is the question as to what extent the glazed photo salon was heated in the winter. Photographs of gentlemen in winter coats – including the famous one of Bedřich Smetana! – would indicate that the studio was heated only a little or not at all. However, Mulač could only imitate an exterior photo with his clients' outdoor clothing. Because at that time an exposure required an extended time, a so-called restraint was used for classic portrait photography, a specially adapted chair that ensured that one did not move one's head. Josef Mulač also worked with one at the beginning of his independent activity after 1900.⁵⁶

According to the custom of the time, the background canvases and carpets on the ground were relatively neutral, so after a slight adjustment, they could serve various occasions. As a typical example of studio furnishings, let us mention a universal variable piece of furniture, which we meet in many of Mulač's photographs in various roles. It takes the form of a massive cabinet, decorated at the front with distinctive carvings. In the pictures, it represents a cabinet or bookcase, at the front it turns into a table or with an improvised keyboard into a piano, where pianists pose as if they were playing.⁵⁷ The items of furniture are linked to a painted background – a neo-renaissance interior with columns and a window view, complemented by a picture of a large library,

57 Příkladem takového užití je i fotografie slavného dětského polského klavíristy Józia Hofmanna, který v Praze vystoupil v roce 1886. Mulačův snímek použil na jednom z plakátů ke svým vystoupením a iluze hry na nástroj byla tak dokonalá, že autor monografie o tomto umělci popisuje, že podnožka, kterou dal Mulač dítěti pod nohy (známá i z jiných Mulačových fotografií), je speciální pro něj vyvinutý pedálový systém, kterým si měl Hofmann pomáhat vzhledem ke své výšce. Viz: ŽDŽARSKI, Jan. *Józef Hofmann. Genius zapomniany. Dzeciństwo i mlodość*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Przybylik, 2014, s. 58.

56 KOUBOVA 1989, op. cit., p. 11.

57 An example of such use is the photograph of the famous Polish pianist Jozef Hofmann, who performed in Prague in 1886. Mulač's picture was used by him for one of the posters for his performances and the illusion of playing an instrument was so perfect that the author of a monograph on this artist describes how the footstool Mulač put under a child's feet (also known from other photographs by Mulač) was a pedal system specially developed to help Hofmann in view of his height. Viz: ŽDŽARSKI, Jan. *Józef Hofmann. Genius zapomniany. Dzeciństwo i mlodość*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Przybylik, 2014, p. 58.

33. Herečka Leopoldina de Pauli v kostýmu s divadelními rekvizitami, Archiv Národního divadla

33. Actress Leopoldina de Pauli in costume with theater props. Archive of the National Theatre

pěvce Bohumila Ptáka v roli Štáhlava z opery *Libuše* s přípisem ze dne 25. 9. 1902.⁵⁸

V případě klasických portrétů poprsí fotografoval Mulač sedící postavy do pasu, téměř en face s hlavou většinou lehce natočenou k pravé ruce. Při srovnání negativu a pozitivu téže fotografie je zřejmé, že

58 NM-ČMH-HHO F 3071.

34. Negativ fotografie členů tria z Dvořákova turné na rozloučenou před odjezdem do New Yorku s dobře viditelným textilním pozadím i látkou na podlaze, PNP LA, 44605

34. Photo negative of the trio members from Dvořák's farewell tour before leaving for New York with a clearly visible textile background and fabric on the floor, PNP LA, 44605

which is evident in the photographs as a hint and as a whole. Other times we see a background with an arch in similar style, in front of which singers pose, dressed in opera costumes. Also used was a structure of a decorative column with a lintel, often with plant decoration or with a lattice pergola with plants, with a background giving the impression of garden scenery. The illusion of a natural environment was

35. Bohumil Pták jako Štáhlav v opěře *Libuše* Bedřicha Smetany stojící před pozadím a dekorací imitujícími lesní krajinu, NM-ČMH-HHO, č. př. Sp 37/87

35. Bohumil Pták as Štáhlav in the opera *Libuše* by Bedřich Smetana standing in front of a background and decoration imitating a forest landscape, NM-ČMH-HHO, č. př. Sp 37/87.

zabíral širší úhel a vizitka nebo kabinetka vznikla ořezem snímku. Případně, zejména do tisku, fotografie upravoval vykrytím pozadí a setkáme se

sometimes completed by the floor of the studio with a “stony path” or “forest grass”, but of course merely painted. Usually, the floor was covered with carpet, especially of two types and patterns: in the first years of Mulač’s activities at Ovocná, the pattern of the carpet consisted of simple diamonds, a little later of hexagonal shapes of various sizes. The neutral floor consisted of simple canvas without a pattern, often rolled. Mulač also had a limited selection of armchairs, chairs and tables. Among the most common were a massive upholstered armchair with tassels in the corners and a carved upholstered chair, the back of which was decorated with a number of fringes. The subject sat sitting backwards on the chair, his hands on the decorate chair back. The furnishings included a classic bentwood Thonet chair and even a square column with a coat of arms, which ended an illusory balustrade and served as a support for the subject. After the studio moved to Vodičkova Street, the furnishings were simplified, the backgrounds are more neutral and less imitative of architecture or an interior, as can be seen, for example, in the photograph of the singer Bohumil Pták in the role of Štáhlav from the opera *Libuše*, with an inscription dated 25 September 1902.⁵⁸

In the case of classic bust portraits, Mulač photographed the sitting figures at the waist, almost en face, with the head usually turned slightly towards the right arm. When comparing the negatives and the positives of a single photograph, it is clear that it took up a wider angle and the visiting card or cabinet card was created by cropping the image. Alternatively, especially in print, he edited the photos by covering up the background and we also encounter blurred backgrounds. In addition to the en face portrait, a series of pictures often also included profile or half-profile shots, or the entire standing figure.

A look at Mulač’s pricing policy is interesting. In his memoirs, Žižka states that he asked little or nothing

⁵⁸ NM-ČMH-HHO F 3071.

i s úpravou pozadí do ztracena. Série snímků často obsahovaly kromě portrétu en face také záběry z profilu, poloprofilu nebo celé stojící postavy.

Zajímavý je pohled na Mulačovu cenovou politiku. Žižka ve svých vzpomínkách uvádí, že za vlastní fotografování od umělců žádal málo nebo nic, byla to jeho reklama s velkým výnosem. Za prodávané fotografie účtoval údajně za vizitku 30 krejcarů, za kabinetku 50 krejcarů.⁵⁹ O cenách po zavedení koruny v roce 1892 nemáme žádné zprávy.

Aktivně také pracoval na reklamě v tisku. V letech 1880–1882 uveřejňoval inzeráty v Divadelních listech. Od roku 1881 do konce vydávání tohoto periodika v roce 1884 zde byly uveřejněny reprodukce některých jeho fotografií. Nabízí v nich „všechny druhy fotografií v jakémkoli formátě. Na skladě jsou podobizny všech čelnějších členů č. kr. zem divadla.“ Ve vydání z 30. 7. 1881 dodává: „Právě se zhotovují kostumní podobizny členů účinkujících v Libuši, Lipanech a Smiřických.“ Následuje oznámení, že „právě byly vydány pohledy na požár národního divadla“. V reklamě v *Kalendáři humoristických listů na rok 1892* pak uvádí, že „týž má na skladě podobizny veškerých zasloužilých mužů a vynikajících osobností“.

ORIGINALITA FOTOGRAFIÍ A JEJICH AUTORSTVÍ – PODOBIZNY VŠECH VÝZNAMNÝCH OSOBNOSTÍ

Při pohledu na pozitivy s potištěnými kartony se zdá být otázka autorství fotografií prostá. Autorem byl tehdy vždy majitel ateliéru bez ohledu na to, jaký podíl na vzniku snímku měli případní spolupracovníci. Pokud se však fotografiemi zabýváme podrobně, začne se jednoznačné určení komplikovat. Narazíme

⁵⁹ ŽIŽKA 1947, op. cit., s. 123. ŽIŽKA, 1999, op. cit. s. 390. Žižka popisuje, jak fotografie kupovali knihkupci ve větším množství a dále prodávali.

from artists for his photographic work, this was advertising, and with a large return. He is said to have charged 30 kreuzers for a visiting card, and 50 kreuzers for a cabinet card.⁵⁹ We have no information about prices after the introduction of the crown in 1892.

He also worked actively on print advertising. From 1880 to 1882, he published advertisements in *Divadelní listy*. From 1881 until the end of the publication of this periodical in 1884, reproductions of some of his photographs were published here. He offers “*All types of photographs in any format. In stock are portraits of all leading members of the Royal Chez Land Theater.*” In the issue of 30 July 1881, he adds: “*Costume portraits of members performing in Libuše, Lipany and the Smiřický’s are being prepared.*” There followed the announcement that “*Views of the National Theatre fire have just been released.*” In an advertisement in *Humorous calendars for 1892*, he then states that “*The same has in stock portraits of all meritorious men and outstanding personalities*”.

THE ORIGINALITY OF PHOTOGRAPHS AND THEIR AUTHORSHIP – PORTRAITS OF ALL IMPORTANT PERSONALITIES

Looking at the positives with printed card, the question of the authorship of the photographs seems simple. At that time, the owner of the studio was always the author, regardless of the share that possible collaborators had in the creation of a picture. However, if we look at all the photographs in detail, this unambiguous assertion begins to be a bit more complicated. First we come across photographs of personalities whom the photographer could not have met during their lifetimes, or who lived and worked outside Prague. A study of the preserved negatives

⁵⁹ ŽIŽKA 1947, op. cit., p. 123.

nejdříve na fotografie osobností, s nimiž se fotograf nemohl potkat za jejich života, případně bydlely a působily mimo Prahu. Blíže nám tvůrčí proces objasní studium dochovaných negativů, a to z produkce obou Mulačů. Jak definoval ve své reklamě, Jan nabízel podobizny všech významných umělců a osobností, které se podílely na dění v různých oblastech českého národního života. Pokud jejich fotografie nemohl sám z jakéhokoli důvodu pořídit, věděl si rady. Obstaral si jejich fotografie z jiných ateliérů nebo publikací a přefotografoval je. Zachované negativy tohoto typu spolu s těmi, kterými Mulač cestou fotografické reprodukce nahradil své vlastní ztracené nebo rozbité negativy, tvoří ca 23 % zkoumaných negativů. Přejaté fotografie pak prodával přímo na svém kartonu v původní podobě, nebo je různě upravoval. Typickým příkladem je fotografie malíře Josefa Mánesa ve sbírce Pavla Scheuflera. I ten ji v minulosti považoval za Mulačovu fotografii, s ohledem na malířova životní data zařazenou hned k roku 1870. Fotografie se však vyskytuje i v jiné úpravě a archiv negativů ukazuje explicitně celý tvůrčí proces. Na počátku byl snímek Josefa Mánesa sedícího v křesle, pořízený pražským fotografem Jane Brandeisem: na negativu je firma zřetelně čitelná.⁶⁰ Tuto fotografii Mulač postupně upravoval, překrýval retuše-mi,⁶¹ až z ní nakonec vznikla definitivní fotografie celková i výřez poprsí, který najdeme v *Národním albu*. Přitom nešlo o praxi nijak ojedinělou, dělali to i jiní fotografové, ale díky alespoň částečně dochovanému Mulačovu archivu negativů vidíme přesný způsob a rozsah této jeho činnosti. Defilují před námi Palacký, Rieger, ale také – přefotografování z grafik nebo publikací – Škroup, Tyl, Němcová, Hněvkovský, Dusík, Komenský, Havlíček Borovský, Tyrš a další. Do jaké míry se jednalo o běžnou praxi, osvětlují vzpomínky na Josefa Mulače tlumočené jeho vnukem

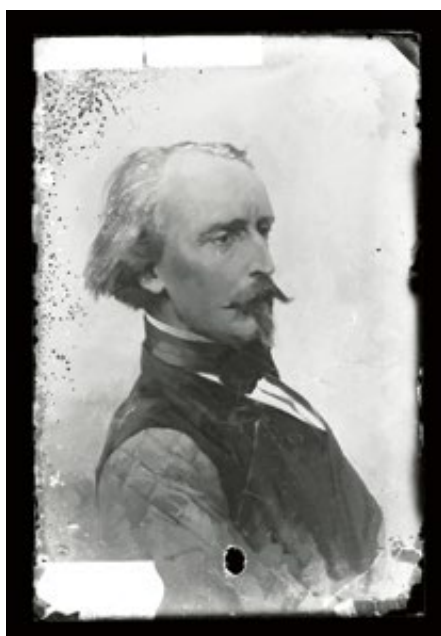
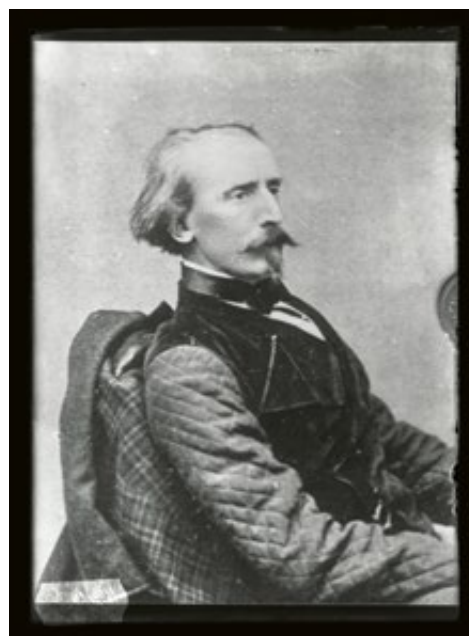
produced by both of the Mulač's will explain the creative process in more detail. As he put it in his advertisement, Jan offered portraits of all important artists and personalities who took part in events in the various areas of Czech national life. If for any reason he could not take their photos himself, he knew what to do about it. He got hold of photographs of them from other studios and rephotographed them. Preserved negatives of this type, together with those with which Mulač replaced his own lost or broken negatives through photographic reproduction, make up about 23% of the examined negatives. He then sold the borrowed photos directly on his own card mounts either in their original form or edited in various ways. A typical example is the photograph of the painter Josef Mánes in the collection of Pavel Scheufler. The latter in the past also considered this to be a photograph by Mulač, dating back to 1870, in view of the painter's biographical dates. However, the photograph also appears in another edit and the archive of negatives explicitly shows the entire creative process. At the beginning, there was a picture of Josef Mánes sitting in a chair, taken by the Prague photographer Jan Brandeis: the name of the company is clearly legible on the negative.⁶⁰ Mulač progressively edited this photo, covering it with retouches,⁶¹ until it finally became the final overall photograph and the head and shoulder cut-out which can be found in the *National Album*. This meanwhile was not an uncommon practice, other photographers did this as well, but thanks to Mulač's at least partially preserved archive of negatives, we can see the exact manner and scope of this activity. Palacký, Rieger, all pass in front of us, as do also – photographed from graphics or publications – Škroup, Tyl, Němcová, Hněvkovský, Dusík, Komenský, Havlíček Borovský, Tyrš and others. The extent to which this was a common practice

60 LA PNP 44265. Originál v Prácheňském muzeu v Písku, inv. č. HF06095, *Národní album* tabule 32.

61 LA PNP 44101, 44103, 44102.

60 PNP LA 44265. The original in the Prácheň Museum in Písek, inventory no. HF06095, *National Album* Table 32.

61 PNP LA 44101, 44103, 44102.

36. a, b Negativ zachycující reprodukci původní fotografie malíře Josefa Mánesa od Jana Brandeisa a výsledná fotografie prodávaná Janem Mulačem, PNP LA, 44265, Prácheňské muzeum v Písku, inv. no. HF06095

36. a, b A negative capturing the reproduction of the original photograph of the painter Josef Mánes by Jan Brandeis and the resulting photograph sold by Jan Mulač, PNP LA, inv. č. 44265, Prácheňské muzeum in Písek, HF06095

Jiřím: když fotograf neměl na skladě podobiznu Františka Škroupa, vyfotil si ji na chodbě smíchovského gymnázia, ale „*musel mu přimalovat kabát*“.⁶²

FOTOGRAF PRAŽSKÝCH DIVADELNÍCH, PŘÍP. ALEGORICKÝCH SCÉN, SLAVNOSTÍ, UDÁLOSTÍ A ARCHITEKTURY

Jan Mulač nezůstával jen ve svém zahradním ateliéru. Přestože nepatřil mezi specializované momentní fotografy nebo cíleně nevyhledával exteriérové fotografie, snažil se zdokumentovat události, které byly pro Prahu významné a ke kterým měl nějaký vztah. Většina takových fotografií patrně vznikla za účelem uplatnění v tisku. Jak už bylo zmíněno, Mulač svým objektivem uchovával momenty ze samého konce života (a smrti) významných představitelů české kultury – jejich snímky v rakvi, z pohřbů (např. existuje podrobná série z pohřbu Nerudova), hroby. Zajímalo ho ovšem i prostředí, kde tvorba těchto osobností vznikala – jejich pracovny (Tyrš, Beneš Třebízský, Neruda).

Jeho blízký vztah k Národnímu divadlu dokládá fotografie s pohledem do hlediště z jeviště, tragicky následovaná stejným pohledem do zničeného hlediště po požáru Národního divadla.⁶³ Pozoruhodná je i fotografie snímaná z lodžie divadla, s pohledem na původní řetězový most s již vybudovaným souběžným paralelním provizorním dřevěným mostem po dobu výstavby mostu Františka Josefa I. (mostu Legií). Zcela specifické jsou pak fotografie populárních živých obrazů, inscenovaných na jevišti divadla.

is illustrated by the memories of Josef Mulač as interpreted by his grandson Jiří: when the photographer did not have a portrait of František Škroup in stock, he photographed it in the corridor of the Smíchov grammar school, but “*had to paint in his coat*”.⁶²

PHOTOGRAPHER OF PRAGUE EVENTS AND MONUMENTS – PHOTOGRAPHS OUTSIDE THE STUDIO

Jan Mulač did not remain only in his garden studio. Although he was not one of the snapshot moment photographers and did not actively search for exterior locations, he did try to document events that were of significance for Prague and to which he had some connection. Most of these photographs were evidently intended for use in the press. As already mentioned, with his lens Mulač preserved moments from the very end of life (and the death) of prominent representatives of Czech culture – their pictures in the coffin, from funerals (e.g. there is a detailed series from Neruda’s funeral), and of graves. But of course he was also interested in the surroundings where the work of these personalities originated – their studios (Tyrš, Beneš Třebízský, Neruda).

His close connection to the National Theatre is revealed by a photograph with a view from the stage into the auditorium, tragically rounded off by the same view of the devastated auditorium following the fire at the National Theatre.⁶³ Also noteworthy is a photograph taken from the theatre’s loggia, with a view of the original chain bridge with the contemporary

62 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 15. Dochovány jsou tři Škroupovy fotografie, vzpomínka se musí týkat exempláře LA PNP 44221, další (LA PNP 44606) vypadá jako reprodukce tisku s tiskovým rastrem. Bohužel ani jeden negativ nemá původní číslování.

63 NM-ČMH-MBS 8121.

62 KOUBOVA 1989, op. cit., p. 15. Three photographs of Škroup have been preserved, the memory must relate to a copy of PNP LA 44221, another (PNP LA 44606) looks like a reproduction of a print together with the print raster. Unfortunately, none of these negatives has its original numbering.

63 NM-ČMH-MBS 8121.

- ◀ 37. a, b Katafalk Jana Nerudy v Umělecké besedě a pohřební průvod na fotografiích Jana Mulače zveřejněných v časopise Světozor v září 1891, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů
- ◀ 37. a, b Jan Neruda's catafalque in Umělecká beseda and the funeral procession in photographs of Jan Mulač published in Světozor magazine in September 1891. Institute for Czech Literature of the Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

- ▼ 38. Pracovna spisovatele Václava Beneše Třebízského v bytě kaplana na faře v Klecanech, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů
- ▼ 38. Cabinet of the writer Václav Beneš Třebízský in the flat of the chaplain at the rectory in Klecany. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

Jejich kvalita není velká, to fotografické vybavení v posledních desetiletích 19. století ani neumožňovalo, ale přibližují nám svébytný kulturní fenomén té doby.⁶⁴ Zachovalo se 18 exemplářů Mulačových fotografií z období 1885 až 1898 podávajících svědectví alespoň o části z padesáti takových alegorických „scén“, které se v divadle realizovaly.

Již v éře Prozatímního divadla, jak víme z písemných zpráv, byly živé obrazy součástí slavnostních představení nebo speciálních akcí. Charakterizoval je a do historického kontextu uvedl Jan Neruda ve svém fejetonu z roku 1880 v Národních listech. V něm nejen tento žánr popsal, ale správně jej zařadil do umění divadelního, nikoli výtvarného. Živé obrazy vyzdvihl jako něco obvyklého už jen z toho důvodu, že byly v širším slova smyslu stálou součástí scénického projevu dobového divadla. „*Ne snad, že bychom toužili, aby divadlo pěstovalo živé obrazy, co zvláštní repertoární rubriku, ale že scénické obrazy, každá scéna vůbec má být živým obrazem.*“⁶⁵ Apeloval zde na dostatečnou přípravu scénické práce a výpravy pro nově vznikající Národní divadlo. Živé obrazy, které najdeme na Mulačových fotkách, jsou hlavně apoteózami, holdy, jak se tehdy říkalo, událostem a osobnostem národní kultury a historie. Není divu, že společnost cítila potřebu tyto pomíjivé jevištní kompozice zachytit.

Účinkující, a byl jich mnohdy velký počet, museli vydržet po dobu scény v nehybné pozici. Pro velký úspěch se často opakovalo spuštění a opětovné vyzdvížení opony, obrazy se znovu a znovu zjevovaly před diváky. I když fotografie v té době měla pověst

parallel temporary wooden bridge used during the construction of the Francis Joseph I Bridge (now the Bridge of the Legions). Photographs of the popular tableaux vivants staged on the theatre stage are quite distinctive. They are not of high quality, the photographic equipment in the last decades of the 19th century did not even allow this, but they bring us closer to a distinctive cultural phenomenon of that time.⁶⁴ 18 such examples of Mulač's photographs from 1885 to 1898 have been preserved, testifying to at least some of the fifty such allegorical “scenes” enacted at the theatre. Already in the era of the Provisional Theatre, as we know from written reports, gala performances and special events included tableaux vivants. In his feuilleton dated 1880 in Národní listy, Jan Neruda characterized them and put them in their historical context. In this he not only described the genre, but correctly included it in theatrical art, not fine art. He highlighted tableaux vivants as something usual just because they were, in a broader sense, a permanent part of stage performance of theatre of the period. “*Not that we want the theatre to cultivate such tableaux vivants as a special part of their repertoire, but that stage scenes, any scene at all may be a tableau vivant.*”⁶⁵ He was appealing here for adequate preparation of the stage work and set design for the newly emerging National Theatre. The tableaux vivants that we find in Mulač's photographs are mainly apotheoses, homages, as they said at the time, to events and personalities from national culture and history. There is no wonder the company

64 Tradici živých obrazů se v poslední době věnovalo několik prací, např. DAŇKOVÁ, Lucie. *„Živý obraz“ a jeho praxe v českém prostředí 2. poloviny 19. století*. Bakalářská práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 2016. Vedoucí práce Roman Prahel. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/78209> [cit. 25. 5. 2021]. Zde je také podrobnější přehled literatury na toto téma.

65 NERUDA, Jan. *O živých obrazech, a ještě o něčem*. Národní listy, roč. 20, č. 127, 27. 5. 1880, s. 1.

64 Several works have recently been devoted to the tradition of tableaux vivants, e.g. DAŇKOVÁ, Lucie. *The “tableau vivant” and its practice in the Czech environment of the second half of the 19th century*. Bachelor thesis, Faculty of Arts, Charles University, Prague, 2016. Thesis supervisor Roman Prahel. Available on: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/78209> [cit. 25.5.2021]. Here is also a more detailed overview of the literature on this topic.

65 NERUDA, Jan. *About tableaux vivants and more*. Národní listy, Vol. 20, No 127, 27.5.1880, p. 1.

39. Živý obraz na počest narozenin Dra Frant. Lad. Riegra, Národní divadlo, 9. prosince 1898, Jan Mulač, Sbíрка Scheuffler, Y 2298

39. Tableau vivant in honour of Dr. František Ladislav Riegr's birthday, National Theatre, December 9, 1898, Jan Mulač. Scheuffler Collection, Y 2298

média spíše dočasného, jak Neruda píše, „zajisté by mohl např. malíř, pojav myšlenku nějakou zasvětit v ní osoby živé, obléci je, sestavit a dát si to vše prostě fotografovati. Nechá-li obraz ten ale v fotografii pouhé, nespůsobil nejspíš nic trvalého...“ Část z fotografií byla publikována v tisku, především ve Světozoru. Musely vznikat při zkouškách, jak vidíme z průhledů do prázdného hlediště na některých z nich. Konkrétní

that society felt the need to capture these fleeting stage compositions.

The performers, and there were often a large number of them, had to remain immobile for the duration of the scene. Because of their great success, the lowering and re-lifting of the curtain was often repeated, with the tableaux reappearing in front of the audience again and again. Although photography at the

40. Živý obraz Pocta Bedřichu Smetanovi u příležitosti 300. představení *Prodané nevěsty*, Národní divadlo, 25. září 1895, Jan Mulač. NM-NpM, 32.0020

40. Tableau vivant in honour of Bedřich Smetana on the occasion of the 300th performance of *The Bartered Bride*, National Theatre, September 25, 1895, Jan Mulač. NM-NpM, 32.0020

údaj máme např. pro fotografii *Hold Nerudovi*, kterou najdeme ve *Světozoru* v říjnu 1895,⁶⁶ kde je uvedeno „fotografoval (při večerním osvětlení) Jan Mulač“. Byly to vzácné okamžiky, kdy scénická realizace ustrnula v pohybu na dobu dostatečně dlouhou, aby ji mohla tehdejší fotografická technika zachytit. Ve vztahu k další Mulačově tvorbě jsou především obrazy k výročním provedením *Prodané nevěsty*. Při příležitosti

time had rather the reputation of a temporary medium, as Neruda writes, “Surely, for example, a painter, conceiving an idea, could bring in some live people, clothe them, arrange them together and have them all photographed. But he leaves the image as a photograph only, he has probably not created anything permanent...” Some of these photographs were published in the press, especially in *Světozor*. They must have been created during rehearsals, as we can see from the views into the empty auditorium on some

66 *Světozor*, roč. 29, č. 47, 4. 10. 1895, s. 561.

těchto představení fotil ve svém ateliéru i jednotlivé interprety. Uchováno je několik originálních fotografií v Archivu Národního divadla a v Národním muzeu a několik fotografií pořízených z mírně pozdějších diapozitivů, tzv. světelných obrazů, ze sbírky Pavla Scheuflera. Živé obrazy byly oblíbeny i na akcích Sokola, kterých se Mulač účastnil a jež také dokumentoval. Jaký význam měly tyto inscenace pro publikum té doby, podrobně charakterizuje výklad k ilustraci živého obrazu na počest prvního sjezdu českých žen 14. května 1897, otištěný ve Světozor: „...po němž zjevil se zrakům přítomných malebný živý obraz komponovaný a uspořádaný ředitelem Fr. Ad. Šubertem dle návrhů Viktora Olivy. Představoval české ženy přicházející z paláců i chatek, any od genia obklopeného postavami ženských ctností přijímají bílý prapor humanity a emancipace. Na kvetoucí jabloni, pod níž akt tento se děje, slétly vlaštovice, jako symboly strážkyň domácnosti a poselkyň nového jara. Některé z žen a dívek přinášely ratolesti lipové, aby ozdobily jimi přijímaný prapor. Na jedné z větví kvetoucí jabloně zřítí bylo veliké srdce s obrysy země koruny české ve svém středu, symbolisující lásku k vlasti. Pozadí obrazu tvořil prospekt Malé strany a královských Hradčan. Důmyslně komponovaný a malebně uspořádaný obraz vyvolal bouři potlesku.“⁶⁷ Mulačovy fotografie jsou tedy vedle dochovaných návrhů ojedinělou dokumentací tohoto jevu, který ukazuje, jakou roli v kultuře a národním snažení hrála umělecká symbolika.

Jako aktivní a dlouholetý člen Sokola fotografoval různá místa, např. novou budovu karlínské sokolovny, postavenou v letech 1886–1887 podle návrhu stavitele Josefa Blechy st.,⁶⁸ sokolské výlety a také výstavu v Sokole v roce 1885, věnovanou prvnímu výročí Tyršova úmrtí. Ve Světozor Mulač publikoval tři fotografie z této výstavy, které nám poskytují představu o množství exponátů i o tehdejší výstavní

of them. We have one specific piece of information, for example, for a photograph *Homage to Neruda*, which we find in Světozor in October 1895,⁶⁶ where it states “*Photographed (in evening lighting) by Jan Mulač*”. There were rare moments when a staging froze in motion for long enough for the photographic technique of the day to capture it. In respect of Mulač’s other work, these are mainly tableaux vivants for annual performances of the *Bartered Bride*. On the occasion of these performances, he also photographed individual performers in his studio. Several original photographs have been preserved in the Archives of the National Theatre and in the National Museum, and several photographs taken from slightly later slides, so-called light images, from the collection of Pavel Scheufler. Tableaux vivants were also popular at Sokol events, in which Mulač took part and also documented. The significance of these productions for the audience of that time is characterized in detail by the commentary to explain the tableau vivant in honour of the first Czech Women’s Congress on 14 May 1897, published in Světozor: “... following which there was a picturesque tableau vivant composed and arranged by Director F. A. Šubert according to designs by Viktor Oliva. It represented Czech women coming from both palaces and cottages, receiving from the genius surrounded by figures of female a white banner of humanity and emancipation. Swallows settled on the flowering apple tree, under which this act is played out, as symbols of the keepers of the household and messengers of the new spring. Some of the women and girls brought linden branches to adorn the banner they were receiving. On one of the branches of a blossoming apple tree, a large heart could be seen, with the outlines of the Lands of the Czech Crown at its centre, symbolizing love for the homeland. A view of the Lesser Town and Royal Hradčany formed the background of the painting. The ingeniously composed and picturesquely arranged

67 Světozor, roč. 31, 1897, č. 28, 21. 5. 1897, s. 335 a 336.

68 Světozor, roč. 21, 1887, č. 21, 15.4. 1887, s. 49.

66 Světozor, Vol. 29, No 47, 4.10.1895, p. 561.

41. Živý obraz na počest prvního sjezdu českých žen, Národní divadlo, 14. května 1897, Světozor. Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

41. Tableau vivant in honour of the 1st congress of Czech women, National Theatre, May 14, 1897, Světozor. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

praxi.⁶⁹ Několik jeho snímků souvisí se sokolskými slety v letech 1891 a 1895, portrétoval představitele a osobnosti spjaté se sokolskou jednotou. Pořídil a publikoval řadu fotografií věnovaných cestě sokolů do Francie v roce 1889. Vidíme na nich prapor, adresu a dary, které sokolové do Nancy vezli, i trofeje, které na soutěži získali, čemuž se věnoval

69 Světozor, roč. 19, 1885, č. 19, 24. 4. 1885, s. 24.

*tableau provoked a storm of applause.*⁶⁷ Thus, in addition to the surviving designs, Mulač's photographs are a unique documentation of this phenomenon, which shows the role that artistic symbolism played in culture and the striving for nationhood.

As an active and long-time member of Sokol, he photographed various places, such as the new building of the Karlín Sokol, built in 1886–1887 to the design of the builder Josef Blecha Sr.,⁶⁸ Sokol trips and also an exhibition at the Sokol in 1885, dedicated to the first anniversary of Tyrš's death. In Světozor, Mulač published three photographs from that exhibition, which give us an idea of the number of exhibits and of exhibition practice at the time.⁶⁹ Several of his pictures relate to Sokol rallies in 1891 and 1895, and portrayed representatives and personalities connected with the Sokol association. He took and published a number of photographs devoted to the Sokol journey to France in 1889. We see on these the banner, the address and the gifts that the Sokols took to Nancy, as well as the trophies they won at the competition, which Světozor covered over several issues. The participation of Czech Sokols in the exercises in Paris in 1890 was similar.

The flood in 1890 severely affected the entire Vltava area, including the U Halánků house, and damaged Charles Bridge. Mulač not only documented the direct consequences of this natural disaster, but also noted their liquidation and the help given to those affected (in the suburbs, as well as in the centre, for example in Libeň). These photographs were often published without any mention of the author.

The General Jubilee Exhibition in 1891 was an extraordinary event. Mulač created photographs of the various events, parts of the exhibition grounds (the construction site in 1890, the auxiliary pilot bridge under Letná) and of the people who were involved

67 Světozor, Vol. 31, 1897, No 28, 21.5.1897, pp. 335 and 336.

68 Světozor, Vol. 21, 1887, No 21, 15.4.1897, p. 49.

69 Světozor, Vol. 19, 1885, No 19, 24.4.1885, p. 24.

42. Pohled na výstavu ze sbírek Miroslava Tyrše v pražské sokolovně v roce 1885, Světozor, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

42. A view of the exhibition from the Miroslav Tyrš's collections in the Prague Sokol house in 1885, Světozor. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

Světozor v několika číslech. Podobně tomu bylo při účasti českých sokolů na cvičení v Paříži v roce 1890.

Povodeň v roce 1890 těžce zasáhla celé okolí Vltavy včetně domu U Halánků a poškodila Karlův most. Mulač nejenže zdokumentoval přímé následky této přírodní katastrofy, ale všiml si i jejich odstranění a pomoci postiženým (kromě centra také na

43. Fotografie obou stran praporu věnovaného českými paními a dívkami k výpravě Sokolů do Paříže v roce 1899 na fotografii Jana Mulače v časopise Světozor, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

43. Both sides of the banner dedicated by Czech ladies and girls for the Sokol expedition to Paris in 1899 on Jan Mulač's photograph in Světozor magazine. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

in the exhibition preparations and accompanying events. These include, for example, portraits of balloonists Louis Godard, Edouard Surcouf and Eugène Taupin, whose balloon flights and Taupin's parachute jumps certainly could not have escaped the attention of the citizens of Prague.⁷⁰ The photographs, taken

70 Zlatá Praha, Vol. 8. 1891, No 38, 7.8.1891, pp. 452–454

44. Ukázky méně známých fotografií Jana Mulače zachycujících povodeň na Vltavě v roce 1892, které publikoval v časopise Světozor, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

44. Samples of lesser-known photos by Jan Mulač capturing the flood on the Vltava river in 1892, published in Světozor magazine. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

předměstí, např. v Libni). Tyto fotografie byly mnohdy publikovány bez udání autora.

Mimořádnou událostí se stala Všeobecná jubilejní výstava v roce 1891. Mulač vytvořil fotografie různých akcí, části výstaviště (staveniště 1890, výpomocný pilotový most pod Letnou) i osob, které se podílely na přípravě výstavy a na doprovodných akcích. Sem patří např. portréty vzduchoplavců Louise

as group and individual portraits, were published by the press. In the Náprstek Museum we can see a joint photograph of the balloonists with a dedication dated 1893, when they visited Prague again.⁷¹ Over the years, the proportion of portraits in Mulač's output decreased, and conversely, that of documentary photography increased, both from interiors and from exteriors and public events.

Of interest are the photos from the ceremonial parades, very popular in Prague, e.g. the Slavia student association, or from the events of the Maticе školská. Mulač published several shots in Světozor of a magnificent procession of folk-costumed Moravians at the Ethnographic Exhibition in 1895. The page consists of a collage of three atypically cut photos with the caption "*Snapshot photographs by Jan Mulač in Prague*".⁷² Such authorial labelling of Mulač's work is rare.

Mulač followed the emergence of new architecture in Prague. Published photos of the new structures of Vinohrady – The Church of St Ludmila and the National House from the exterior and in shots from its representative interiors. Of interest is a view of the-then Purkyně Square (today's Náměstí Míru) in a wide-angle view from above with a diagonal composition.⁷³ He also printed photographs of the new Zemská banka (later the Živnostenská), the Hypoteční banka building on Senovážné náměstí, the building of the Domácnost association, including a training kitchen, and many other innovations in Prague architecture. Nor did he neglect disappearing Prague monuments (New Town butchers shops, Kotce, the Chain Bridge, frescoes in demolished houses in the Old Town, etc.), and even though he did not have documenting Prague as a programme and systematic task at this time of great changes – as was

71 NM-NpM 173.579.

72 Světozor, Vol. 29, No 47, 4.10.1895, p. 484.

73 Světozor, Vol. 32, No 49, 14.10.1898, p. 585.

45. a Společná fotografie „vzduchoplavců“ Eduard Godarda a Eugena Surcoufa s dedikací Vojtovi Náprstkovvi v roce 1893, NM-NpM, 173.579

45. a A joint photo of the "aeronauts" Eduard Godard and Eugène Surcouf with a dedication to Vojta Náprstek in 1893, NM-NpM, 173.579

Godarda, Edouarda Surcoufa a Eugène Taupina, jejichž balonové lety a Taupinovy seskoky z balonu rozhodně nemohly ujít pozornosti Pražanů.⁷⁰ Fotografie, nasnímané jako skupinové i jednotlivé portréty, zveřejnil tisk. V Náprstkově muzeu můžeme vidět společnou fotografii vzduchoplavců s věnováním z roku 1893, kdy opět zavítali do Prahy.⁷¹ V průběhu

⁷⁰ Zlatá Praha, roč. 8. 1891, č. 38, 7. 8. 1891, s. 452–454.

⁷¹ NM-NpM 173.579.

45. b Průvod Moravanů na Národopisné výstavě v roce 1895, pro potřeby tisku zajímavě řešená koláž tří etap průvodu snímaných z jednoho místa, Světozor 1895. Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

45. b The procession of the Moravians at the Ethnographic Exhibition in 1895, an interesting collage of three stages of the procession taken from one place for the needs of the press, Světozor 1895. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

the case for Jindřich Eckert – he left some important documentary evidence on this subject.

let se v Mulačově produkci snižoval podíl portrétů, a naopak se zvyšoval podíl fotografie dokumentační, ať už z interiérů, tak i z exteriérů či veřejných akcí.

Zajímavé jsou fotografie ze slavnostních průvodů, v Praze velmi populárních, např. studentského spolku Slavie, nebo z akcí Matice školské. Z velkolepého průvodu okrojovaných Moravanů na Národopisné výstavě v roce 1895 publikoval Mulač několik záběrů ve Světozoru. Stránka je tvořena koláží tří atypicky seřáznutých fotografií a v popisku je uvedeno „Mžikové fotografie Jana Mulače v Praze“.⁷² Takové Mulačovo autorské určení známe jen vzácně.

Mulač sledoval i vznik nové architektury v Praze. Publikoval fotografie nové výstavby Vinohrad – chrám sv. Ludmily a Národní dům z exteriéru i v záběrech z jeho reprezentativních interiérů. Zajímavý je pohled na celé tehdejší Purkyňovo náměstí (dnes náměstí Míru) v širokouhlém záběru shora s diagonální kompozicí.⁷³ Otiskl také fotografie nové Zemské banky (později Živnostenské), budovy Hypoteční banky na Senovážném náměstí, domu spolku Domácnost včetně cvičné kuchyně a mnoho dalších novinek pražské architektury. Neopomíjel ani mizející pražské památky (masné krámy novoměstské, Kotce, Řetězový most, fresky v bořených domech Starého Města apod.), a i když si dokumentaci Prahy v době jejích velkých proměn nevytkl za svůj program a soustavný úkol, jako tomu bylo např. u Jindřicha Eckerta, zanechal k tomuto tématu několik důležitých dokladů.

46. Pohled na celek Purkyňova náměstí (Náměstí Míru) na Vinohradech s novostavbou kostela sv. Ludmily, Světozor 1898, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

46. View of the entire Purkyň Square (today's Náměstí Míru) in Vinohrady with the newly built church of St. Ludmila, Světozor 1898. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

72 Světozor, roč. 29, č. 47, 4. 10. 1895, s. 484.

73 Světozor, roč. 32, č. 49, 14. 10. 1898, s. 585.

„PODLE FOTOGRAFIE ZE ZÁVODU JANA MULAČE V PRAZE.“ MULAČ A JEHO SPOLUPRÁCE S TISKEM

Mulačovy fotografie byly publikovány ve Zlaté Praze, v Národních listech, Divadelních listech, Humoristických listech, a nejčastěji ve Světozoru, se kterým úspěšně spolupracoval od roku 1883 až do roku 1899, kdy časopis přebíral vydavatel Jan Otto.⁷⁴ Protože se jedná o fotografie, k nimž mnohdy nejsou dochovány pozitivy ani negativy, a mají tedy výpovědní hodnotu základního pramene, jsou tyto reprodukce součástí předkládaného katalogu. Bohatá spolupráce se Světozorem vyplynula z Mulačových vztahů s rodinou Františka Šimáčka, jeho syny: Bohuslavem, který od poloviny osmdesátých let vedl Šimáčkovo nakladatelství i knihtiskárnu, a Jaroslavem, jemuž byla od roku 1883 svěřena obrazová část Světozoru,⁷⁵ i s Františkovým synovcem Matějem Anastasií Šimáčkem, šéfredaktorem Světozoru. Mulač zhotovil několik portrétů jmenovaných včetně krásné společné fotografie Šimáčeků z mladší generace. Významnou roli v přejímání Mulačových fotografií do tisku patrně sehrál fotograf a grafik Jan Vilím, který se od roku 1885 zásadním způsobem podílel na technickém rozvoji grafické reprodukce obrazu a fotografie v Čechách. Taková uveřejněná fotografie svému autorovi přinášela výdělek, ale také ho propagovala. Světozor byl vystavován ve výkladní skříni vydavatelství, fotografie tedy vidělo podstatně širší publikum než jen čtenáři. Mulačovy vztahy k rodině Šimáčkových ještě znásobila skutečnost,

"ACCORDING TO A PHOTO FROM JAN MULAČ'S ATELIER IN PRAGUE." MULAČ AND HIS COLLABORATION WITH THE PRESS

Mulač's photographs were published in Zlatá Praha (*Golden Prague*), in *Národní listy*, *Divadelní listy*, *Humoristické listy*, and most often in *Světozor*, with whom he successfully collaborated from 1883 until 1899, when the magazine was taken over by the publisher Jan Otto.⁷⁴ Because these are photographs for which the positives and negatives are often not preserved and therefore have the informative value of a basic source, these reproductions are part of the catalogue being presented. The rich collaboration with *Světozor* resulted from Mulač's relations with the family of František Šimáček, and then with his sons: Bohuslav, who had run Šimáček's publishing house and book printing company since the mid-1880s, and Jaroslav, who had been entrusted with the pictorial part of *Světozor* since 1883,⁷⁵ together with František's nephew Matěj Anastasia Šimáček, editor-in-chief of *Světozor*. Mulač made several portraits of the afore named, including a beautiful joint photograph of the Šimeček family from the younger generation. An important role in accepting Mulač's photographs for printing was probably played by photographer and graphic artist Jan Vilím, who from 1885 played a key role in the technical development of graphic reproduction of images and photography in

74 V nové řadě pak najdeme jen výjimečně Mulačovy fotografie, např. portrétní fotografii malíře Felixe Jeneweina v roce 1905, ale zde nejsou fotografové vůbec uváděni. *Světozor*, roč. 5, 1905, č. 14, 19. 1. 1905, s. 52. Viz též negativ LA PNP č. 43922.

75 MUCHKA, Pavel. *Provoz pražského nakladatelství a tiskárny Františka Šimáčka (1834–1885)*. In: *Acta Musei Nationalis Pragae. Historia litterarum*. Roč. 63, 2018, č. 3–4, s. 47.

74 In the new series, we find Mulač's photographs only occasionally, such as a portrait photograph of the painter Felix Jenewein in 1905, but here the photographers are not mentioned at all. *Světozor*, Vol. 5, 1905, No 14, 19.1.1905, p. 52. See also negative PNP LA No 43922.

75 MUCHKA, Pavel. *Operations of the Prague publishing house and printing house of František Šimáček (1834–1885)*. In: *Acta Musei Nationalis Pragae. Historia litterarum*. Vol. 63, 2018, Nos 3–4, p.47.

že měli společné přátele – rodinu Náprstkových, s nimiž byli Šimáčkoví dokonce spřízněni. Ve sbírkách Náprstkova muzea se zachovaly portréty Šimáčkových včetně dvou fotografií: dvojitého portrétu muže v civilu a vojenské uniformě ve dvou verzích. Jedna z těchto fotografických montáží byla publikována ve Světozoru jako ilustrace článku *Složité fotografie*, který popisuje technické podrobnosti tvorby takovýchto snímků.⁷⁶ Je nazvána *Mladík v oděvu občanském loučí se s sebou samým ve vojenské uniformě*. Aktérem fotografie byl Bohuslav Šimáček.⁷⁷

Ilustrované časopisy typu Světozoru se snažily přiblížit čtenářům alespoň v grafické reprodukci výtvarná díla současných i historických malířů a sochařů. V odpověď na tuto poptávku Mulač fotografoval sochy, jejich studie a výsledky sochařských soutěží, jako např. na fontánu před budovou Rudolfiny, na pomníky ad. (František Hergesel, Vilém Amort, Josef Václav Myslbek), nebo se zabýval fotografickou reprodukcí maleb a kreseb z výstav Umělecké besedy, Krasoumné jednoty, výstav v rámci Jubilejní výstavy (např. Jaroslav Čermák, Adolf Liebscher, Karel Mašek, Josef Ženíšek, Jaroslav Špillar). Snímky uměleckých děl představovaly zvláštní kapitolu jeho činnosti.

Výjimečně nezůstal jen u díla, ale zachytil i souvislosti kolem jeho vzniku. Tak např. k fotografiím oceněných soutěžních návrhů na Husův pomník, plánovaný pro Betlémské náměstí, připojil i snímky francouzských členů umělecké poroty a pohled na náměstí s domem U Halánků v průčelí.⁷⁸ V době Národopisné výstavy publikoval fotografii z jednoho z pavilonů, kde probíhala práce na vzniku dioramatického obrazu *Pobití Sasíků pod Hrubou Skalou*: vidíme rozpracované dílo a čtyři malíře na lešení.⁷⁹ Celkem vyšlo ve Světozoru asi 100 děl

the Czech Lands. This kind of published photograph earned money for its author, but also worked as promotion for him. Světozor was exhibited in the shop window of the publishing house, so the photographs were seen by a much wider audience than just its readers. Mulač's relations with the Šimáček family were further enhanced by the fact that they had joint friends – the Náprstek family, to whom the Šimáčeks were in fact related. Portraits of the Šimáčeks have been preserved in the collections of the Náprstek Museum, including two photographs: double portraits of a man in civilian clothes and a military uniform in two versions. One of these photographic montages was published in Světozor as an illustration for an article entitled *Composite Photographs*, which describes the technical details of creating such pictures.⁷⁶ It is called *A young man in civilian clothes bids farewell to himself in military uniform*. The actor in the photograph was Bohuslav Šimáček.⁷⁷

Illustrated magazines such as Světozor tried to bring readers closer to the works of contemporary and historical painters and sculptors, at least as graphic reproductions. Responding to this demand Mulač photographed sculptures, their studies and the results of sculpture competitions, such as the fountain in front of the Rudolfinum building, monuments and more (František Hergesel, Vilém Amort, Josef Václav Myslbek), or provided the photographic reproduction of paintings and drawings from the exhibitions of the Umělecká beseda (*Artistic Club*), the Krasoumná jednota, exhibitions within the Jubilee Exhibition (e.g. Jaroslav Čermák, Adolf Liebscher, Karel Mašek, Josef Ženíšek, Jaroslav Špillar). Pictures of works of art were a special aspect of his work.

Exceptionally, he did not stop just at the work, but also captured the context around its creation. For example, photographs of the French members of the artistic jury and a view of the square with the façade

76 Světozor, roč. 26, 1892, č. 36, 22. 7. 1892, s. 429–430, obr. č. 1.

77 NM-NpM 4.0062 a 4.0063

78 Světozor, roč. 27, 1892–1893, č. 35, 21. 7. 1893, s. 417, 424, 425.

79 Světozor, roč. 29, 1894–1895, č. 21, 5. 4. 1895, s. 248.

76 Světozor, Vol. 26, 1892, No 36, 22.7.1892, pp. 429–430, Fig. 1.

77 NM-NpM 4.0062 and 4.0063

47. a, b Tzv. spojitá fotografie Bohuslava Šimáčka ve dvou různých oděvech, Jan Mulač, NM-NpM, 4.0063

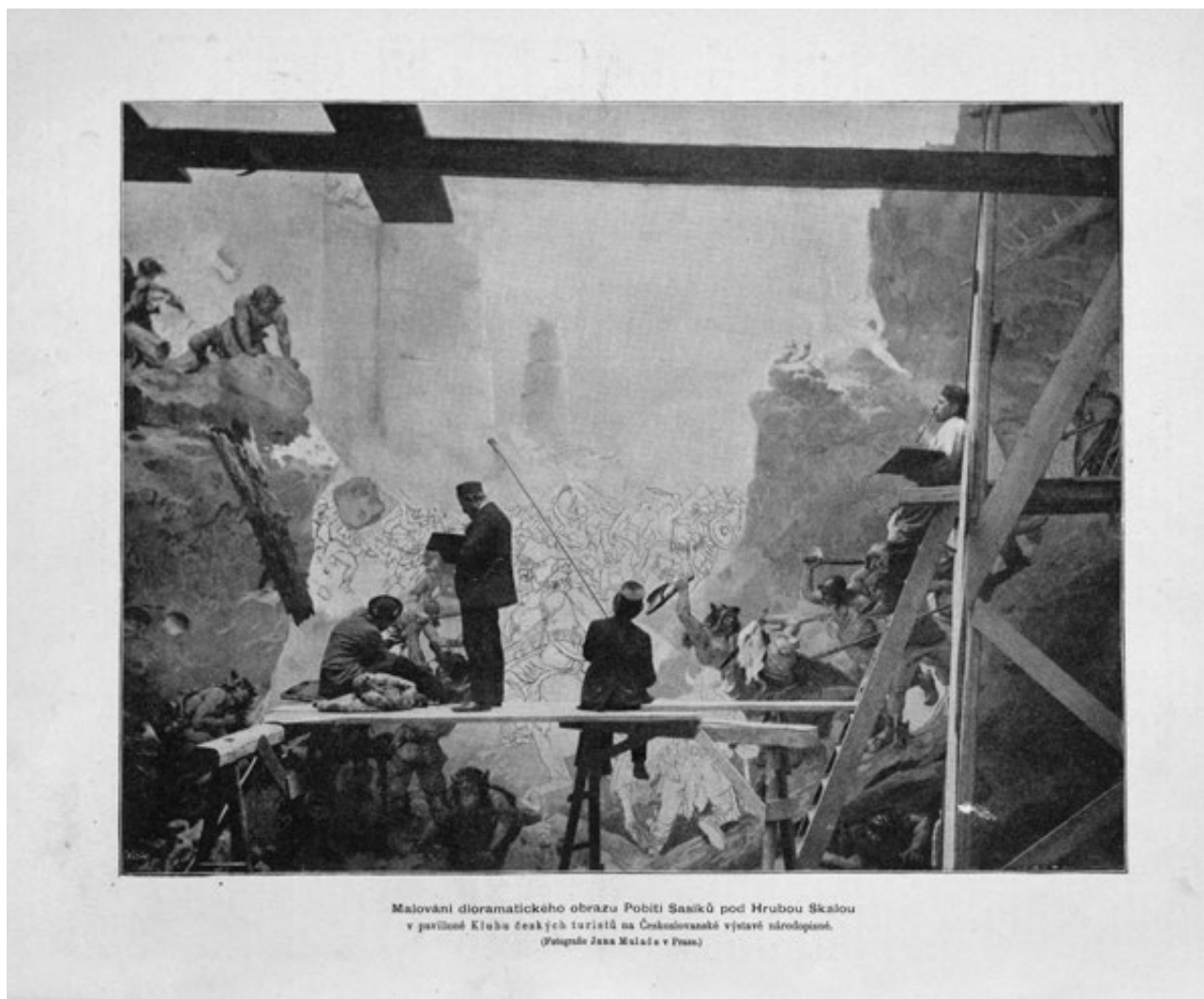
47. a, b The so-called *continuous photo* of Bohuslav Šimáček in two different clothes, Jan Mulač, NM-NpM, 4.0063

českých výtvarných umělců, která čtenářům přiblížily Mulačovy fotografie.

V sedmnácti ročnících Světozoru se Mulačovy fotografie nalézají na 340 stranách. Jedná se přibližně o 400 fotografií, protože jsou v některých případech na jedné straně uplatněny dvě nebo i více fotografií v kompozici. V letech 1888–1896 tato Mulačova aktivita vrcholila. V ročníku 1891 se s jeho fotografiemi

of the U Halánků house were added to the photographs of the successful competition proposals for the monument to Jan Hus, planned for Bethlehem Square.⁷⁸ At the time of the Ethnographic Exhibition, he published a photograph from one of the pavilions, where work was under way to create a diorama of

78 Světozor, Vol. 27, 1892–1893, No 35, 21.7.1893, pp. 417, 424, 425.

48. Fotografie Jana Mulače pro časopis Světozor zachycující práci na panoramatické malbě *Pobití Sasíků pod Hrubou Skalou* v pavilonu na Národopisné výstavě v roce 1895, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

48. A Jan Mulač's photograph for Světozor magazine capturing the work on the panoramic painting *Pobití Sasíků pod Hrubou Skalou* (*Defeat of the Saxons at Hrubá Skála*) in the pavilion at the Ethnographic Exhibition in 1895. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

setkáme dokonce na padesáti stranách, tedy prakticky v každém čísle.

The slaughter of the Saxons at Hrubá Skála: we see the work in progress and four painters on scaffolding.⁷⁹

⁷⁹ Světozor, Vol. 29, 1894–1895, No 21, 15.4.1895, p. 248.

PROMĚNA REPRODUKCE FOTOGRAFIÍ V TISKU ZA MULAČOVA ŽIVOTA

Během těchto let se zásadně proměnil způsob, jak reprodukovat fotografie v tisku. Původně fotografie sloužily jako předlohy ke grafice: buď byly beze změny převedeny do dřevorytu, nebo se staly východiskem pro další umělecké zpracování, především formou litografie. Byly upravovány, zasazeny do rámců, pracovalo se s jejich výřezem, nebo vznikla díla, která se originály inspirovala jen volně, a právě v jejich případech v tisku obvykle figurovalo pouze jméno grafika. V největším počtu případů jsou spojováni s Mulačovými fotografiemi výtvarníci Josef Mukařovský, František Bíza, Jan Vilím a Jan Vilímek. K prvním z nich, Josefu Mukařovskému, se ve fondu Muzea Bedřicha Smetany váže zajímavý soubor kolodiových fotografií, které v rozporu s dobovou praxí nejsou adjustovány na kartonovou podložku. Bohužel není známo, jak přesně se do sbírky dostaly, ale jsou provázeny jediným provenienčním údajem – „Mukařovský“. Může se tak jednat o technickou podobu, v níž grafik fotografický podklad pro reprodukci nebo zpracování dostával. Tyto fotografie, ač velmi křehké, se podařilo úspěšně restaurovat a vhodným způsobem uložit. Pokud byl autor grafického zpracování uveden (a dělo se tak především v osmdesátých letech), informovaly o něm titulky u grafiky. Přímo v obraze najdeme v některých případech značku Jana Vilíma.

Tisková reprodukce fotografie autotypií byla u Mulačovy fotografie poprvé uvedena v roce 1888 ve Světozoru u fotografie diplomu čestného měšťanství hl. města Prahy, vydaného Josipu Strossmayerovi.⁸⁰ Publikované fotografie si velkou měrou všimaly diplomů a obecně různých memorabilií, která neodmyslitelně patřila ke slavnostem tehdejší vlastenecké

A total of about 100 works by Czech visual artists were published in Světozor, introduced to readers by Mulač's photographs.

In the seventeen years of Světozor, Mulač's photographs can be found on 340 pages. This is approximately 400 photographs, because in some cases two or more photographs were composed on a single page. In the years from 1888 to 1896, this activity of Mulač culminated. In 1891, we meet his photographs on as many as fifty pages, i.e. in practically every issue.

TRANSFORMATION OF THE PRESS REPRODUCTION OF PHOTOGRAPHS DURING MULAČ'S LIFETIME

Over this period, the way photographs were reproduced in the press changed dramatically. Originally, photographs served as models for the graphics: they were either converted into a woodcut without change, or they became the starting point for further artistic processing, especially in the form of lithography. They were modified, framed, they were cropped, or works were created that were only freely inspired by the originals, and it was in these cases that usually only the name of the graphic artist appeared in the press. In the largest number of cases, it was the artists Josef Mukařovský, František Bíza, Jan Vilím and Jan Vilímek who were associated with Mulač's photographs. The first of these, Jan Mukařovský, is associated with an interesting set of colloidal photographs in the collection of the Bedřich Smetana Museum, which, contrary to contemporary practice, are not mounted on a card base. Unfortunately, it is not known exactly how they got into the collection, but they are accompanied by a single piece of provenance information – “Mukařovský”. This could thus be the technical form in which the graphic artist received the photographic precursor for reproduction or processing. These photographs, although very fragile, have been successfully

⁸⁰ Světozor, roč. 22, 1888, č. 18, 23. 3. 1888, s. 283, 288.

49. Grafika Josefa Mukařovského jako reprodukce fotografie Irmy Reichové od Jana Mulače pro časopis Světozor, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

49. Graphics by Josef Mukařovský as a reproduction of a photograph of Irma Reichová by Jan Mulač for Světozor magazine. Institute for Czech Literature, Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., Digital magazine archive

společnosti a představovala typickou dobovou praxi, jak velkým mužům či umělcům projevit úctu a uznání. Sloužily k tomu nejrůznější dárkové předměty, památky, věnce, desky na diplomy a oslavné adresy, stříbrné ratolesti, psací soupravy i prapory ručně vyšíváné a zdobené uměleckým kovářím. I zde se Mulač osvědčil jako perfektní dokumentátor:

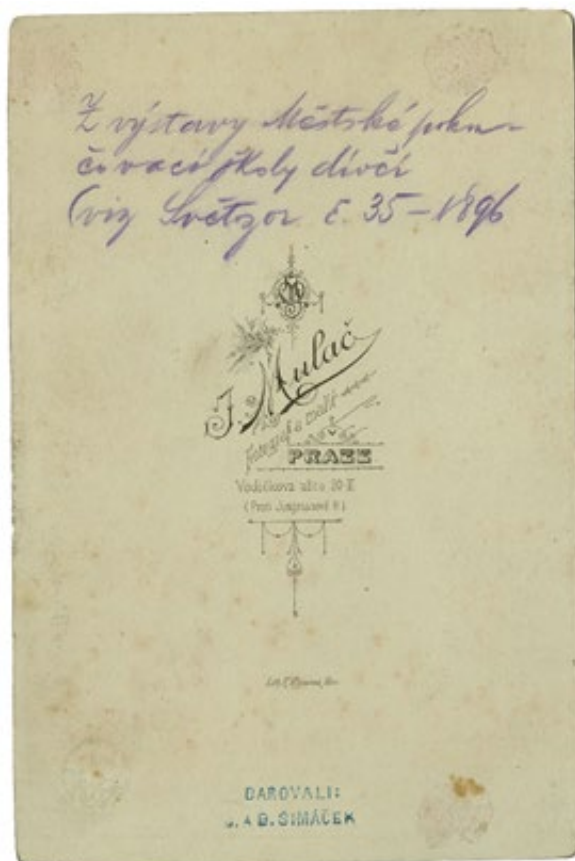
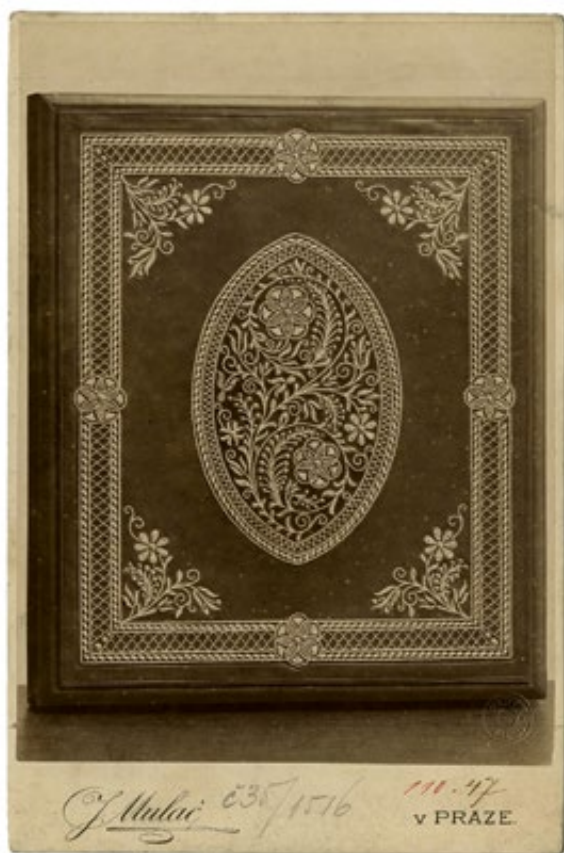
Lokální obchodní kolodiové postupně uvrtávané – finálně v dřevě

50. Ukázka postupu restaurování na kartonu neadjustovaných, patrně kolodiových, fotografií Jana Mulače z pozůstalosti Josefa Mukařovského

50. Example of the restoration process on cardboard of Jan Mulač's, unadjusted, probably collodion photos from the estate of Josef Mukařovský

restored and stored in an appropriate manner. If the author of the graphic design was mentioned (and this happened mainly in the 1980s), captions for the graphics provided information about him. On some of the pictures, we find Jan Vilím's mark.

The reproduction of a photograph by autotype was first done for a Mulač photograph in 1888 in

51. a, b Fotografie s přípisem o její publikaci v časopise Světozor, NM-NpM, 110.0047

51. a, b A photo with a note about its publication in Světozor magazine, NM-NpM, 110.0047

nasnímal přední i zadní stranu předmětu, detaily výzdoby, doplňky. Tyto jeho práce vycházely často jako série fotografií na jedné tištěné straně pod jedním společným popiskem a s detaily u jednotlivých fotografií.⁸¹ Takové fotografie jsou např. deponovány v Náprstkově muzeu, avšak pouze na dvou z nich se nachází přípis s označením a odkazem na konkrétní číslo Světozoru. První z nich, s razítkem „Daroval J.

Světozor, on a photograph of the diploma of honorary citizenship of the City of Prague, issued to Josip Strossmayer.⁸⁰ Published photographs took great note of diplomas and various memorabilia in general, which was an integral part of the festivities of the-then patriotic society and represented the typical period practice of showing respect and appreciation to great men or artists. To this end were used various gift items, memorabilia, wreaths, folders for diplomas and celebratory addresses, silver branches,

81 Příkladem je soubor fotografií k zájezdu sokolů do Francie, který vycházel od 10. června do 1. července 1892 ve Světozoru. Světozor, roč. 26, č. 30, 32, 33.

80 Světozor, Vol. 22, 1888, No 18, 23.3.1888, pp. 283, 288.

a B. Šimáček“, pochází z roku 1896,⁸² druhá je o rok mladší, z roku 1897.⁸³

MULAČŮV PODÍL NA NÁRODNÍM ALBU

Teprve na základě velkého počtu informací o Mulačových fotografiích, které se během tohoto projektu podařilo soustředit, můžeme identifikovat mnoho Mulačových snímků v zajímavé dobové tiskovině. Je jí *Národní album, sbírka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých*, které vydal J. R. Vilímek v Praze. Dílo vycházelo po jednotlivých sešitech a dokončeno bylo v prosinci 1899. Tisk byl realizován v grafickém závodě Jana Vilíma. Tvořily jej stručné životopisy konkrétních lidí i rozměrné grafické rámce, řazené buď tematicky (skladatelé, politici, spisovatelé, herci, malíři atd.), nebo jako medailony věnované jedné osobnosti na celé straně. V jemném šedavém rámci se secesním plochým dekorem, který se většinou snažil navázat na téma stránky, byla vložena koláž několika fotografií. Celkem se jednalo o 280 tabulí. Mulačův záměr vytvořit galerii vynikajících postav české společnosti tu našel své naplnění, navíc v rozsahu nepoměrně větším, než jakého by byl on sám schopen, a v reprezentativním provedení. V tiráži jsou uvedeni všichni grafikové a kreslíři, kteří na sbírce spolupracovali, avšak autoři zveřejněných fotografií zůstali v naprosté anonymitě, i když se jich na albu podílelo mnoho (např. Langhans, Tomáš ad.). Fotografie Jana Mulače, publikované přibližně na šedesáti tabulích, měly význam zásadní. Výjimkou nejsou případy, kdy byly medailony osobností doprovázeny Mulačovými fotografiemi z větší části, nebo dokonce výhradně (herec Jindřich Mošna,

writing sets and banners, hand-embroidered and decorated with artistic furnishings. Here, too, Mulač proved to be a perfect documentalist: he photographed the front and back of an item, the details of the decoration, the accessories. These works were often published as a series of photographs on one printed page under one common label and with details against the individual photographs.⁸¹ Such photographs are, for example, deposited in the Náprstek Museum, but only two of them have an inscription with a designation and a reference to a specific issue of *Světozor*. The first of them, with the stamp “Donated by J. and B. Šimáček”, dates from 1896,⁸² the second is one year later, from 1897.⁸³

MULAČ'S INVOLVEMENT IN THE NATIONAL ALBUM

Only on the basis of the large amount of information about Mulač's photographs which we were able to gather during this project, can we identify many of Mulač's photographs in one interesting publication of the day. That is the *National Album, a collection of portraits and biographies of Czech people who are outstanding and of merit through their works and efforts*, published by J.R. Vilímek in Prague. The work was published in individual instalments and was completed in December 1899. The printing was undertaken in the graphic works of Jan Vilím. It consisted of brief biographies of specific people and large graphic frames, arranged either thematically (composers, politicians, writers, actors, painters, etc.) or as medallions dedicated to one person across

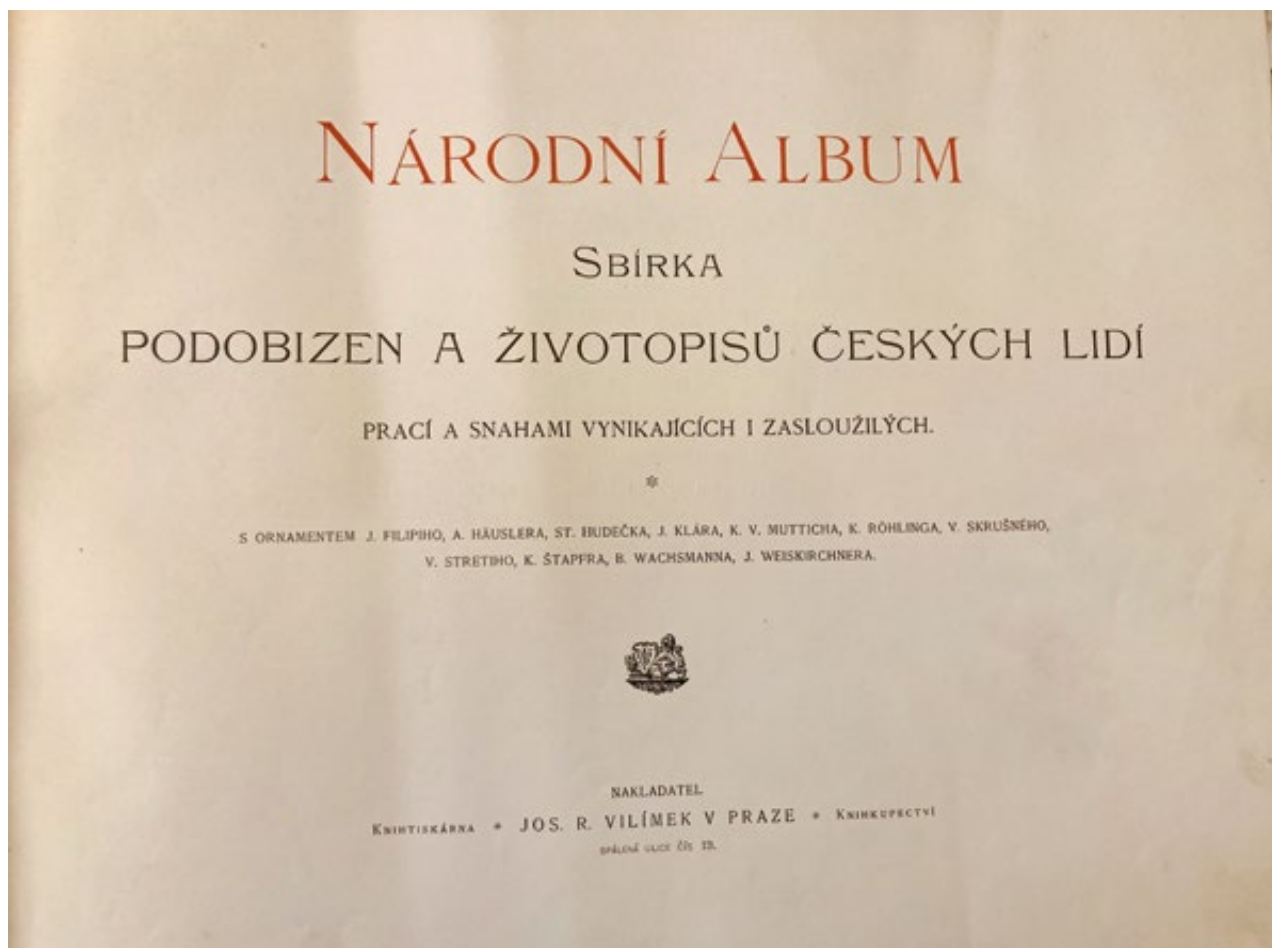
82 NM-NpM 110.0047. kat.

83 NM-NpM 10.0254. kat.

81 One example is a set of photographs of the Sokol trip to France, which was published from 10 June to 1 July 1892 in *Světozor*. *Světozor*, Vol. 26, Nos 30, 32, 33.

82 NM-NpM 110.0047. cat.

83 NM-NpM 10.0254. cat.

52. Národní album, sbírka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha, J. R. Vilímek 1899, titulní list
 52. National album (Národní album), a collection of portraits and biographies of Czech people outstanding and meritorious in their work and efforts, Prague, J. R. Vilímek 1899, title page

herec a režisér Jakub Seifert). Je pravděpodobné, že některé Mulačovy úpravy jiných fotografií nebo starších grafik (např. K. H. Mácha), viditelné na negativech, vznikaly právě pro Národní album. Bylo by bezesporu zajímavé analyzovat tvorbu zastoupených fotografů, pokud by se k tomu podařilo shromáždit dostatek podkladů. Za pozoruhodné můžeme považovat už jen to, že *Národní album* připomnělo Mulačovy současníky i zástupce starších generací,

a whole page. A collage of several photographs was inserted into a delicate grey frame with Art Nouveau flat décor, which for the most part tried to match the theme of the page. There were 280 tables in total. Mulač's plan to create a gallery of the outstanding figures in Czech society found its fulfilment here, moreover to a extent disproportionately greater than he would have been able to do himself, and in a distinguished manner. The imprint lists all the graphic

53. Národní album, tabule 53 – Jindřich Mošna sestavená z fotografií Jana Mulače
 53. National album, table 53 – Jindřich Mošna compiled from Jan Mulač's photos

kteří působili v mnoha oborech, např. vydavatele, vynálezce, učitele, tiskaře, archeology a další, avšak nezmínilo ani jednoho fotografa. Jako kdyby jejich tvůrčí činnost nebyla důležitá a ani v případě těch nejvýznamnějších z nich nezakládala důvod k jejich zařazení do alba. Zdá se tedy, že fotografie všichni vyhledávali, řídili se při výběru jejich popularitou a prestiží, ale přesto je vnímali jen jako řemeslníky.

artists and artists who collaborated on the collection, but the authors of the published photographs remained completely anonymous, even though many of them participated in the album. (e.g. Langhans, Tomáš, etc.). Jan Mulač's photographs, published on some sixty tables, were of fundamental importance. There are even cases when the medallions of personalities were accompanied by Mulač's photographs either for the most part or even exclusively (the actor Jindřich Mošna, the actor and director Jakub Seifert).

54. Panoramatický pohled na část Africké výstavy Emila Holuba, negativ, Jan Mulač, 1892, NM-NpM

54. Panoramic view of part of the African exhibition by Emil Holub, negative, Jan Mulač, 1892, NM-NpM

PRAŽSKÁ VÝSTAVA EMILA HOLUBA

Mezi události, pro které máme k dispozici neobvyklé množství fotografií a skleněných negativů, patří výstava cestovatele Emila Holuba. Na rozsáhlou výstavu předmětů z jeho cest po Africe, konanou ve Vídni v roce 1891, navázala o rok později pražská výstava uspořádaná v několika budovách, které zbyly po ukončené Zemské jubilejní výstavě, především v Průmyslovém paláci. Expozice byla naplněna

It is probable that some of Mulač's adaptations of other photographs or older graphics (e.g. K. H. Mácha), visible on negatives, were created for the National Album. It would undoubtedly be interesting to analyse the work of the photographers represented, if sufficient evidence could be collected. One might consider remarkable the fact that the *National Album* commemorated Mulač's contemporaries as well as representatives of older generations who worked in many fields, such as publishers, inventors, teachers,

přírodovědnými i etnografickými sběry, v atraktivních částech často podávanými formou rozměrných panoramat a modelů. Stejně jako instalace vídeňská však nepřinesla cestovateli očekávaný finanční úspěch. Přes masivní propagaci, které se Holub věnoval po celých Čechách, nemohl ambiciózní projekt v Praze získat návštěvnost dostatečnou k tomu, aby pokryla veškeré související náklady, z nichž nechtěl slevit. Z výstavy ve Vídni se dochovalo jen málo fotografií, třebaže k její dokumentaci povzbuzoval Holuba Vojta Náprstek. Není vyloučeno, že to byl on, kdo pro fotografie z pražské výstavy doporučil právě Jana Mulače.⁸⁴

Vznikl tak soubor dokumentačních fotografií, uložený ve sbírkách Náprstkova muzea. Nemáme zprávy o jeho původním rozsahu, ale v současnosti je k dispozici 205 snímků, z toho 96 na skleněných negativěch většinou velkých formátů 21 × 27 cm. Negativy byly zveřejněny na DVD ROM, vydaném v roce 2013.⁸⁵ Bohužel zvolená technologie digitalizace a prezentace dnes neumožňuje původní prohlídku a užití skenů. Podle Martina Šámala, jak uvádí v úvodním textu k DVD, se Mulačovi podařilo zachytit asi 22 % z celé výstavy, a to zejména etnografické a zoologické exponáty a jejich instalace. Snímky prý mohly vzniknout při demontáži výstavy v roce 1893. Protože však tři z nich byly publikovány ve Světozoru již mezi květnem a srpnem 1892, některé fotografie musejí být staršího data.⁸⁶

Holub si také nechal zhotovit reprezentativní soubory velkoformátových pozitivů, které rozeslal do různých světových muzeí i do USA. Soubor fotografií v dekorativním obalu je uložen např. ve sbírkách

printers, archaeologists and others, but did not mention a single photographer. As if their creative activity were not important and even for the most important of them did not provide a reason for their inclusion in the album. So it seems that they all looked for photographers, were guided by their popularity and prestige when making their choice, but still only perceived them as tradesmen.

THE PRAGUE EXHIBITION OF EMIL HOLUB

One of the events for which we have an unusual number of photographs and glass negatives is the exhibition of the traveller Emil Holub. An extensive exhibition of objects from his travels in Africa, held in Vienna in 1891, was followed a year later by a Prague exhibition organized in several buildings remaining after the end of the Jubilee Exhibition, especially in the Industrial Palace. The exhibition was filled with natural and ethnographic collections, in its attractive parts often presented in the form of large panoramas and models. However, like the Viennese installation, it failed to bring the traveller the anticipated financial rewards. In spite of the massive publicity that Holub devoted to it across the whole of the Czech Lands, the ambitious project in Prague could not generate enough visitors to cover all the related costs, on which he did not want to compromise. Only a few photographs from the exhibition in Vienna have survived, although Vojta Náprstek encouraged Holub to have it documented. It is possible that it was he who recommended Jan Mulač for the photographs from the Prague exhibition.⁸⁴

This was the origin of the set of documentary photographs, stored in the collections of the Náprstek

84 ŠÁMAL, Martin. *Emil Holub, cestovatel, etnograf, sběratel*. Praha: Vyšehrad, Národní muzeum 2013, s. 353.

85 DVD ROM, viz pozn. 9.

86 Světozor, roč. 26, 1892, č. 25, 6. 5. 1892, s. 293, č. 26, 13. 5. 1892, s. 321, č. 37, 29. 7. 1892, s. 441.

84 ŠÁMAL, Martin. *Emil Holub, traveller, ethnographer, collector*. Prague: Vyšehrad, National Museum, 2013, p. 353.

55. Ukázka užití fotografií Jana Mulače v člancích Emila Holuba v časopise *Illustrated Africa*, NM-NpM

55. Example of using Jan Mulač's photos in Emil Holub's articles in *Illustrated Africa* magazine, NM-NpM

Pitt Rivers Museum při Oxford University.⁸⁷ Tady je Mulačovo autorství zmíněno, ale bohužel tomu tak není u fotografií, které Holub poskytoval k otisknutí v americkém *Africa Illustrated* (1895), k článkům na pokračování v letech 1896 a 1897 tamtéž a v *Bishop Taylor's Africa Album*. Vydavatelé jmenovali jen Emila Holuba jako majitele fotografií.⁸⁸ K fotografiím z této

87 Zde jsou digitalizované a byly součástí on-line výstavy v letech 2016–2017. Dostupné z: <https://pitrivers-photo.blogspot.com/2016/12/emil-holubs-1892-south-african.html?view=sidebar> [cit. 15.1. 2021]. Fotografie jsou ve formátu 200 × 255 mm.

88 Časopis pak dvakrát změnil jméno. Blíže ŠÁMAL 2013, op. cit., poznámky 37 a 38. Fotografie jsou uváděny jako dokumentace života v Africe, nikoli jako fotografie z výstavy. Posuzujeme podle výtisků, které Holub věnoval do Náprstkovy knihovny.

56. Stejný pohled na retušovaném připraveném negativu Jana Mulače, NM-NpM

56. Identical view on retouched prepared negative by Jan Mulač, NM-NpM

Museum. We have no information on its original scope, but there are currently 205 pictures available, of which 96 are for the most part on larger-format 21 x 27 cm glass negatives. These negatives were published on a DVD ROM released in 2013.⁸⁵ Unfortunately, the chosen digitization and presentation technology does not today allow the original inspection and use of scans. According to Martin Šámal, as he states in the introductory text to the DVD, Mulač managed to record about 22% of the entire exhibition, especially the ethnographic and zoological exhibits and their installations. It is said that the pictures may have been taken during the dismantling of the exhibition in 1893. However, since three of them were published in *Světobzor* between May and August 1892, some of the photographs must be earlier.⁸⁶

Holub also had presentation sets of large-format positives made, which he distributed to various world museums and the United States. A set of photographs in its decorative cover is stored, for example,

85 DVD ROM, see footnote 9.

86 *Světobzor*, Vol. 26, 1892, No 25, 6.5.1892, p. 293, No 26, 13.5.1892, p. 321, No 37, 29.7.1892, p. 441.

výstavy se dochovala jediná přímá archivní informace o cenách, které si Mulač za své fotografie účtoval.⁸⁹ Muselo se jednat o větší množství fotografií, protože v korespondenci s Ludvíkem Kottnerem⁹⁰ udává Holub, že dostal od Mulače účty na tři částky – 43 zlatých 88 krejcarů, 42 zlatých a 18 zlatých 92 krejcarů.

Mulačovy fotografie doprovázely tištěný katalog k pražské výstavě, mezi nimi samozřejmě nechyběl ani Holubův portrét. Tento snímek patrně patřil k fotografiím cestovatele v tropické přílbě, které byly pořízeny ve Vídni v ateliéru Josephy na Mariahilferstrasse. Mulačův negativ uložený v LA PNP vznikl ofocněním původní fotografie.⁹¹ Vlastním Mulačovým dílem je pak portrét Růženy Holubové s uděleným Zlatým záslužným křížem s korunou.⁹² Druhá její fotografie, rovněž s řádem, oporu mezi dochovanými negativy nemá, ale je adjustována na Mulačově kartonu.⁹³

STĚHOVÁNÍ ATELIÉRU DO VODIČKOVY ULICE

Do úspěšného podnikání zasáhla plánovaná asanace Starého Města. Ustoupit nové výstavbě, která, jak se zdá, souvisela s plány na vybudování Staroměstské tržnice, musel i dům čp. 376 a Mulačův ateliér v prostoru zahrad v bývalém hradebním příkopu. Na místě vznikl nový, dodnes stojící dům podle návrhu architektů Ohmanna a Bělského. K němu je zachován polohopisný plán a návrh, který ukazuje, že situace domu se příliš nezměnila, pouze došlo k zarovnání

in the collections of the Pitt Rivers Museum at Oxford University.⁸⁷ Mulač's authorship is mentioned here, but unfortunately this is not the case for the photographs that Holub provided for publication in the *American Africa Illustrated* (1895), for the syndicated articles there in 1896 and 1897, and in *Bishop Taylor's Africa Album*. The publishers named only Emil Holub as the owner of the photographs.⁸⁸ The only direct archival information on the prices that Mulač charged for his photographs has been preserved for the photographs from this exhibition.⁸⁹ It must have been a larger number of photographs, because in correspondence with Ludvík Kottner⁹⁰ Holub states that he received bills from Mulač for three amounts – 43 florins 88 kreuzers, 42 florins, and 18 florins 92 kreuzers.

Mulač's photographs accompanied the printed catalogue for the Prague exhibition, including, of course, Holub's portrait. This picture was probably one of the photographs of the traveller in a tropical helmet, taken in Vienna in Josef's studio on Mariahilferstrasse. Mulač's negative stored in the PNP LA was created by photographing the original photograph.⁹¹ A portrait of Růžena Holubová with the Golden Cross of Merit with Crown is Mulač's own work.⁹² Her second pho-

89 Viz ŠÁMAL 2013, op. cit., poznámka 36.

90 NM-NpM, fotografie 119.0025

91 LA PN, negativy 44234, 44235 a 44488.

92 LA PNP, negativ 43901. Jako průkazková fotografie v Holubově pozůstalosti v NM-NpM Holub 33/2-6.

93 NM-NpM Holub 33/2-7.

87 Here they are digitized and were part of an on-line exhibition in 2016 to 2017. Available on: <https://pitrivers-photo.blogspot.com/2016/12/emil-holubs-1892-south-african.html?view=sidebar> [cit. 15.1.2021]. The photos are in the 200 × 255 mm format.

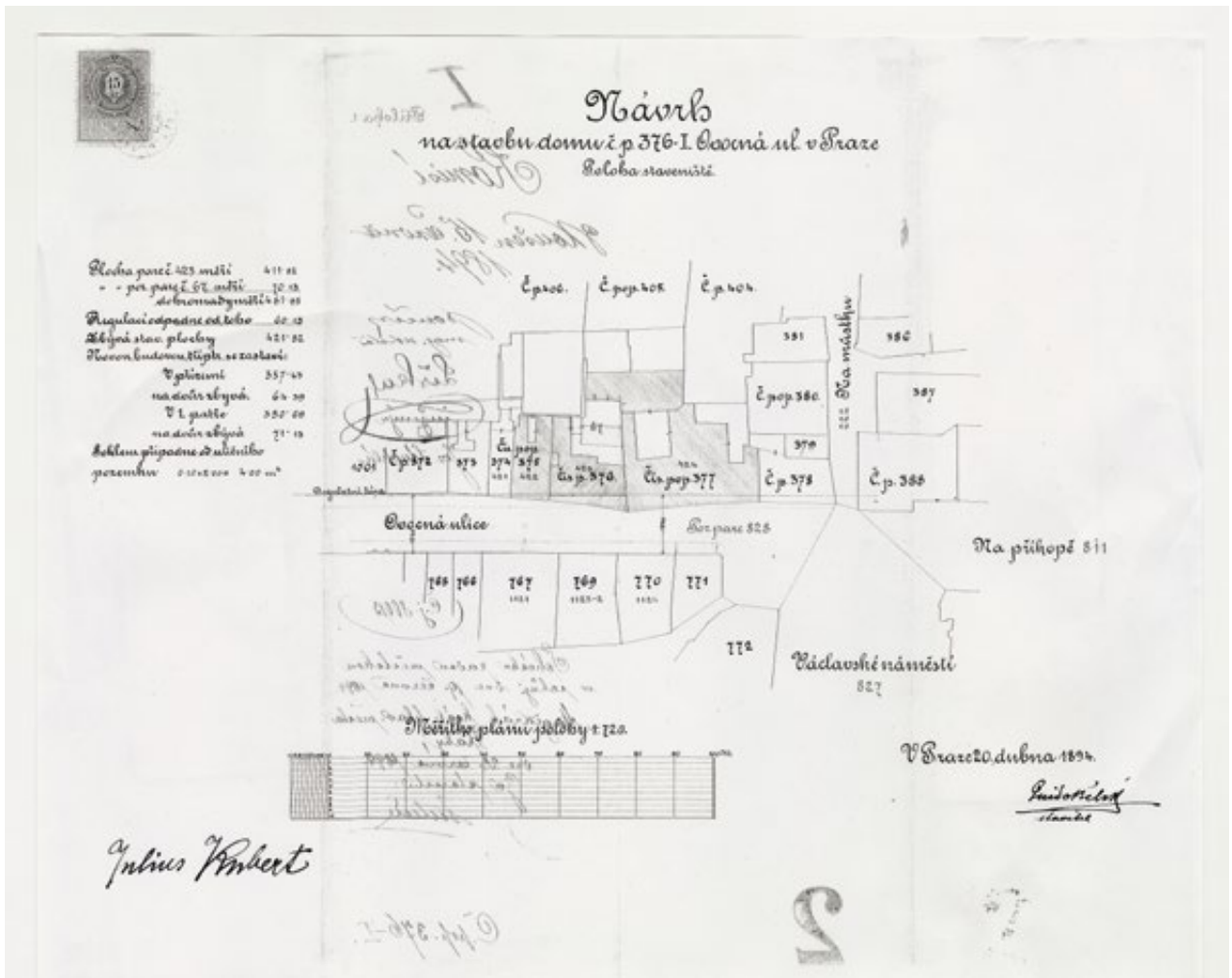
88 The magazine then changed its name twice. For more detail ŠÁMAL 2013, op. cit., footnotes 37 and 38. The photographs are presented as documenting life in Africa, not as photographs from an exhibition. We judge this from the copies Holub donated to Náprstek's library.

89 See ŠÁMAL 2013, op. cit., footnote 36.

90 NM-NpM, photograph 119.0025

91 LA PN, negatives 44234, 44235 and 44488.

92 PNP LA, negative 43901. As an ID photograph in Holub's estate in NM-NpM Holub 33/2-6.

57. Plánová dokumentace pro bourací práce původního domu, Úřad městské části Praha 1, stavební archiv, dokumentace budovy čp. 376 57. Plan documentation for demolition works of the original house, Municipal Office of Prague 1 District, building archive, dokumentation for building No. 376

uliční čáry.⁹⁴ Zahradní trakt se stal součástí areálu tržnice.

tograph, also with the honour, has no support from a negative, but is mounted on Mulač's card.⁹³

94 Stavební úřad městské části Praha 1, Polohopisný plán ku stanovení regulační čáry pro dům č.p. 376-1 v Praze a Návrh na stavbu domu čp. 376-I Ovocná ul. v Praze, oba z roku 1894.

93 NM-NpM Holub 33/2-7.

58. Dnešní pohled na dům čp. 681 ve Vodičkově ulici, postavený v roce 1928 jako palác pojišťovny Securitas, dnes sídlo Úřadu Městské části Praha 1, fotografie Pavel Scheufler

58. Today's view of house Nr. 681 in Vodičkova Street, built in 1928 as the palace for the Securitas insurance company, today the headquarters of the Office of Municipal District Prague 1. Photo Pavel Scheufler

Nvíme, jak Mulač při hledání nových prostor postupoval, ke stavbě ateliéru v zahradě tehdejšího domu čp. 681/20 ve Vodičkově ulici jsou však zachovány konkrétní informace. Dům byl spolu se sousedním čp. 682 zbořen v roce 1928 při výstavbě budovy pojišťovny Securitas, která dnes slouží jako jedna z budov Úřadu městské části Praha 1. Průčelí původního domu je zachyceno na fotografii z roku 1919 v Archivu hl. m. Prahy⁹⁵ a rušný provoz na křižovatce dnešní Vodičkovy, Lazarské, Jungmannovy včetně projíždějící koňské tramvaje vidíme na fotografii z archivu Pavla Scheuflera.⁹⁶ V Archivu hl. m.

95 Průjezd do dvora byl za parkujícím autem. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=7BE5DA-2A628B11E58AA0406186009F3A&scan=1#scan1>

96 Sběrka Scheufler, NSpPraha 1010.

REMOVAL OF THE STUDIO TO VODIČKOVA

The planned redevelopment of the Old Town affected the successful business. Building No 376 and Mulač's studio in the garden area in the former moat also had to give way to the new construction, which seems to have been related to plans to build the Old Town market place. A new house, which still stands, was built on the site to a design by the architects Ohmann and Bělský. A topographic plan is preserved for it, and a design, that shows that the position of the house did not change much, only that the street alignment has been adjusted.⁹⁴ The garden tract became part of the market place.

We do not know how Mulač approached the search for new premises, but specific information has been preserved on the construction of a studio in the garden of the house numbered 681 in Vodičkova. Together with neighbouring No 682, the house was demolished in 1928 during the construction of the Securitas insurance company building, which today serves as one of the buildings of the Prague 1 Municipal Office. The façade of the original house is captured in a photograph from 1919 in the Prague City Archives⁹⁵; the busy traffic at the crossroads of today's Vodičkova, Spálená, Jungmannova, including a passing horse tram, can be seen in a photograph from the archive of Pavel Scheufler.⁹⁶ The Prague City Archive has building permit and building approval documents for the studio. In particular, a report from

94 Construction Office of Prague 1 Municipal District, Topographic Plan for Determining the Regulatory Line for House No 376-1 in Prague and a Proposal for the Construction of House No. 376-I on Ovocná in Prague, both from 1894.

95 The passage into the yard was behind a parking car. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=7BE-5DA2A628B11E58AA0406186009F3A&scan=1#scan1>

96 Collection Scheufler, NSpPraha 1010.

59. a, b Pohled na dům a dvůr čp. 681 ve Vodičkově ulici na Novém Městě, kol. 1919, Archiv hl. města Prahy, Sběrka fotografií, sign. II 1621, II 622

59. a, b View of house and court No. 681 in Vodičkova Street in Nové Město, around 1919. Archive of the Capital City of Prague, collection of photos, sign. II 1621, II 622

Prahy jsou uloženy doklady k povolení a kolaudaci ateliéru. Především protokol z prohlídky místa k povolení stavby ze dne 6. března 1894 podává poměrně podrobný popis. Stavba byla povolena 14. března téhož roku.⁹⁷ O archivních zprávách se okrajově zmínil archivář Prahy 1 Antonín Ederer v publikaci *Nové Město pražské*, zaměnil však přistavěnou kolnu za samotný ateliér s prosklenou částí střechy a jednou stěnou, vytápěnou kamny a s přistaveným pisoárem.⁹⁸ Původní plány počítaly se stavbou z hrázděného zdiva, ale to se na radu stavitele změnilo na zdivo cihlové v celé budově.⁹⁹ Stavitelem byl Jan Evangelista Deport, který bydlel v ulici V Jámě. S Mulačem se patrně dlouhodobě

a building permit site inspection dated 6 March 1894 gives us relatively detailed description. The construction was approved on 14 March of the same year.⁹⁷ The archivist for Prague 1 Antonín Ederer makes a peripheral mention of the archive reports in the *Nové Město pražské* publication, but he mistook the built-on shed for the studio itself with a glass part of the roof and one wall, heated by a stove and with an added urinal.⁹⁸ The original plans provided for a construction of half-timbered masonry, but this was changed on the advice of the builder to brickwork for the entire building.⁹⁹ The builder was Jan Evangelista Deport, who lived in V Jámě. He probably had contact

97 Archiv hl. m. Prahy, Magistrát hl. m. Prahy, Hlavní spisovna – odd. E, 1870–1910, sign. D 2/681, čj. 26264.

98 EDERER, Antonín. *Ulice a uličky Nového města pražského a Vyšehradu*. Editor Pavel Augusta. Praha: Milpo Media s.r.o., 2007, s. 112. Popisuje zde však až daňový spor z roku 1896, týkající se kůlny. Archiv hl. m. Prahy, Magistrát hl. m. Prahy, Hlavní spisovna – odd. E, 1870–1910, sign. D 2/681, čj. 26264.

99 Viz pozn. 96.

97 City of Prague Archive, Prague City Hall, Principal Records Office – Dept. E, 1870–1910, sign. D 2/681, ref. 26264.

98 EDERER, Antonín. *The Streets and Alleys of Prague New Town and Vyšehrad*. Editor Pavel Augusta. Prague: Milpo Media s.r.o., 2007, p. 112. However, here it only describes a tax dispute from 1896 relating to the shed. City of Prague Archive, Prague City Hall, Principal Records Office – Dept. E, 1870–1910, sign. D 2/681, ref. 26264.

99 See footnote 96.

60. Křižovatka ulic Vodičkova, Jungmannova a Lazarská na fotografii Rudolfa Brunnera Dvořáka kol. 1900–1905, Sbíрка Scheuffler, NSp Praha 1010

60. The intersection of Vodičkova, Jungmannova and Lazarská Streets in a photograph by Rudolf Brunner Dvořák, around 1900–1905. Scheuffler Collection, NSp Praha 1010

61. Jan Evangelista Deport, stavitel ateliéru Jana Mulače ve Vodičkově ulici, PNP LA, 44500

61. Jan Evangelista Deport, constructor of Jan Mulač's studio in Vodičkova Street, PNP LA, 44500

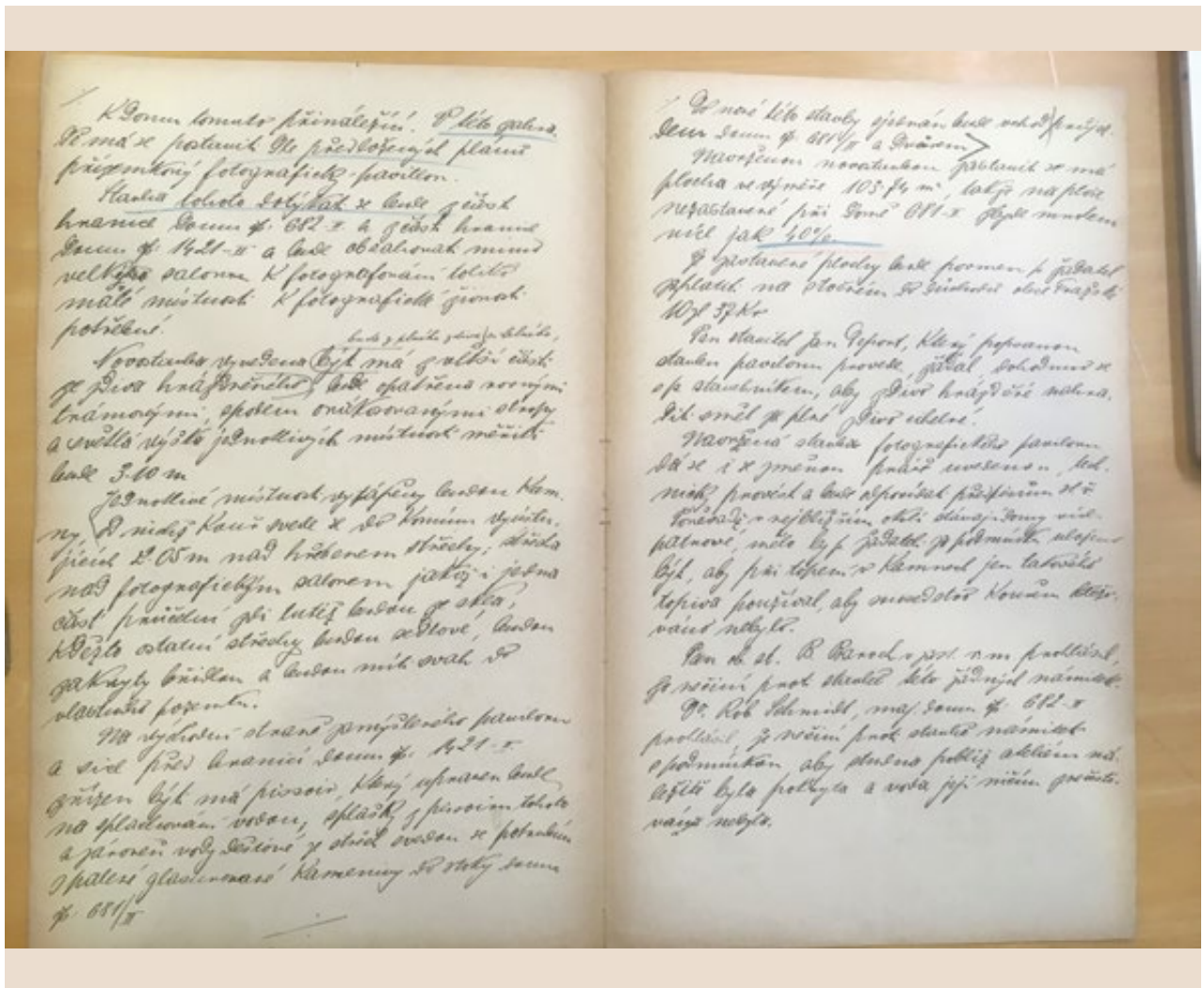

62. Bourací plánová dokumentace domu čp. 681 před rokem 1928 s vyznačením garáží, které vznikly ve dvoře na místě původního Mulačova ateliéru, AMP, Magistrát hl. m. Prahy, I, Referát III Stavební, Sig. D 2/681

62. Demolition plan documentation of house No. 681 before 1928 with the marking of garages that were built in the yard on the site of Mulač's original studio., Archive of the City of Prague, City Hall of Prague, I, Section III Constructions, Sig. D 2/681

with Mulač for a long time, and later was even his son's godfather. The building was adjacent to the wall of the adjoining house and garden. The oldest photograph bearing the new address, albeit only in the form of a stamp overprint with "Vodičkova 20 – II", has an inscription dated 25 August 1894. Mulač moved to this address in 1896, (in the meantime, he lived in today's Spálená Street).¹⁰⁰

100 20 July 1894 to number 70 in Spálená and from 14 October 1896 to building 681 in Vodičkova. Census of Prague house members (1830–1910). Available on: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=EB6539D6D0D011E181F-6002215111B5A&scan=1#scan1> [cit. 20.11.2019].

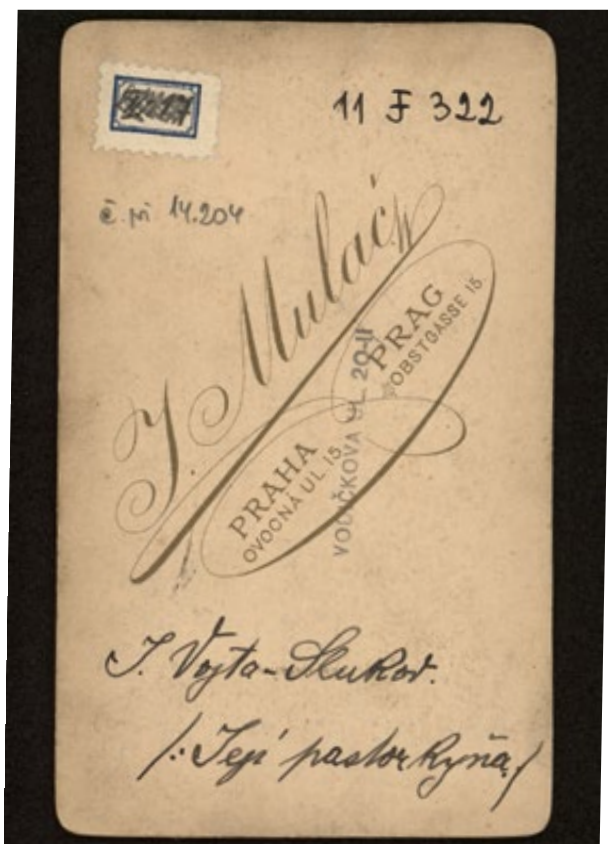

63. Výňatek z Protokolu o povolení stavby ateliéru Jana Mulače, AMP, Magistrát hl. m. Prahy, Hlavní spisovna. odd. D, 1871–1910, Sig D 2/681

63. Excerpt from the Protocol on the permission to build Jan Mulač's studio, Archive of the City of Prague, City Hall of Prague, I, Main office department D, 1871–1910, Sig. D 2/681

stýkal, a později se dokonce stal kmotrem jeho syna. Stavba přiléhala ke zdi vedlejšího domu a zahrady. Nejstarší fotografie, která nese novou adresu, i když jen formou přetisku razítkem na „Vodičkova 20 - II“, má přípis datovaný 25. 8. 1894. eV roce 1896 se na

And again, famous artists came to him. He created their photographs, for the most part no longer with any complex architectural background, but against painted, on the whole neutral, natural scenery, or against a neutral background, or with hints of

64. Reverz fotografie s přepisem sídla do Vodičkovy ulice razítkem. DO NM, 11 F 322

64. The reverse of the photograph with the transfer of the seat to Vodičkova Street with a stamp. DO NM, 11 F 322

65. Herečka Iza Grégrová jako Titánie ve hře *Sen noci svatojánské* Williama Shakespeara, 1902, NM-HM-DO, V F 1160

65. Actress Iza Grégrová as Titania in William Shakespeare's *A Midsummer Night's Dream*, 1902, NM-HM-DO, V F 1160

tuto adresu Mulač přestěhoval (v mezičase bydlel v dnešní Spálené ulici).¹⁰⁰

A opět za ním přicházeli věhlasní umělci. Vytvářel jejich fotografie, zde již většinou nikoli se složitým architektonickým pozadím, ale před malovanými,

a specific theatrical decoration. Cabinet cards predominate over visiting cards, and fashionable long Art Nouveau formats, with which he began working in the late 1880s, also appear increasingly often. The technique also changed slightly: the photographs lose their distinct yellowish colour, look more markedly black and white; some even have a blue tinge to them. During his stays in Prague, Karel Burian, a star of stages across the world, who performed many important tenor roles (Dalibor, Kozina, Fra Diavolo, etc.) at the National Theatre during the

100 20. 7. 1894 do čísla 70 ve Spálené ulici a od 14. 10. 1896 pak v domě 681 ve Vodičkově ulici. Soupis pražských domovních příslušníků (1830–1910). Dostupné z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=EB6539D6D0D011E-181F6002215111B5A&scan=1#scan1> [cit. 20. 11. 2019].

66. Houslistka Marie Heritesová, 1902, NM-ČMH-HHO, F 4774
66. Violinist Marie Heritesová, 1902, NM-ČMH-HHO, F 4774

spíše neutrálními přírodními sceneriemi, nebo na neutrálním pozadí, případně s náznakem konkrétní divadelní dekorace. Převažují kabinetky nad vizitkami a stále častěji se objevují i módní dlouhé sesesní formáty, se kterými začal pracovat už koncem osmdesátých let. Mírně se změnil také materiál: fotografiím mizí výrazné nažloutlé zbarvení, působí výrazněji černobíle, některé fotografie mají až modrý nádech. Do Mulačova ateliéru zavítal při svých pobytech v Praze i Karel Burian, hvězda světových pódíí, který především v sezoně 1900–1901 vytvořil v Národním divadle mnoho významných tenorových rolí (Dalibor, Kozina, Fra Diavolo ad.). Nezdá se tedy,

67. Karel Burian jako Dalibor ve stejnojmenné opeře Bedřicha Smetany s dedikací z roku 1903, NM-ČMH-HHO, F 7055

67. Karel Burian as Dalibor in Bedřich Smetana's opera of the same name with dedication from 1903, NM-ČMH-HHO, F 7055

1900–1901 season, also visited Mulač's studio. So it does not seem that business at the new address ceased to thrive, as stated in the memoirs. However in later years, the studio's activities were evidently not as lucrative as before; the number of photographers, including amateurs, was increasing; picture postcards were increasingly available; and the photographer's advancing age may also have contributed to this. Jan Mulač provided support to his nephew Josef at the start of his business – now Josef repaid this support.

že by se podnikání na nové adrese přestalo dařit, jak se uvádí ve vzpomínkách. Činnost ateliéru však zřejmě nebyla v posledních letech tak výnosná jako dříve, přibývalo fotografů, včetně amatérů, měnil se styl, na trhu se rozšiřovaly pohlednice; podíl na tom mohl mít i přibývajících fotografův věk. Jan Mulač poskytl svému synovci Josefovi podporu v počátcích jeho podnikání – nyní mu Josef tuto podporu oplácel.

DRUHÝ SŇATEK A DĚTI

Mulačova první manželka Anna zemřela 29. 7. 1899 na rakovinu.¹⁰¹ Jejich manželství bylo bezdětné. Velmi krátce nato se Mulač oženil podruhé, a to s Marií Maškovou, narozenou roku 1872. Bydlela v dnes již neexistujícím domě v ulici Na Rybníčku. Určitý nesouhlas ze strany širší rodiny mohl být vyvolán velkým, více než třicetiletým věkovým rozdílem mezi novomanželi a krátkou dobou povinného smutku po smrti první manželky. Oddáni byli v kostele Panny Marie Sněžné 17. 10. 1899¹⁰² a za svědky jim šli Mulačův bratr Vojtěch, rytec ve Vídni, a fotograf Vilém Jansa z ulice V Tůních.¹⁰³ V roce 1901 se narodil syn Jan, který však ve věku tří let zemřel

SECOND MARRIAGE AND CHILDREN

Mulač's first wife Anna died of cancer on 29 July 1899.¹⁰¹ Their marriage was childless. Very soon after, Mulač married for the second time, to Maria née Mašková, born in 1872. She lived in a now demolished house in Na Rybníčku. A certain disapproval on the part of the extended family may have been caused by the large – more than thirty years – age difference between the newly-weds and the short period of conventional mourning following the death of his first wife. They were married in the church of Our Lady of the Snows on 17 October 1899¹⁰² and Mulač's brother Vojtěch, an engraver in Vienna, and the photographer Vilém Jansa from V Tůních were their witnesses.¹⁰³ A son, Jan, was born in 1901. He died in January 1904 at the age of three,¹⁰⁴ two months before the birth of his younger sister Zdeňka. After Mulač's death, Marie and her daughter returned to the house in Na Rybníčku. Only limited

101 Panna Maria Sněžná, Z4 - 1866–1900, s. 287. Dostupné z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=12DE-BA2D745C48CA961A532F8E94D49E&scan=287#scan287> [cit. 20. 11. 2019].

102 Panna Maria Sněžná, O6 - 1892–1900, s. 193. Dostupné z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=7C2410A3640D4831B63C10B2418EC4A5&scan=193#scan193> [cit. 20. 11. 2019].

103 O Vilému Jansovi je známo pouze to, že v letech 1893–1896 působil krátce jako samostatný fotograf v Kolíně, kam přišel z Prahy, jeho podnikání však neskončilo úspěchem. Není vyloučeno, že po návratu pro Mulače pracoval. Viz KOVAŘÍKOVÁ, Naďa. *Živnostenská fotografie v Kolíně od počátku do poloviny 20. století*. Teoretická magisterská práce, Institut tvůrčí fotografie, Filozoficko-přírodovědná fakulta Slezské univerzity v Opavě, 2003. Vedoucí práce Tomáš Pospěch. Dostupné z: <http://www.itf.cz/index.php?docs&file=40> [cit. 9. 9. 2021].

101 Our Lady of the Snows, Z4 – 1866–1900, p. 287. Available on: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=12DE-BA2D745C48CA961A532F8E94D49E&scan=287#scan287> [cit. 20.11.2019].

102 Our Lady of the Snows, O6 – 1892–1900, p. 193. Available on: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=7C2410A3640D4831B63C10B2418EC4A5&scan=193#scan193> [cit. 20.11.2019].

103 Of Vilém Jansa it is only known about that from 1893 to 1896 he worked briefly as an independent photographer in Kolín, where he came from Prague, but his business was not successful. It is possible that he worked for Mulač following his return. Viz KOVAŘÍKOVÁ, Naďa. *Trade photography in Kolín from the beginning to the middle of the 20th century*. Theoretical master's thesis, Institute of Creative Photography, Faculty of Arts and Sciences of the Silesian University in Opava, 2003. Thesis supervisor Tomáš Pospěch. Available on: <http://www.itf.cz/index.php?docs&file=40> [cit. 9.9.2021].

104 The baby boy died of meningitis. Our Lady of the Snows, Z5 – 1900–1936, p. 24. Available on: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=0BB18A3D47654C42B-86D3888605E81CB&scan=24#scan24> [cit. 25.11.2019].

68. Novoroční přání manželů Mulačových pro Josefu Náprstkovou s fotografií dcery Zdeňky, Vánoce 1904, NM-NpM

68. New Year's card of the Mulač family for Josefa Náprstková with a photo of their daughter Zdenka, Christmas 1904, NM-NpM

v lednu 1904,¹⁰⁴ dva měsíce před narozením mladší sestry Zdeňky. Po Mulačově smrti se Marie s dcerou vrátila do domu v ulici Na Rybníčku. O dceři Zdeně se zachovaly jen kusé zprávy: pracovala jako úřednice, jak vyplývá z matričního záznamu o jejím sňatku

104 Chlapeček zemřel na zánět mozkových blan. Panna Maria Sněžná Z5 - 1900–1936, s. 24. Dostupné z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=0BB18A3D-47654C42B86D3888605E81CB&scan=24#scan24> [cit. 25. 11. 2019].

information about their daughter have survived: she worked as a clerk, according to the register record of her marriage to Jiří Kuhnert in December 1927.¹⁰⁵ There is only one photograph of her on a Christmas card that Mulač sent to Josefa Náprstková at the end of 1904.

FINAL YEARS, LATER FATE OF THE STUDIO AND THE ARCHIVE OF NEGATIVES

Mulač did not rejoice in his new family happiness for long. He died on 8 August 1905 of a stroke.¹⁰⁶ The obituary praised his work and social commitment and emphasized his importance among photographers of the day.¹⁰⁷ The business was briefly assigned to his widow, but was liquidated in 1906.¹⁰⁸ As already mentioned, the studio building was converted into garages and the whole building subsequently demolished in 1927.

According to his memoirs, Jan Mulač helped his nephew Josef gain his financial independence; the latter after his uncle's death repaid the debt to his widow. It is not documented whether he took over any of the equipment, but he did acquire the archive of his uncle's negatives.¹⁰⁹ He combined it with his own, made wide use of it and rearranged it. We do not know what the original archive of Jan Mulač

105 St. Stephen, Marriage Register 027, p. 153. Available on: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=9CB-C1A585DF04B7783817785DF1F7773&scan=177#scan177> [cit. 25.11.2019].

106 City of Prague Archive, Collection of Registries, PMS Z5, available from: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=0BB18A3D47654C42B86D3888605E81CB&scan=33#scan33> [cit. 17.2.2016].

107 *Národní listy* Vol. 45, No 217, Praha 9.8.1905, p. 2.

108 See footnote 40.

109 KOUBOVA 1989, op. cit., p. 7.

s Jiřím Kuhnertem v prosinci 1927.¹⁰⁵ Existuje pouze jediná její fotografie na vánočním přání, které Mulač poslal Josefě Náprstkové na konci roku 1904.

ZÁVĚR ŽIVOTA, DALŠÍ OSUD ATELIÉRU A ARCHIVU NEGATIVŮ

Z nového rodinného štěstí se Mulač neradoval dlouho. Zemřel 8. srpna 1905 na mozkovou mrtvici.¹⁰⁶ Nekrolog ocenil jeho práci i společenskou angažovanost a zdůraznil jeho význam mezi fotografy té doby.¹⁰⁷ Živnost byla krátce přepsána na Mulačovu vdovu, ale ta ji v roce 1906 zrušila.¹⁰⁸ Jak již bylo řečeno, budovu ateliéru přestavěli na garáže a následně byl celý objekt v roce 1927 zbourán.

Podle vzpomínek Jan Mulač finančně pomohl s osamostatněním svému synovi Josefovi a ten po smrti strýce splácel dluh jeho vdově. Žádnými písemnými prameny není doloženo, zda převzal i část vybavení, získal však archiv strýcových negativů.¹⁰⁹ Spojil ho se svým, bohatě jej využíval a nově uspořádal. Nevíme, jak vypadal původní archiv Jana Mulače. Dnes nám určitou představu dávají informace na papírových krycích přelepech negativů, které pořídil Josef Mulač. Použil pro ně rozstříhané objednávací papíry zkrachovalé firmy Chromos, sídlící na Smíchově ve Farní ulici č. 1154 – firmy svého pomocníka Rudy Maříka. Jednalo se o formuláře, do nichž zákazníci

looked like. Today, information on the paper covering stickers of negatives taken by Josef Mulač, gives us some idea. For these he used cut order forms of the bankrupt Chromos company, based in Smíchov at Farní 1154 – the company of his assistant Ruda Mařík. These were forms on which customers filled in data for making oil pictures on glass.¹¹⁰ Not all of the cover stickers were preserved. Only in a few cases was the name of the subject shown stuck in the corner of the plate or engraved into the emulsion. Following the death of Josef Mulač in 1941, a selection by his heirs from the negatives archive came to the Literary Archive of the National Museum as a gift of “negatives of prominent personalities of Czech cultural life from the assets of the J. Mulač photographic business”. The name indicates that the company J. Mulač, without specifying the first name, functioned as a generally known brand. When Věra Koubová looked at the archive when preparing her work in 1989, she came to the conclusion that the Literary Archive took over the negatives because of the subjects shown, which include a number of writers. At that time, there were meant to be 945 negatives in the Literary Archive and 1 piece mentioned separately for an unknown reason. Koubová describes the original marking of the boxes and the new arrangement of the negatives in nine cartons.¹¹¹ He states that 14 boxes marked XXXIX-LII contain inserted pencil-written lists of two hundred photographed personalities. None of this has survived to the present day. We have 916 negatives that were repackaged in the past, allegedly by a temporary worker, into parchment paper envelopes with type-written inventory numbers, with the names of those depicted (not always correct) and their field of activity. Unfortunately, the marking with the registration number was frequently glued with adhesive tape to

105 Sv. Štěpán, *Knih oddání* 027, s. 153. Dostupné z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=9CBC1A-585DF04B7783817785DF1F7773&scan=177#scan177> [cit. 25. 11. 2019].

106 Archiv hl. města Prahy, *Sbírka matrik, PMS Z5*, dostupné z: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=0BB18A3D47654C42B86D3888605E81CB&scan=33#scan33> [cit. 17. 2. 2016].

107 *Národní listy* ročník 45, č. 217, Praha 9. 8. 1905, s. 2.

108 Viz pozn. 40.

109 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 7.

110 KOUBOVÁ 1989, op. cit., p. 9.

111 KOUBOVÁ 1989, op. cit., p. 19. (Word for those processing the estate).

69. Krycí přelep negativů z archivu Josefa Mulače
69. Overlay of negatives from Josef Mulač's archive

vyplňovali údaje pro zhotovení olejových obrazů na skle.¹¹⁰ Krycí přelepy se zdaleka nezachovaly všechny. Jen výjimečně bylo jméno zobrazeného přilepeno v rohu desky nebo vyryto do emulze. Po smrti Josefa Mulače v roce 1941 se dědici vybraná část archivu negativů dostala do Literárního archivu NM jako dar „negativů význačných osobností českého kulturního života z majetku fotografického závodu J. Mulače“. Název svědčí o tom, že firma J. Mulač, bez konkretizace křestního jména, fungovala jako obecně známá firemní značka. Když se v roce 1989 archivem zabývala při přípravě své práce Věra Koubová, došla k závěru, že Literární archiv negativy převzal kvůli zobrazeným subjektům, mezi nimiž je řada spisovatelů. Tehdy se mělo v Literárním archivu nalézat 945 negativů a 1 z neznámého důvodu zvlášť uváděný kus. Koubová popisuje původní značení krabic i nové uspořádání negativů do devíti kartonů.¹¹¹ Uvádí, že 14 krabic s označením XXXIX–LII obsahuje vložené,

110 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 9.

111 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 19 (Slovo pro zpracovatele pozůstalosti).

a sensitive layer of the photograph. Today, the negatives are freely placed in envelopes in standard boxes, with only 1 box with larger format negatives put to one side. According to the curator, there should have been another one of these, but due to the relocation of the collections to Litoměřice, it has not been possible to locate it. There is no inventory or card file for the collection, the original lists and inventories have disappeared. There is no distinction made between the authorship of the two photographers. For example, the negatives reproduced in her work by Věra Koubová under numbers 29 (the two men in profile) and 30 (man from behind) are lost.

In connection with the preparation of this publication, negatives were preferentially selected for digitization under the ongoing NAKI (a program of the Czech Ministry of Culture to support applied research and development of national and cultural identity) project at PNP LA. After cleaning, the negatives were stored in more suitable non-acidic containers. Scanning was performed on an Epson Expression V 850 scanner in Epson Scan, so only digitally inverted images are available, not pure digital negative data.

A second important group of Mulač negatives can be found in the collections of the National Museum – Czech Museum of Music. A set of 54 negatives of musical personalities is preserved in the music history department; these were purchased for the collections in 1989. It is not known when and how this unit was separated from the original archive. Most of the negatives have a standard format of 160 × 120 mm or 210 × 180 mm. Only one is large-format (310 × 260 mm), a portrait of the violinist Jan Kubelík dating back to cca 1900. Another large negative (260 × 210 mm) was purchased by the Bedřich Smetana Museum from Jindřich Mulač in 1958. It is a portrait of Smetana dated 1880. As far as authorship is concerned, pictures taken by Jan Mulač predominate at the Czech Museum of Music, and the work of Josef Mulač is represented only in

tužkou psané seznamy dvou set vyfotografovaných osobností. Nic z toho se dodnes neuchovalo. Máme k dispozici 916 negativů, které byly v minulosti, údajně brigádníci, přebaleny do obálek z pergamenového papíru se strojem psanými inventárními čísly, se jmény vyobrazených (ne vždy správnými) a jejich oborem činnosti. Bohužel mnohdy došlo k tomu, že značení evidenčním číslem bylo nalepeno kličovou lepicí páskou do citlivé vrstvy fotografie. Dnes jsou negativy ve standardních krabíčkách volně ložené v obálkách, stranou je deponována jen 1 krabice s negativy větších formátů. Taková měla podle sdělení kurátorky existovat ještě další, ale v důsledku stěhování fondů do Litoměřic se ji dosud nepodařilo nalézt. K fondu není žádný soupis ani kartotéka, původní seznamy a soupisy zmizely. Není nijak rozlišeno autorství obou fotografů. Ztraceny jsou např. negativy, které ve své práci reprodukuje Věra Koubová pod čísly 29 (dva muži z profilu) a 30 (muž zezadu).

V souvislosti s přípravou této publikace byly negativy přednostně vybrány k digitalizaci v rámci probíhajícího projektu NAKI (Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity Ministerstva kultury ČR) v LA PNP. Po očištění negativů následovalo jejich uložení do vhodnějších nekyselých obalů. Skenování bylo prováděno na skeneru Epson Expression V 850 v programu Epson Scan, takže dostupným výsledkem jsou pouze digitálně invertované snímky, nikoli čistá digitální data negativu.

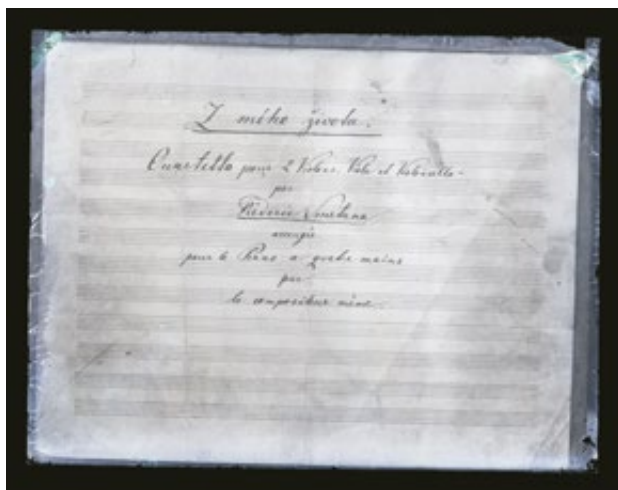
Druhá významná skupina Mulačových negativů se nachází ve sbírkách Národního muzea – Českého muzea hudby. V hudebněhistorickém oddělení je uchován soubor 54 negativů hudebních osobností, který byl zakoupen do sbírek v roce 1989. Není známo, kdy a jak byl tento celek z původního archivu oddělen. Většina negativů má standardní formát 160 × 120 mm, případně 210 × 180 mm. Pouze jeden je velkoformátový (310 × 260 mm), a to portrét houslisty Jana Kubelíka datovaný ca roku 1900. Další velký negativ (260 × 210 mm) zakoupilo Muzeum

70. Největší negativ dochovaný z tvorby Jana Mulače – portrét houslisty Jana Kubelíka z roku 1900. NM-ČMH-HHO, J 5402

70. The largest preserved negative from Jan Mulač's work – a portrait of the violinist Jan Kubelík from 1900. NM-ČMH-HHO, J 5402

smaller numbers. Only a very few of the negatives are dated on the envelope flaps, such as photographs of the bandmaster and composer Julius Fučík from 28 February 1912 and the tenor Eduard Krtička dated 5 May 1908. As with the second preserved set (at PNP LA), here some of the negatives were created by photographing other photographs or negatives, often their own. An exception are the photographs of Smetana's autographs – the beginning of the opera score for *The Bartered Bride* and the title page of *String Quartet in E minor "From my life"* arranged for four hands piano. According to the missing editorial

71. a, b Negativy autografů Bedřicha Smetany, NM-ČMH-HHO, J 5394 a J 5395

71. a, b Negatives of Bedřich Smetana's autographs, NM-ČMH-HHO, J 5394 a J 5395

Bedřicha Smetany od Jindřicha Mulače v roce 1958. Je to Smetanův portrét z roku 1880. Co se týče autorství, v Českém muzeu hudby naprosto převažují snímky pořízené Janem Mulačem a jen v menším počtu se jedná o práce Josefa Mulače. Negativy jsou pouze výjimečně datovány na přelepech, jako např. fotografie kapelníka a skladatele Julia Fučíka z 28. 2. 1912 a tenoristy Eduarda Krtyčky z 5. 5. 1908. Stejně jako u výše zmíněného souboru (v LA PNP) i zde vznikla část negativů přefotografováním jiných fotografií či negativů, mnohdy vlastních. Výjimku představují fotografie Smetanových autografů – začátek partitury opery *Prodaná nevěsta* a titulní strana *Smyčcového kvartetu e moll „Z mého života“* v úpravě pro klavír na čtyři ruce. Ten lze podle chybějících editorských přípisů, které byly doplněny při přípravě vydání, datovat do let 1879–1880.¹¹²

Všechny negativy ve sbírkách Národního muzea – Českého muzea hudby byly očištěny, restaurovány a následně digitalizovány na skeneru Epson Expression XL 10000 v programu Silver Fast. 3.0.

notes, which were added during the preparation of the edition, this can be dated to 1879–1880.¹¹²

All negatives in the collections of the National Museum – Czech Museum of Music were cleaned, restored and subsequently digitized on an Epson Expression XL 10000 scanner using the Silver Fast 3.0 program. During the restoration, a technical investigation was also carried out, which shows that most of the negatives are gelatine with the sensitive layer covered with varnish, only rarely is collodion used. The restorers performed dry cleaning, and wet on the glass side and edges, and damaged or broken glass was repaired as appropriate. Secondary stickers were removed. The original markings were removed, restored and returned. The cover sheets were removed, restored and finally stored with the negatives so that they were not touching. The negatives were wrapped in Emba brand archival paper flap envelopes, interleaved in twos with PAT certified pH neutral cardboard, and finally inserted in

112 PAULOVÁ 2015, op. cit., s. 12.

112 PAULOVÁ 2015, op. cit., p. 12.

Během restaurování také proběhl technologický průzkum, z něhož vyplývá, že většina negativů je želatinových s citlivou vrstvou krytou lakem, jen výjimečně se vyskytuje kolodium. Restaurátoři provedli suché, na skleněné straně a hranách mokré čištění, odpovídajícím způsobem byla adjustována poškozená nebo zlomená skla. Byly odstraněny druhotné přelepy. Původní značení bylo sejmuto, restaurováno a vráceno zpět. Krycí listy byly sejmuty, restaurovány a v konečné fázi uloženy k negativům tak, aby se jich nedotýkaly. Negativy byly zabaleny do chlopňových obálek firmy Emba z archivního papíru, po dvou proloženy pH neutrální lepenkou s PAT atestem, a nakonec ve svislé poloze zasunuty do individuálně zhotovených krabic z vlnité lepenky firmy Klug.

PODÍL JEDNOTLIVÝCH LOKACÍ ATELIÉRU V DOCHOVANÝCH FONDECH

Nejmenší počet fotografií pochází z Mulačova karlínského období, kdežto nejvíce fotografií se zachovalo z období, kdy ateliér přesídlil do centra Prahy a na adrese v Ovocné ulici se těšil velké popularitě. Ve Vodičkově ulici bylo Mulačovi dopřáno jen deset let působení, nicméně fotografií z této doby najdeme také poměrně dost a jejich úroveň rozhodně nevyovídá o jakémkoli úpadku fotografovy činnosti. Mění se jen styl, tematika a mnohdy i formáty a technika fotografií. Tvorbu Josefa Mulače lze studovat zcela jistě spíše z negativů než z pozitivů, kterých máme při dnešním stavu zpracování fotografií v jednotlivých archivních fondech k dispozici málo. V archivu negativů je Josef zastoupen naopak významně a nezřídka i celými sériemi fotografií jedné osobnosti.

Těžko dnes přesně určíme, jaký byl Josefův podíl na stále se rozrůstajícím posunu k fotografii momentní, exteriérové, především k dokumentaci událostí v době, kdy pro strýce pracoval. Zmíněno je to pouze

a vertical position into individually prepared Klug brand corrugated cardboard boxes.

THE PROPORTION OF THE STUDIO'S INDIVIDUAL LOCATIONS IN PRESERVED COLLECTIONS

The smallest number of photographs comes from Mulač's Karlín period, while most photographs have been preserved from the period when the studio moved to the centre of Prague and enjoyed great popularity at the address at Ovocná. Mulač was granted only ten years at Vodičkova, however, there are also quite a few photographs from this period and their quality certainly does not indicate any decline in the photographer's activities. Only the style, theme and often the formats and technique of the photographs change. Josef Mulač's work can certainly be studied from negatives rather than positives, of which we have few available, due to the current state of processing photographs in individual archival funds. On the contrary, Josef is significantly represented in the negatives archive, and often in whole series of photographs of a single personality.

Today, it is difficult to determine exactly what Josef's contribution was to the ever-growing shift to snapshot, exterior photography, especially to the documenting of events at the time when he worked for his uncle. The only reference is in the memoirs of Jiří Mulač,¹¹³ which recalled the collaboration of the two Mulač's in the portraits of the balloonists Surcouf and Godard during the General Exhibition in 1891.

If we try to date with the help of positives, the reverse sides of the photographs definitely help us. A large number of types from Mulač's studio have been preserved, which, based on a broader

¹¹³ KOUBOVA 1989, op. cit., p. 12.

ve vzpomínkách Jiřího Mulače,¹¹³ který připomněl spolupráci obou Mulačů na portrétech vzduchoplavců Surcoufa a Godarda během Všeobecné výstavy v roce 1891.

Pokud se budeme snažit o datování za pomoci pozitivů, určitě nám v tom pomohou reverzy fotografií. Z Mulačova ateliéru se jich dochovalo velké množství typů, které na základě širší komparace můžeme alespoň částečně chronologicky rozčlenit u všech tří sídel ateliéru, i když datace není vždy přesná a neodpovídá fotografiím na averzu. Fotografie z některých negativů pořizovali oba Mulačové opakovaně, takže např. jeden z nejznámějších a stále žádaných portrétů Bedřicha Smetany z roku 1878 najdeme nejméně na pěti druzích reverzů od nejstaršího z Ovocné ulice až po reverz Josefa Mulače z doby po první světové válce. Stejně tak dedikace na některých fotografiích mohou být i o několik let mladší než samotné fotografie. U variant nejobvyklejšího reverzu se šikmým podpisem z doby Mulačova působení na Starém Městě se lze často při dataci opřít o různá provedení rámce averzu. S přesunem ateliéru do Vodičkovy ulice se opět typ reverzů měnil a po dobu několika let byl používán podobný typ s drobnými odchylkami. Často ho zdobil vlevo nahoře umístěný štítek s monogramem JM na erbovním štítku, završeném svatováclavskou korunou, z obou stran podpíraný saní. Minimálně část kartonů používal Jan Mulač současně. Některé fotografie jsou adjustovány na čistém kartonu, někdy není uveden výrobce. Jednodušší situace nastává u Josefa Mulače, od něhož známe pouze tři varianty kartonů, z toho dva z období před první světovou válkou. Ani v jeho produkci nechybí fotografie na kartonu bez nápisu nebo bez dekorací. Je tedy potřeba shromáždit pro dataci maximum možných informací i z dalších zdrojů a kriticky je zhodnotit.

comparison, can be at least partially chronologically divided across all three locations of the studio, although the dating is not always accurate and does not correspond to the photographs on the obverse. Photographs from some negatives were taken repeatedly by both Mulač's, so for example one of the most famous – and still in-demand – portraits of Bedřich Smetana dated 1878 can be found on at least five types of reverse sides from the oldest from Ovocná to a reverse by Josef Mulač from the period after the First World War. Likewise, the dedications on some photographs may be several years later than the photographs themselves. For variants of the most common reverse side with an oblique signature from the time of Mulač's work in the Old Town, it is often possible to rely when dating on different versions of the obverse framework. With the transfer of the studio to Vodičkova, the type of reverse sides changed again and a similar type was used for several years with only minor deviations. It was often furnished with a label at the top left with the monogram JM on a coat of arms, topped by the crown of St Wenceslas, supported on both sides by dragons. Jan Mulač used at least some of the card at the same time. Some photos are mounted on blank card, sometimes the manufacturer is not given. A simpler situation occurs with Josef Mulač, from whom we know only three card variations, two of which were from the period before the First World War. His output also includes photographs on card without an inscription and without decorations. It is therefore necessary for dating to gather as much information as possible from other sources and critically evaluate it.

113 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 12.

Přehled dochovaných reverzů kartonů

Lokalita ateliéru		Časové rozmezí (odhad)	Výrobce	Doložený výskyt atypických formátů
Karlín 32	K 1	1870–1875	neueden	ne
	K 2	1870–1875	neueden	ne
	K 3	1870–1875	neueden	ne
	K 4	1874–1877	Trapp & Münch Wien	ne
	K 5	1876–1877	neueden	ne
	K 6	1876–1877	neueden	ne
Ovocná 15	O 1	1877–1879	Karl Krziwanek Wien	ne
	O 2	1878–1880	Karl Krziwanek Wien	ne
	O 3	1880–1882	neueden	ne
	O 4	1883–1888	neueden	dlouhý, colibri
	O 5	1885–1889	Bernhard Wachtl Wien	ne
	O 6	1886–1893	Karl Krziwanek Wien	mušle, dlouhý
	O 7	1885–1889	Karl Krziwanek Wien	dlouhý
	O 8	1888–1892	Sigmund Bondy Wien	dlouhý
	O 9 a b	1890–1894	Türkl & Steiner Wien	dlouhý
	O 10	1892–1894	Türkl & Steiner Wien	dlouhý
Vodičkova 20	V 1	1894–1896	Eisenschiml & Wachtl Wien	ne
	V 2	1894–1896	Bernhard Wachtl Wien	ne
	V 3	1894–1897	Karl Krziwanek Wien	ne
	V 4	1894–1896	Karl Krziwanek Wien	dlouhý
	V 5	1895–1898	K. Türkl Vídeň	ne
	V 6	1895–1900	Lith. K. Krziwanek Wien	dlouhý
	V 7	1898–1905	Lith. K. Krziwanek Wien	dlouhý
Smíchov Palackého 337	P 1	1900–1908	K. Krziwanek Wien	ne
	P 2	1908–1914?	Bernhard Wachtl Vídeň	ne
	P 3	od 1918?	neueden	ne

Overview of preserved card reverse sides

Studio location		Time range (estimate)	Manufacturer	Proven occurrence of atypical formats
Karlín 32	K 1	1870–1875	Not specified	No
	K 2	1870–1875	Not specified	No
	K 3	1870–1875	Not specified	No
	K 4	1874–1877	Trapp & Münch Wien	No
	K 5	1876–1877	Not specified	No
	K 6	1876–1877	Not specified	
Ovocná 15	O 1	1877–1879	Karl Krziwanek Wien	No
	O 2	1878–1880	Karl Krziwanek Wien	No
	O 3	1880–1882	Not specified	No
	O 4	1883–1886	Not specified	long, colibri
	O 5	1885–1887	Bernhard Wachtl Wien	No
	O 6	1886–1889	Karl Krziwanek Wien	Clam shell, long
	O 7	1888–1892	Sigmund Bondy Wien	long
	O 8	1890–1894	Türkl & Steiner Wien	long
	O 9 a, b	1892–1894	Türkl & Steiner Wien	long
	O 10	1892–1894	Türkl & Steiner Wien	long
Vodičkova 20	V 1	1894–1896	Bernhard Wachtl Wien	No
	V 2	1894–1896	Bernhard Wachtl Wien	No
	V 3	1894–1897	Karl Krziwanek Wien	No
	V 4	1894–1896	Karl Krziwanek Wien	long
	V 5	1895–1898	K. Türkl Vienna	No
	V 6	1895–1900	Lith. K. Krziwanek Wien	long
	V 7	1898–1905	Lith. K. Krziwanek Wien	long
Smíchov Palackého 337	P 1	1900–1908	K. Krziwanek Wien	No
	P 2	1908–1914?	Bernhard Wachtl Vienna	No
	P 3	From 1918	Not specified	No

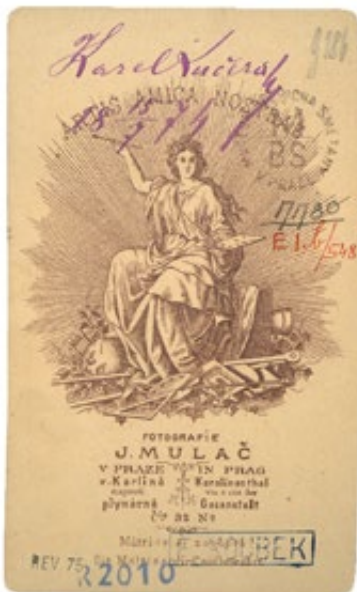
K1

K2

K3

K4

K5

K6

O1

O2

O3

O4

O5

O6

O6

O7

O8

O9a

O9b

O10

V1

V2

V3

V4

V5

V6

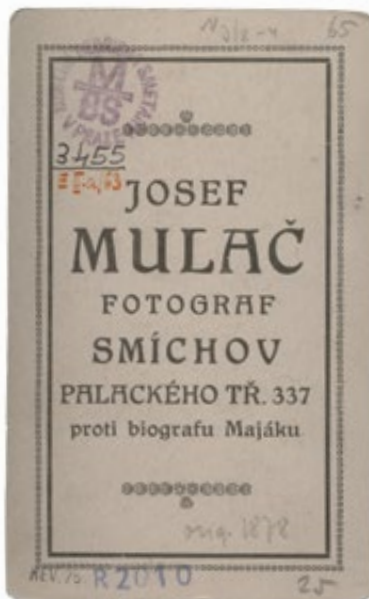
V7

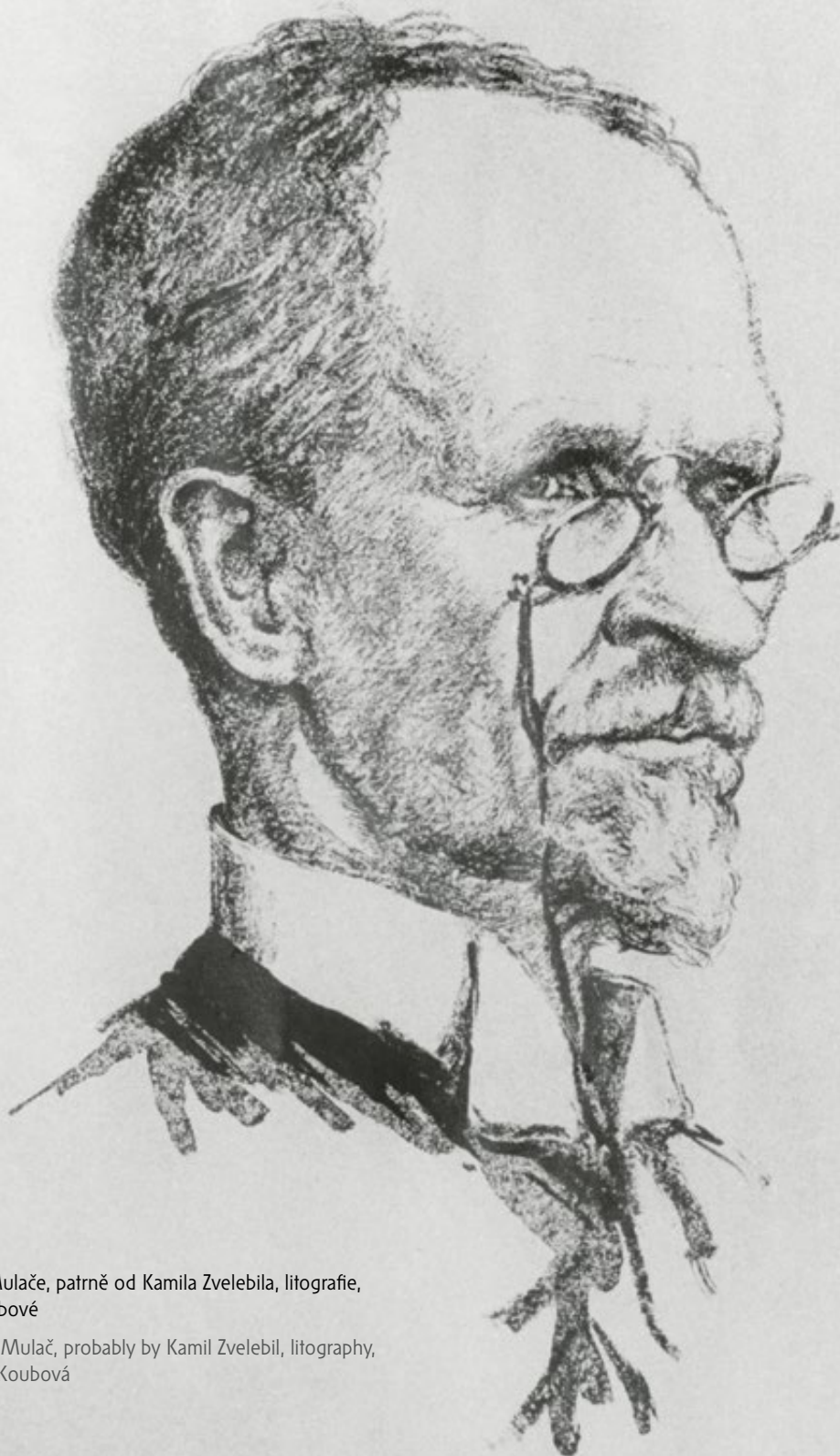
P1

P2

P3

72. Portrét Josefa Mulače, patrně od Kamila Zvelebila, litografie,
archiv Věry Koubové

72. Portrait of Josef Mulač, probably by Kamil Zvebil, lithography,
archive of Věra Koubová

M JOSEF MULAČ

MLÁDÍ A FOTOGRAFICKÉ ŠKOLENÍ A PRAXE

Josef Mulač byl synem staršího Janova bratra Josefa, který pracoval jako pozlacovač. Narodil se 1. července 1864,¹¹⁴ bohužel nevíme kde, takže se matriční záznam nepodařilo dohledat. Z policejních přihlášek pouze vyplývá, že mu byl v roce 1887 vydán domovský list ze Žižkova a že byl od roku 1889 hlášen v Praze na Vyšehradě, od roku 1893 na Novém Městě v dnešní Plavecké ulici 9. Už v roce 1891 byl zapsán jako ženatý, manželství uzavřel s Terezií rozenou Flíčkovou, o tři roky mladší. Další zprávy pocházejí ze Smíchova, a to ohledně Mulačova pobytu (od roku 1900) i narození jeho synů – Karla (1893) a Jindřicha (1895).¹¹⁵

Jediné informace o mládí Josefa Mulače a jeho fotografickém školení čerpáme z jeho vlastních vzpomínek.¹¹⁶ Dozvídáme se, že Josefův otec poměrně záhy zemřel, a tak Josef vstoupil v roce 1879 do učení ke svému strýci Janovi. Zde měl zůstat jeden a půl roku, pak dva a půl roku u blíže neurčeného fotografa Josefa Zámečnicka v ulici Na Poříčí. Po vyučení vystřídal několik zaměstnání, nejdéle, osm let

114 *Foto-noviny* 1939, op. cit. s. 91.

115 Pobytové přihlášky pražského obyvatelstva (konskripce): Josef Mulač (1864). Dostupné z: <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?-session=9bdd31d463530d5006d54a598a7e81d2bfd-d3e4a8fe2f0dd2df831764fd7d0e&action=image&record=6> [cit. 19. 5. 2019].

116 *Foto-noviny* 1939, op. cit., s. 92.

M JOSEF MULAČ

EARLY YEARS AND PHOTOGRAPHY TRAINING AND PRACTICE

Josef Mulač was the son of Jan's older brother Josef, who worked as a gilder. He was born on 1 July 1864,¹¹⁴ unfortunately we do not know where, so the registry record could not be traced. Police reports only show that he had been issued residence papers at Žižkov in 1887 and that he was reported in Prague at Vyšehrad from 1889, and at Plavecká 9 in Nové Město from 1893. By 1891 he was registered as married, having married Terezia née Flíčková, three years younger. Other reports come from Smíchov, concerning Mulač's residence (from 1900 onwards) and the birth of his sons – Karel (1893) and Jindřich (1895).¹¹⁵

The only information about Josef Mulač's youth and his photographic training must be drawn from his own memoirs.¹¹⁶ We learn that Josef's father died relatively early, so Josef joined his uncle Jan as an apprentice in 1879. He was to stay here for one and a half years, then for two and a half years with the unknown photographer Josef Zámečnick at Na Poříčí. After his apprenticeship, he went through several

114 *Foto-noviny* 1939, op. cit. p. 91.

115 Residence declarations for the population of Prague (conscriptio): Josef Mulač (1864). Available on: <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=9bdd31d463530d5006d54a598a7e81d2bfd-d3e4a8fe2f0dd2df831764fd7d0e&action=image&record=6> [cit. 19.5.2019].

116 *Foto-noviny* 1939, op. cit. p. 92.

(1892–1900), působil v ateliéru Jana Langhans. Také po přestěhování ateliéru Mulač do Vodičkovy ulice příležitostně pracoval souběžně i u strýce Jana. Jako epizodní bývá uváděna jeho činnost u firmy Františka Šrotýře v Kladně.¹¹⁷ Nejpodrobněji vzpomínal na Langhansův ateliér.

SPOLUPRÁCE SE STRÝCEM A SAMOSTATNÝ ATELIÉR NA SMÍCHOVĚ

Přišla chvíle, kdy Josef Mulač začal uvažovat o osamostatnění. Na strýcovo doporučení a s jeho finanční podporou, jak zavzpomínal Jiří Mulač, převzal v roce 1900 smíchovský ateliér po Josefu Trousílkovi v zahradě domu v Palackého ulici čp. 337, dnes Lidické ulici 30. Jak bylo zvykem, hlavní část ateliéru byla prosklená, aby dovnitř dopadalo denní světlo. Později Mulač původní dřevěnou konstrukci nahradil kovovou a zavedl elektrické osvětlení. I když musel o své uplatnění bojovat a ještě za života Jana si prý stěžoval na nedostatek zákazníků, jeho ateliér se postupně stal známým. Josef Mulač se etabloval jako významný představitel svého oboru. Vychoval několik učedníků a zaměstnával i pomocníky. Někteří z nich u něj působili dlouhodobě. Mezi jeho spolupracovníky jmenuje Koubová na předním místě malíře Kamila Zvelebila, autora Josefova litografického portrétu.¹¹⁸ Josef Mulač byl nepochybně veselým společníkem a rozuměl si s herci a komiky z nedaleké smíchovské Arény. Jako strýc Jan, který vyhledával divadelníky v kavárně Slavia, Josef navštěvoval umělecké hostince, např. U Jiřího z Poděbrad, aby rozšířil

jobs,, he worked for the longest time – eight years (1892–1900) – in Jan Langhans' studio. Also after the Mulač studio moved to Vodičkova, he occasionally worked at the same time for his uncle Jan. His activities at František Šrotýř's firm in Kladno are often mentioned as episodic.¹¹⁷ He recall the Langhans studio in the greatest detail.

COLLABORATION WITH HIS UNCLE AND HIS INDEPENDENT STUDIO IN SMÍCHOV

The moment came when Josef Mulač began to consider independence. On his uncle's recommendation and with his financial support, as Jiří Mulač recalled, in 1900 he took over the Smíchov studio of Josef Trousílek in the garden of a house at Palackého 337, today Lidická 30. As usual, the main part of the studio was glazed, in order to let in daylight. Later, Mulač replaced the original wooden structure with a metal one and introduced electric lighting. Although he had to fight to establish himself, and during Jan's lifetime allegedly complained about a lack of customers, his studio gradually became well-known. Josef Mulač established himself as an important representative of his field. He trained several apprentices and also employed assistants. Some of them worked for him for a long time. Among his collaborators, Koubová names in particular the painter Kamil Zvelebil, the artist of Josef's lithographic portrait.¹¹⁸ Josef Mulač was undoubtedly a cheerful companion and got along with actors and comedians from the nearby Arena in Smíchov. Like his uncle Jan, who sought

117 Nejpodrobněji je zpracováno ve stati *Fotografický atelier Josefa Mulače na Smíchově, v Palackého tř. č. 14*. In: 25 roků ve službách černého umění, jubilejní ceník firmy Vladimír Albrecht, Praha, 1930, s. 49–50.

118 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 9.

117 This is elaborated in the greatest detail in an article entitled *Josef Mulač's photographic studio in Smíchov, at Palackého 14*. In: 25 years in the service of a black art, jubilee price list of the Vladimír Albrecht company, Prague, 1930, pp. 49–50.

118 KOUBOVA 1989, op. cit., p. 9.

73. Průhled Kinského třídou (dnes Štefánikova ulice) od Nádrazní ulice na křižovatce Anděl. Vlevo dům čp. 23, vpravo čp. 284 na Smíchově. Foto Bellmann-ateliér, kol. 1905, Archiv hl. města Prahy, Sběrka fotografií, sign. I 1614

73. View of Kinského Street (today Štefánikova) from Nádrazní Street at the Anděl intersection. House No. 23 on the left, No. 284 on the right in Smíchov. Photo by Bellmann-atelier, around 1905. Archive of the Capital City of Prague, collection of photos, sign. I 1614

svůj okruh zákazníků i galerii významných zástupců české kultury. Josef byl podobně jako strýc vlastencem v duchu konce 19. století, byl členem Sokola, při slavnostních příležitostech nosil čamaru. Je zajímavé, že se ve vzpomínkové literatuře nezdůrazňovala ani tolik jeho práce, jako jeho schopnosti dobrého vypravěče, který předával vzpomínky svých předchůdců na techniku fotografie třetí čtvrtiny 19. století, tedy na práci s mokřými deskami, a na historii technického vybavení. Uváděl, že se fotografovalo na přístroje ze závodu Petera Voigtländera, Johna Henryho Dallmeyera ad., a specifikoval dobu expozice na 5 až 6 sekund. Neopomněl ani pražské prodejce skleněných desek – firmu Wolf a Štětka v Jungmannově ulici – a různé dodavatele chemikálií.

out theatre folk in the Slavia café, Josef visited pubs frequented by artists, such as U Jiřího z Poděbrad, to expand his circle of customers and his gallery of prominent representatives of Czech culture. Like his uncle, Josef was a patriot in the spirit of the end of the 19th century, he was a member of Sokol, and he wore the chamara jacket on ceremonial occasions. Interestingly, the commemorative literature did not so much emphasize his work as his abilities as a good story teller who passed on memories of third-quarter 19th century photography technique, that is, working with wet plates, and the history of technical equipment. He said that photographs were taken on equipment from the factory of Peter Voigtländer, John Henry Dallmeyer and others, and specified an exposure time of 5 to 6 seconds. Nor did he forget the

74. Dnešní pohled na průčelí domu čp. 337/30 v Palackého (Lidické) ulici in Smíchov, v jehož dvoře měl ateliér Josef Mulač. Fotografie Pavel Scheuffer

74. Today's view of the No. 337/30 house facade in Palackého (Lidická) Street in Smíchov, in the yard of which Josef Mulač had a studio. Photo by Pavel Scheuffer

ROZDÍLY V POJETÍ PORTRÉTU A VYUŽITÍ VYBAVENÍ ATELIÉRU OPROTI JANU MULAČOVI

Také Josefa Mulače můžeme charakterizovat jako spíše konzervativního portrétního fotografa. To, co jeho fotografie odlišuje od strýcovy produkce, je především využití světla. Rozdíl v osvitě vykazují i klasicky pojaté portréty: oproti rozptýlenějšímu světlu na většině snímků Jana Mulače nechal Josef dopadat na horní část hlavy klientů intenzivní světlo shora a z boku, případně osoby postavil před pozadí

Prague purveyors of glass plates – Wolf and Štětka in Jungmannova – and various suppliers of chemicals.

DIFFERENCES IN THE CONCEPT OF THE PORTRAIT AND USE OF STUDIO EQUIPMENT WHEN COMPARED TO JAN MULAČ

We can also characterize Josef Mulač as a somewhat conservative portrait photographer. What sets his photographs apart from his uncle's output is, above all, the use of light. His classically conceived portraits also show a difference in exposure: in contrast to the more diffused light in most of Jan Mulač's films, Josef let an intense light fall on the upper part of the clients' heads from above and from the side, or placed people in front of a background with a barred window with a light curtain.¹¹⁹ where the effect of a window is imitated by a strong light.¹²⁰ According to his memoirs, after a certain time Josef introduced electric lighting into his studio, as we can see in the later photographs. We are also introduced to new furnishings in the studio. Its basis became interior equipment in the style of the Second Rococo and Art Nouveau, especially a painted background with a typical Art Nouveau mirror with a dressing table and a landscape picture in an Art Nouveau frame on the wall, an armchair with floral upholstery and long tassels, a background with a fireplace, flower table; especially for photos of women very often house plants and a white fur on the floor or on furniture. Simple portraits were usually taken in front of a background with a cloudy sky, which is best seen in one example from a series of photographs of Jakub Arbes.¹²¹

119 Cf. PNP LA 43927 and 43939.

120 PNP LA 44764.

121 PNP LA 41710.

se zaměřovaným oknem s lehkou záclonou,¹¹⁹ kde je výrazným světlem imitován efekt okna.¹²⁰ Podle vzpomínek po určité době činnosti Josef zavedl do svého ateliéru elektrické osvětlení, jak můžeme pozorovat na mladších fotografiích. Představuje se nám také nové vybavení ateliéru. Jeho jádrem se stalo interiérové zařízení ve stylu druhého rokoka a secese, především malované pozadí s typickým secesním zrcadlem s toaletním stolkem a obrazem krajiny v secesním rámu na stěně, křeslo s květinovým čalouněním a dlouhými střapci, pozadí s krbem, květinový stůl, hlavně u dámských fotografií častěji pokojové rostliny a bílá kožešina na zemi nebo na nábytku. Jednoduché portréty byly obvykle snímány před pozadím s oblačným nebem, které je v celku nejlépe patrné na jedné ukázce ze série fotografií Jakuba Arbese.¹²¹

Technický pokrok, zejména zkrácení expoziční doby, umožnil fotografovanému zaujmout volnější postoj, a tím se rozšířil prostor pro vyjádření pohybu nebo emocí. Příkladem nám mohou být např. fotografie violoncellisty a skladatele Gustava Rooba (portrét, sedí u stolu, hraje na violoncello) nebo fotografie houslisty Karla Hoffmanna, dlouholetého zákazníka ještě u Jana Mulače. Josef Mulač vytvořil mj. jeho portrét s dcerou Dašou: fotografie vyniká psychologickou charakteristikou vztahu otce s dcerou, která postrádá matku, a kvalitou přesahuje úroveň celého souboru. Patří spíše k moderním fotografickým portrétům.

Josef Mulač navštěvoval umělce v jejich domácím prostředí a pokračoval v Janově praxi fotografií pražských budov, především zdokumentoval novou výstavbu na Smíchově (domy v dnešní Štefánikově ulici ad.). Mezi negativy najdeme i snímek rohového domu ulice Komenského (Na Bělidle 3) a Na Celné,

Technical progress, especially the reduction in exposure time, allowed the person being photographed to adopt a more relaxed pose, thus expanding the scope for expressing movement or emotions. One example might be, for example, the photographs of cellist and composer Gustav Roob (portrait, sitting at a table, playing the cello) or photographs of violinist Karel Hoffmann, a long-time client of Jan Mulač. Josef Mulač created, among others, a portrait of him with his daughter Daša: the photograph excels in the psychological aspects of the father's relationship with his daughter, missing her mother, with the quality exceeding the level of the entire ensemble. It is much more like a modern photographic portrait.

Josef Mulač visited artists at home, and continued Jan's practice of photographing Prague buildings, especially documenting new construction in Smíchov (the buildings in today's Štefánikova, etc.). Among the negatives we can also find a picture of the corner house at Komenského (Na Bělidle 3) and Na Celné, where he lived near the Vltava embankment.¹²² He also continued the tradition of documenting works of art and Prague events. In 1911, he took several pictures of the reconstruction and restoration of the statues on the Old Town Astronomical Clock, being carried out by the sculptor Vojtěch Sucharda.

From Josef Mulač's studio we have only a few photographs taken after the First World War, at that time he was probably working more like a regular trade photographer. Because these are not portraits of cultural personalities, we no longer focus on the final years of the Smíchov studio's work.

119 Srov. LA PNP 43927 a 43939.

120 LA PNP 44764.

121 LA PNP 41710.

122 PNP LA 44614.

kde poblíž vltavského nábřeží bydlel.¹²² Pokračoval také v tradici dokumentace uměleckých děl a pražských událostí. V roce 1911 pořídil několik snímků z rekonstrukce a restaurování soch Staroměstského orloje, které prováděl sochař Vojtěch Sucharda.

Z ateliéru Josefa Mulače máme jen několik fotografií vzniklých po první světové válce, patrně tehdy fungoval spíše jako běžný řemeslný fotograf. Protože se nejedná o portréty kulturních osobností, posledním letům práce smíchovského ateliéru se již nevěnujeme.

DALŠÍ OSUD ATELIÉRU A ARCHIVU NEGATIVŮ, DNEŠNÍ STAV

Objekt smíchovského ateliéru je zčásti dochován do současnosti. Zbyl malý objekt ve dvoře, kde podle vzpomínek byla zimní šatna. Poté, co sloužil jako truhlářská dílna a pak jako dílna OPBH,¹²³ nějakou dobu chátral a nyní patří zahradní restauraci Andělského pivovaru v Lidické ulici. Bohužel ani dnešní provozovatelé neznají jeho historii a zahrada ustoupila parkovišti, kde byl v rámci rekonstrukce asfalt nahrazen dlažbou. Ateliéry fotografů nebyly vnímány jako stavby trvalého charakteru a dodnes stojí jen vzácně. Jako by se sochou Neptuna, kterou jako ozdobu zahrady zmiňuje Věra Koubová, zmizely i staré „idylické“ doby, kdy jít k fotografovi bylo událostí a vzácnou příležitostí, jak „zastavit čas“.

75. Dům na nároží Celné ulice a ulice Na Bělidle, ve kterém bydlel Josef Mulač, negativ, Josef Mulač, PNP LA, 44614

75. A house on the corner of Celná and Na Bělidle Streets, in which Josef Mulač lived, negative, Josef Mulač, PNP LA, 44614

LATER FATE OF THE STUDIO AND THE NEGATIVE ARCHIVE, CURRENT STATUS

The building of the Smíchov studio has been partially preserved to the present day. There is a small building left in the yard where, according to the memoirs, there was a winter cloakroom. After serving as a carpentry workshop and then as a socialist-era housing workshop,¹²³ it fell into disrepair for a while and now belongs to the Andělský pivovar garden restaurant in Lidická. Unfortunately, not even today's operators of the premises know its history and the garden has given way to a car park, where the asphalt has been replaced by paving as part of the reconstruction. Photographers' studios were not seen as permanent buildings and are only rarely extant. As if the old "idyllic" times disappeared with the statue of Neptune which Věra Koubová mentions as a garden ornament, when going to the photographer was an event and a rare opportunity to "stop time".

122 LA PNP 44614.

123 KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 8, 9.

123 KOUBOVA 1989, op. cit., pp. 8, 9.

◀ 76. Zbytek zimní šatny ateliéru Josefa Mulače před přestavbou ve druhé polovině osmdesátých let dvacátého století, archiv Věry Koubové

76. The rests of the winter dressing room of Josef Mulač's studio before the reconstruction in the second half of 1980's, archive of Věra Koubová

77. Dnešní stav zbytků ateliéru Josefa Mulače. Fotografie Jan Kříženecký

77. Today's state of remains of Josef Mulač's studio. Photo by Jan Kříženecký

Co upomínku
na udělení řádu železné koruny

Tvoji nejstarší kollegové.

PFEIFER. KOMERS. M. ANGER. KREHAN. DUDA.

1889.

M ZÁVĚR

VÝZNAM OBOU ATELIÉRŮ V KONTEXTU DOBOVÉ PRAŽSKÉ FOTOGRAFIE

Fotoateliér Jana Mulače představoval pražskou špičku v určitém období, především v osmdesátých a devadesátých letech 19. století. Nikoli však obecně, ale hlavně pro umělce a zanícené vlastence. Pokrýval trochu jiné spektrum zákazníků nežli např. proslavený ateliér Jindřicha Eckerta, kde se setkávali i šlechtici a představitelé církve, nebo později v letech devadesátých a počátkem 20. století závod Jana Langhane, který přitahoval novou generaci umělců, jejichž sláva vycházela s novým stoletím. Podle typu zákazníků a pojetí portrétů se Mulačovi nejvíc přibližoval patrně ateliér jeho vrstevníka Jana Tomáše. Největším přínosem Jana Mulače je především jeho úzká spolupráce s Prozatímním a Národním divadlem stejně jako s koncertními interprety domácími i zahraničními. Kromě toho se pohyboval ve společenských kruzích kolem Vojty Náprstka, rodiny Fričovy a v oblasti politické mu byl nepochybně blízký mnohokrát jím fotografovaný poslanec Josef Barák. To vše se odrazilo v jeho klientele. Výjimečně vysoký počet fotografií událostí, různých předmětů či uměleckých děl uplatnil Jan Mulač v tisku, a ačkoliv se takto angažovalo fotografů více (např. Karel Maloch, který rovněž úzce spolupracoval s Divadelními listy), jeho podíl je nepřehlédnutelný. Právě na Mulačovu exteriérovou fotografii navazoval vynikající fotograf a zakladatel české reportážní fotografie Rudolf Brunner Dvořák. Postupný útlum činnosti po roce

M CONCLUSION

THE IMPORTANCE OF BOTH STUDIOS IN THE CONTEXT OF PRAGUE PHOTOGRAPHY OF THE DAY

Jan Mulač's photo studio represented the best in Prague at a certain time, especially in the 1880s and 1890s. Not however for the general public, but particularly for artists and fervent patriots. It covered a slightly different range of clients than, for example, the famous Jindřich Eckert studio, where aristocrats and church leaders also met, or later in the 1890s and early 20th century the studio of Jan Langhans, which attracted a new generation of artists whose fame came along with the new century. By type of client and portrait concept, the studio of his peer Jan Tomáš was probably closest to Mulač. Jan Mulač's greatest contribution is, above all, his close collaboration with the Provisional and National Theatres as well as with concert artists, both domestic and foreign. In addition, he moved in the social circles around Vojta Náprstek, the Frič family, and in the political field, Josef Barák, a deputy photographed by him many times, was undoubtedly close to him. All this was reflected in his clientèle. Jan Mulač placed an exceptionally high number of photographs of events, various objects and works of art in the press, and although various photographers were involved in this way (e.g. Karel Maloch who also worked closely with Divadelní), his share of this is not to be overlooked. The gradual decline in activity after 1900 was probably mainly related to Mulač's health and the growing competition from the nearby Langhans studio. It was

78. „Dřevorubci“ – spolek kuželkářů s Vojtou Náprstkem na Sítěleckém ostrově, NM-NpM, 14.0034

78. „Dřevorubci“ (Lumberjacks) – skittlers with Vojta Náprstek on Sítělecký Island, NM-NpM, 14.0034

1900 souvisel asi hlavně s Mulačovým zdravotním stavem i se vzrůstající konkurencí nedalekého ateliéru Langhansova. Do ateliéru ve Vodičkově ulici už nebylo tak snadné zajít si popovídat z divadla jako na dřívější adresu v Ovocné ulici, na dohled od Národního divadla a v centru pražských promenád. Asi nejlépe jeho roli charakterizoval Jan Neruda ve svém fejetonu z roku 1899, kde jej nechává fiktivně promlouvat k Janu Husovi: „*Fotograf Mulač: Přijďte! Už tu na vás čekáme všichni, já, Langhans, Tomáš, Klempfner – Langhans dělá ukrutné kšefty, protože vás jako universitního docenta má ve svém albu*

no longer quite so easy to go from the theatre to the studio in Vodičkova, as it was to the former address in Ovocná, within sight of the National Theatre and at the centre of Prague’s promenades. Jan Neruda best described his role in his feuilleton from 1899, where he has him speak fictitiously to Jan Hus: “*Mulač the photographer: Come! Everyone is already waiting for you here, me, Langhans, Tomáš, Klempfner – Langhans does a lot of business because he has you as a university professor in his album of Prague Czech universities*

79. Jindřich Mošna jako principál a představitel dětské role v inscenaci opery *Prodaná nevěsta* Bedřicha Smetany, NM-HM-DO, 37 F 191

79. Jindřich Mošna as the principal and representative of the children's role in the production of Bedřich Smetana's opera *The Bartered Bride*, NM-HM-DO, 37 F 191

pražských českých vysokých škol – my ostatní bychom ale také rádi něco – fajn vás vyblyskneme, uvidíte –“¹²⁴

124 NERUDA, Jan. *Proti srsti*. Praha: Topič, 1911, s. 97, viz KOUBOVÁ 1989, op. cit., s. 97.

– but the rest of us would also like something – we'll polish you up perfectly, you'll see –“¹²⁴

Josef Mulač went through many Prague studios and consciously followed on from the work of his uncle, even though the location of his independent studio outside Prague attracted mainly local clients. However, Smíchov lived a rich cultural life at the beginning of the 20th century and, thanks to the Arena and the Švanda Theatre, it significantly finished off (not only) the theatre scene in Prague. It is mainly to the credit of Josef Mulač that at least part of the many thousands of negatives by Jan Mulač have been preserved, supplemented by significant negatives of his own, as well as by his authentic memories of the photographic practice of the last third of the 19th century and the beginning of the 20th century.

THE CONTRIBUTION OF BOTH STUDIOS TO OUR KNOWLEDGE OF THE MUSIC AND CULTURE OF PRAGUE

If you wanted to mean something in art, you had your photograph taken at the Mulač studio. This characteristic shows why the work of Jan Mulač's studio is so important for our knowledge and understanding of the world of Prague culture at a time of intense national consciousness. Thanks to the fact that we have got to know the wider range of studio work, and not only ordinary portrait work, we have an idea of how Prague lived at that time – the theatre (opera and drama), famous concert virtuosos, Czech composers and artists who succeeded in becoming famous abroad. enthusiastic representatives of politics and the press, spectacular festivities, balls, exhibitions, funeral tributes to the national greats, Sokol events, the life of various associations. The extraordinary

124 NERUDA, Jan. *Against the grain*. Prague: Topič, 1911, p. 97, see KOUBOVÁ 1989, op. cit., p. 97.

80. Typické pozadí raných fotografií Josefa Mulače, v pravém rohu negativu je vidět špatně upevnění plátna, PNP LA, inv. č. 44732

80. Typical background of Josef Mulač's early photographs, poor fastening of the canvas is visible in the right corner of the negative, PNP LA, inv. no. 44732

Josef Mulač prošel mnoha pražskými ateliéry a vědomě navazoval na tvorbu svého strýce, i když poloha jeho samostatného ateliéru mimo Prahu přitahovala především místní klientelu. Smíchov však žil na počátku 20. století bohatým kulturním životem a díky Aréně i Švandovu divadlu významně dotvářel (nejen) pražskou divadelní scénu. Hlavní zásluhou Josefa Mulače je zachování alespoň části mnohatisícového archivu negativů Jana Mulače, doplněného o významné negativy vlastní, stejně jako jeho autentické

81. Fotografie malíře Karla Raška pořízená Josefem Mulačem v jeho ateliéru, PNP LA, 43863

81. Photograph of painter Karel Rašek taken by Josef Mulač in his studio, PNP LA, 43863

number of pictures which have been identified offers us a comprehensive view of the contemporary conception of culture, of what was most important and how Czech culture at that time was linked to several institutions, several periodicals and some extremely influential personalities that we can perceive as the linchpins and movers of cultural society.

These photographs bring us closer to the theatrical practice of the time – stage and costume. We can see how costumes were realistic, and yet implemented in a partially stylized manner, as is the case, for example, with the Mařenka costume for Emilia Chiomi, which is certainly not a copy of Plzeň regional dress, even though it copies its major features. These luminaries were paid tribute in the form of tableaux vivants on the stage of the National Theatre, perhaps from our point of view a little affected and pompous, but in accordance with contemporary thinking. We can perceive how much care was given to costume festivities and balls, as if Prague had no other concerns at that moment. Our forefathers also indulged in masquerade and cabaret entertainment and did not

vzpomínky na fotografickou praxi poslední třetiny 19. století a počátku 20. století.

PŘÍNOS OBOU ATELIÉRŮ PRO POZNÁNÍ HUDBY A KULTURY PRAHY

Kdo chtěl v umění něco znamenat, fotografoval se u Mulače. Tato charakteristika ukazuje, proč je tvorba ateliéru Jana Mulače tak významná pro naše poznání a pochopení světa pražské kultury v době vyjatého národního uvědomění. Díky tomu, že jsme poznali širší spektrum tvorby ateliéru, nejen běžnou portrétní tvorbu, tušíme, čím tenkrát Praha žila – divadlem (operou i činohrou), slavnými koncertními virtuosy, českými skladateli a umělci, kterým se podařilo proslavit v zahraničí, pro českou věc zapálenými představiteli politiky a tisku, výpravnými slavnostmi, plesy, výstavami, pohřebními poctami národním velikánům, akcemi Sokola, spolkovým životem. Mimořádný počet identifikovaných snímků nám nabízí komplexní pohled na dobové pojetí kultury, na to, čemu byla přikládána největší důležitost, i na to, jak česká kultura té doby byla navázána na několik institucí, několik periodik a na některé mimořádně vlivné osobnosti, které můžeme vnímat jako svorníky a hybatele kulturní společnosti.

Fotografie nám přibližují tehdejší divadelní praxi – scénickou i kostýmní. Vidíme, jak byly kostýmy realistické, a přesto v provedení částečně stylizované, jako je tomu např. u kostýmu Mařenky pro Emilii Chiomi, který určitě není kopií plzeňského kroje, i když opakuje jeho významné znaky. Velikánům byl vzdáván hold v podobě živých obrazů na jevišti Národního divadla, z našeho pohledu možná strojený a patetický, ale v souladu s dobovým myšlením. Můžeme vnímat, kolik péče bylo věnováno kostýmním slavnostem a plesům, jako by Praha v tu chvíli neměla na starosti nic jiného. Stejně se oddávali naši předkové i zábavě maškarní nebo kabaretní a neváhali si udělat legraci

hesitate to make fun of themselves. Mostly, however, men took their tasks in life very seriously and with the dignity that their status demanded. Mulač also made portraits of several women who were succeeding in becoming famous in areas reserved mostly for men, namely as writers, librettists and playwrights, teachers et cetera. Despite the tight corsets and lace, a similar seriousness radiates from their faces. Mulač did not photograph a woman as a beautiful object, but as a personality.

The culture also included those works of art from the present and the past that Světozor presented to its readers in order to inform them about the latest in Czech fine art as well as about important works from the past, especially those relating to famous historical events. The changes in Prague's architecture and city traffic were important at this time of boom and shaped the face of the city in a fundamental way to the present day. The buildings of the National Theatre, the National Museum, the transformation of the banks of the Vltava, new bridges and monuments, the exhibition grounds at Holešovice, new Sokol buildings and the massive construction of modern large apartment buildings were all examples of the strength and prestige of Czech society. Although the disappearing architecture was giving way to the future, in some cases it also deserved the attention of photographers who preserved it at least in pictorial memory.

Jan Mulač's work shows that the culture of the Czech and German-speaking societies was markedly separate at the time – those who played or sang at the German theatre did not go to Mulač to have their photographs taken. Photography and the press preferred the success of Czech artists or foreign artists in performances at the Provisional and National Theatres. On the contrary, a worldwide appeal was in order where it underlined the importance of the contacts of Czech personalities – the travellers Enrique Stanko Vráze, Emil Holub or the global contacts of Vojta Náprstek, French balloonists at the

82. Přední představitelka amerického ženského emancipačního hnutí May Wright Sewall v ateliéru Jana Mulače v roce 1904, NM-NpM, 171.3

82. Leading representant of the American women's emancipation movement May Wright Sewall in Jan Mulač's studio in 1904, NM-NpM, 171.3

sami ze sebe. Převážně však muži brali své životní úkoly velmi vážně a s důstojností, již si jejich postavení žádalo. Mulač portrétoval také několik žen, které se dokázaly proslavit i v oblastech vyhrazených většinou mužům, totiž jako spisovatelky, autorky libret a her, učitelky a další. Přes upjaté korzety a krajky vyznačuje z jejich tváří podobná vážnost. Mulač nefotil ženu jako krásný objekt, ale jako osobnost.

83. Spisovatelka Gabriela Preissová v méně obvyklé kompozici portrétu Jana Mulače, negativ, PNP LA, 44501

83. The writer Gabriela Preissová in the less usual composition of the Jan Mulač's portrait, negative, PNP LA, 44501

Czech Jubilee Exhibition, the French members of the sculpture competition jury recommended by Václav Brožík, who had become famous in Paris.

Thanks to the digital processing of photographs, we have the opportunity to view their details and obtain information about everyday objects and the social status of those portrayed. The gallery of Mulač photographs shows us one of the period's characteristic

84. Reprodukce malby Jaroslava Čermáka v časopise Světozor podle fotografie Jana Mulače, Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR, v. v. i., Digitální archiv časopisů

84. Reproduction of Jaroslav Čermák's paint in Světozor magazine after Jan Mulač's photograph. Institute for Czech Literature, of the Czech Academy of Sciences, v. v. i., Digital magazine archive

Ke kultuře patřilo i to, jaká umělecká díla současnosti i minulosti předkládal Světozor svým čtenářům, aby je informoval o novinkách českého výtvarného umění i o významných dílech minulosti, především takových, které se týkaly slavných historických událostí. Proměny pražské architektury a městského provozu byly v této době rozmachu důležité a zformovaly tvář města zásadním způsobem až do současnosti. Stavby Národního divadla, Národního muzea, proměna břehů Vltavy, nové mosty i pomníky,

85. Tzv. Dientzenhoferův pavilon na Smíchově, PNP LA, 44664

85. The so-called Dientzenhofer pavilion in Smíchov, PNP LA, 44664

features – men's beards and moustaches in an inexhaustible number of lengths and variants, of which men were rightly proud. Apart from young men, the only ones not to wear them were some actors, who would be hindered by them in their roles. Fashion is also represented here by a rich selection of styles for both men's and women's clothing. Of interest, for example, is the common, but today atypical, concept of a breast pocket on men's jackets, often set at an angle. Sometimes we are amazed by the patterns of shirts, waistcoats, by the exuberant patterns on ties and bow ties or the striped socks. One thing is characteristic of almost every photo, in which the feet can be seen - the basic model of men's shoes was

86. Ukázky řešení pánských sak a obuvi
86. Examples of men's jackets and shoes

výstavní areál v Holešovicích, nové budovy Sokola i mohutná výstavba moderních velkých činžovních domů, to vše bylo ukázkou síly a prestiže české společnosti. Mizející architektura sice ustupovala budoucnosti, ale i ona si v některých případech zasluhovala pozornost fotografů, kteří ji uchovali alespoň v obrazové paměti.

Tvorba Jana Mulače ukazuje, že kultura české a německy mluvící společnosti byla v té době významně oddělena – kdo hrál nebo zpíval v německém divadle, nechodil se fotografovat k Mulačovi. Fotografie

the elastic-sided boot, and even men of importance wore them well-worn and resoled. Thus, shoes seem to have been a very expensive part of one's wardrobe at a time when they were solely handmade. Views of offices, family rooms and art studios testify to the housing culture of the time. It turns out that old photos can tell us more than we might have expected.

Historical negatives and photographs are increasingly receiving attention in terms of their physical condition and storage. It is gratifying that the care of the legacy of Jan and Josef Mulač is also improving.

86. Ukázky řešení pánských sak a obuvi
86. Examples of men's jackets and shoes

i tisk preferovaly úspěchy českých umělců nebo zahraničních umělců v představeních Prozatímního a Národního divadla. Naopak světovost byla na místě tam, kde šlo o podtržení významu kontaktů českých osobností – cestovatelů Enrique Stanko Vráze, Emila Holuba nebo světových kontaktů Vojty Náprstka, francouzských vzduchoplavců na české Jubilejní výstavě, francouzských členů poroty sochařské soutěže, doporučených Václavem Brožíkem, který se proslavil v Paříži.

A greater degree of digitization is taking place, photographs and negatives are being restored and appropriately stored so that through them future generations can look at those faces and events without which our culture today would not be what it is. Although the meaning of the adjective “national” has deepened and changed since the time of Jan Mulač, both photographers would be pleased that their work also contributed to the integral inclusion of Czech culture in that of Europe.

Díky digitálnímu zpracování fotografií máme možnost prohlédnout si jejich detaily a získat informace o předmětech každodenní potřeby i o sociálním postavení portrétovaných. Galerie Mulačových fotografií nám předvádí jeden z dobových charakteristických znaků – pánské vousy a kníry v nepřeberném množství délek a úprav, na něž byli muži patřičně hrdí. Kromě mladíků je nenosili jen někteří herci, kterým by překážely v rolích. Také móda je tu reprezentována bohatým výběrem střihů pánských i dámských oděvů. Zaujme např. časté, dnes netypické pojetí kapsičky na prsou pánských sak, která je mnohdy řešena diagonálně. Leckdy žasneme nad vzory košil, vestiček, nad rozvernými vzory na kravatách a motýlcích nebo nad proužkovanými ponožkami. Jedno je charakteristické pro téměř každou fotografii, na které jsou vidět i nohy – základním modelem pánské obuvi byla tzv. perka, a také mužové významní je nosili poměrně obnošená a podražená. Zdá se tedy, že boty představovaly v době jejich výhradně ruční výroby velmi nákladnou součást odívání. Pohledy do pracoven, rodných světnic a uměleckých ateliérů pak vypovídají o tehdejší bytové kultuře. Ukazuje se, že staré fotografie dokážou vypovědět víc, než bychom možná předpokládali.

Historickým negativům a fotografiím je stále více věnována pozornost i z hlediska jejich fyzického stavu a uložení. Je potěšující, že se zlepšuje také péče o odkaz Jana a Josefa Mulačů. Ve větší míře probíhá digitalizace, fotografie i negativy jsou restaurovány a vhodně uloženy, aby i další generace mohly jejich prostřednictvím pohlédnout do tváří a dějů, bez nichž by naše dnešní kultura nebyla tím, čím je. Přestože se smysl přívlastku „národní“ od dob Jana Mulače prohluboval a měnil, oba fotografy by potěšilo, že i jejich práce přispěla k integrálnímu začlenění české kultury do kultury evropské.

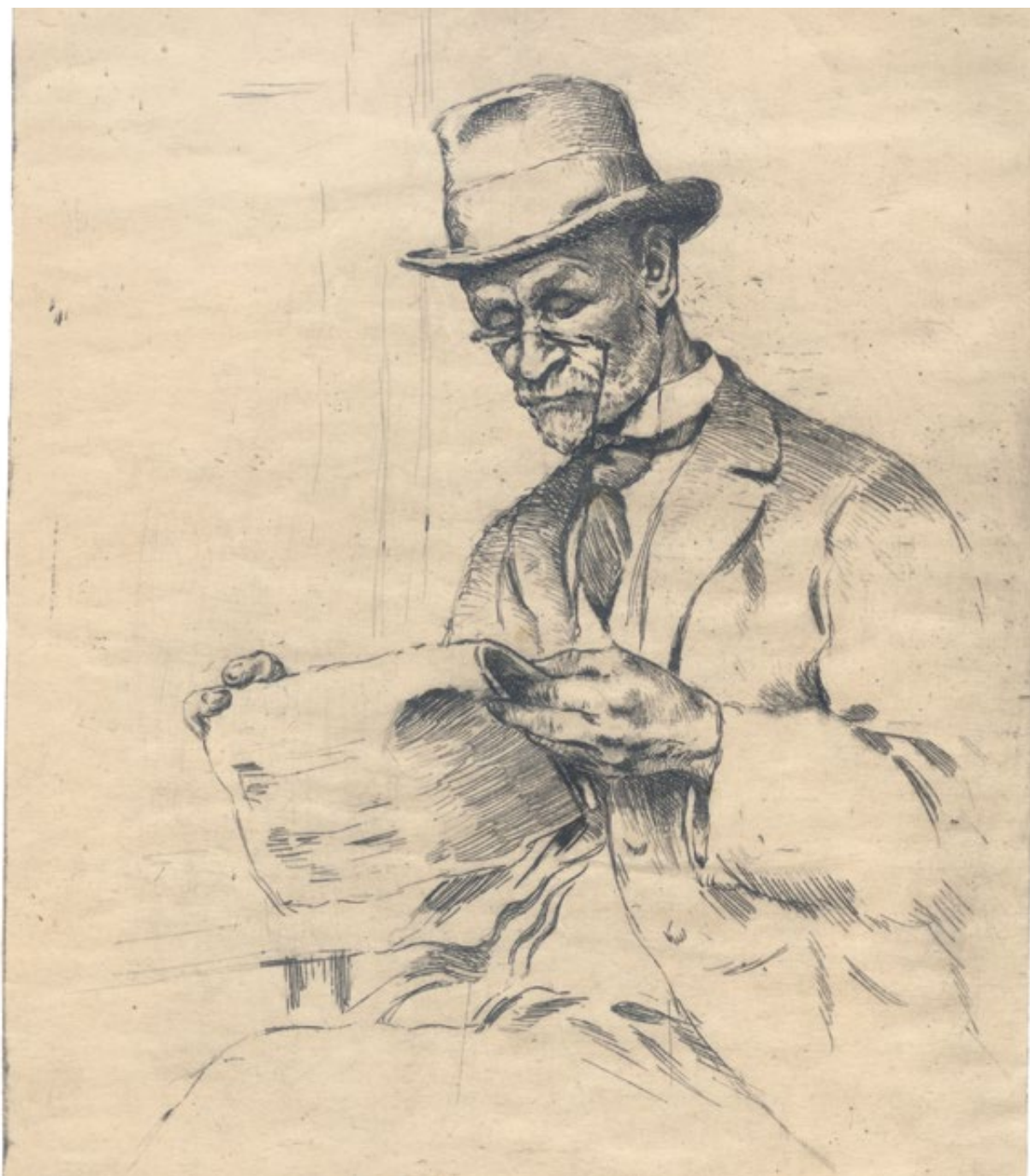

86. Ukázky řešení pánských sak a obuvi
86. Examples of men's jackets and shoes

86. Ukázky řešení pánských sak a obuvi
86. Examples of men's jackets and shoes

87. Portrét Josefa Mulače, perokresba, nesignováno, archiv Věry Koubové

87. Portrait of Josef Mulač, pen drawing, unsigned, archive of Věra Koubová

M KATALOG

Sestavení katalogu muselo respektovat mimořádný počet exemplářů různých typů a tematického zaměření. Je rozdělen na část personální, část věnovanou akcím a organizacím a část místopisnou. Pokud se témata prolínají, jsou vzájemně propojena odkazy. Řazení je abecední, protože velkou část snímků nelze přesně datovat. V úvodu katalogových hesel jsou krátce charakterizovány osoby nebo zobrazené skutečnosti.

Jako primární pramen je uveden negativ (pokud existuje) a co nejstarší a kvalitní pozitiv s výčtem dalších výskytů, případně variant s údaji o uložení. Reverzy jsou publikovány, pokud nesou podstatné informace. Následuje údaj o zveřejnění fotografie v tisku, ať už se jedná o její přímou reprodukci, nebo umělecké zpracování s příslušným odkazem.

Pozitivы jsou charakterizovány jako „vizitka“ nebo „kabinetka“, které mají víceméně typizované rozměry, u atypických formátů a negativů uvádíme přesné rozměry, a to v mm výška × šířka.

M CATALOGUE

The compilation of the catalogue had to respect the extraordinary number of copies of various types and thematic focus. It is divided into a personal part, a part dedicated to events and organizations and a topographical part. If topics overlap, they are interconnected using links. Sorting is alphabetical because many of the pictures cannot be dated exactly. In the introduction to the catalogue entries, persons or displayed facts are briefly described.

The primary source is the negative (if any exists) and the oldest possible and highest quality positive with a list of other occurrences, or variants, with information on where they are stored. Reverses are published if they bear significant information. This is followed by information on publication of the photograph in the press, whether this is direct reproduction or artistic elaboration, with an appropriate link.

Positives are either characterized as a “visiting card” or “cabinet card”, which have more or less standardized dimensions, for atypical formats and negatives we give the exact dimensions, height × width in mm.

ADAMCOVÁ, ANNA (1874–1950)

Pěvkyně, sopranistka. Studovala na pražské konzervatoři. V letech 1893–1900 se stala sólistkou souboru Národního divadla, pak působila v zahraničí. V roce 1903 se stáhla do soukromí. Díky svému hereckému talentu našla větší uplatnění v operetě.

ADAMCOVÁ, ANNA (1874–1950)

Singer, soprano. Studied at the Prague Conservatoire. From 1893–1900, soloist with the National Theatre ensemble, then worked abroad. In 1903 she retired into private life. Thanks to her acting talent, she found greater opportunities in operetta.

Číslo katalogu: **1**

Mulač, Jan, Praha

o, p

1895

dlouhý formát

Rozměr: 213 × 107 mm

NM-ČMH-MBS, 10210

0001

0001

ALBERT, EDUARD (1841–1900)

Lékař, chirurg. Medicínu studoval ve Vídni, působil v Innsbrucku. Stal se přednostou a profesorem v Innsbrucku, později ve Vídni. Prosazoval zásady antiseptiky a provedl několik nových operací. Ve své vile v rodném Žamberku se přátelil s českými literáty a politiky. Mezi jeho klienty patřily přední vídeňské osobnosti včetně císaře. Jako poslanec Říšské rady prosazoval snahu o českou samostatnost. Jeho jméno nese soubor vědeckých pracovišť Albertov v Praze.

ALBERT, EDUARD (1841–1900)

Doctor, surgeon. Studied medicine in Vienna, worked in Innsbruck. Headmaster and professor in Innsbruck, later in Vienna. He promoted the principles of antiseptics and performed several new operations. At his villa in his native Žamberk, he was friends with Czech literati and politicians. His clients included leading Viennese personalities, including the Emperor. As a member of the Imperial Council, he promoted the interests of Czech independence. The group of scientific facilities at Albertov in Prague bears his name.

Číslo katalogu: **2**

Mulač, Jan, Praha

o, n

negativ č. 38939

Rozměr: 174 × 128 mm

PNP LA, 44175

0002

D'ALBERT, EUGEN (1864–1932)

Britský klavírista a skladatel. Otec, francouzského původu, byl skladatelem taneční hudby, matka byla Angličanka. Vynikal od mládí jako klavírista. Obdivoval německé umění a přestěhoval se do Německa, kde se stal Lisztovým žákem. Na začátku první světové války se uchýlil do Švýcarska. Byl šestkrát ženatý, se svou druhou manželkou Teresou Carreño navštívil Prahu. Zde měla také roku 1903 premiéru jeho nejúspěšnější opera *Tiefland*. Byl plodným skladatelem.

D'ALBERT, EUGEN (1864–1932)

British pianist and composer. His father, of French origin, was a composer of dance music, his mother was English. From his youth he excelled as a pianist. He admired German art and moved to Germany, where he became a pupil of Franz Liszt. At the beginning of the First World War, he took refuge in Switzerland. He was married six times, and visited Prague with his second wife, Teresa Carreño. His most successful opera *Tiefland* premièred here in 1903. A prolific composer.

Číslo katalogu: **3**

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1886]

vizitka

NM-ČMH-HHO, č. př. 46/98

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1886]

vizitka

NM-ČMH-HHO, F 2749

Pozn.: detail č. př. 46/98

Číslo katalogu: **4**

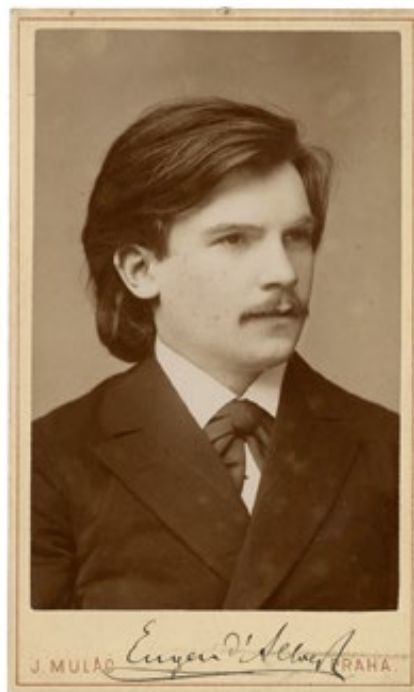
Mulač, Jan, Praha

o, p

[1886]

kabinetka

NM-ČMH-HHO, F 492

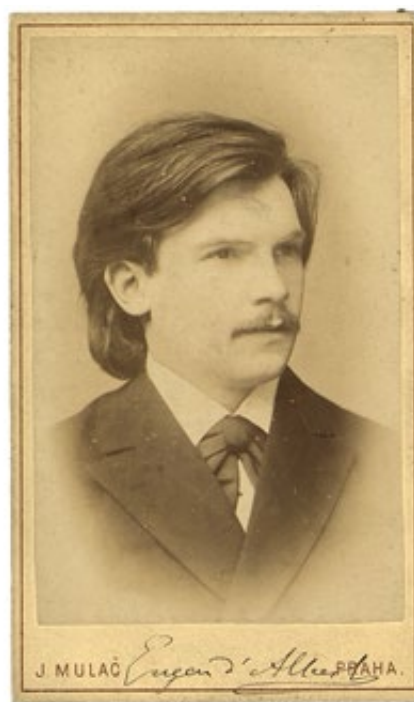
0003

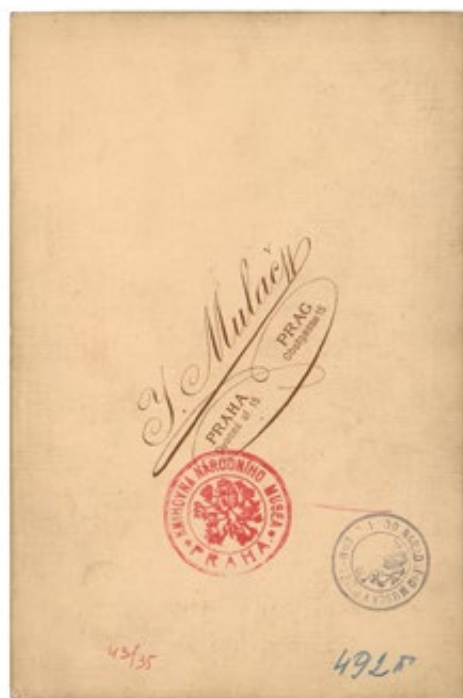
0003

0003

0003

0004

0004

ALEŠ, MIKOLÁŠ (1852–1913)

Malíř, kreslíř a ilustrátor. Přední člen tzv. generace Národního divadla. Jeho osobitý styl vycházející z romantismu a sahající až k secesi byl za jeho života oblíbený v kresbách a v návrzích na sgrafitové dekorace budov. Spolu s Františkem Ženíškem zvítězili s návrhem *Vlast* na čtrnáct lunet do foyer budovy Národního divadla.

ALEŠ, MIKOLÁŠ (1852–1913)

Painter, drawer and illustrator. Leading member of the so-called generation of the National Theatre. His distinctive style, stemming from romanticism and extending into art nouveau, was popular during his lifetime in drawings and designs for the sgraffito decoration of buildings. With František Ženíšek, won with their design *Homeland* for fourteen lunettes in the foyer of the National Theatre building.

Číslo katalogu: 5

fotografická reprodukce

fotografie

Mulač, Jan, Praha

k, p

vizitka

NM-ČMH-MBS, 8094

Publikace: Národní album tabule 32

negativ č. sine

Rozměr: 173 × 125 mm

PNP LA, 43965

fotografická reprodukce

fotografie

Mulač, Josef, Praha

k, n

[1912]

negativ č. sine

Rozměr: 167 × 128 mm

PNP LA, 44026

Číslo katalogu: 6

fotografická reprodukce

fotografie

Mulač, Josef, Praha

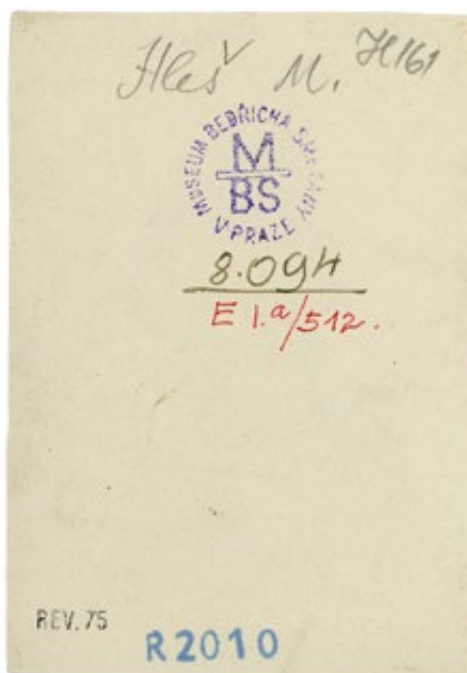
k, n

[1912]

0005

0005

AMBRO, PIETOR (1843–1906)

Slovenský novinář a národovec. Jako aktivní obhájce slovenských práv byl v roce 1868 vězněn. Pracoval v redakci Národných novín v Martině, byl členem výboru Matice slovenské.

of music and literature. He held relatively conservative artistic views.

AMBRO, PIETOR (1843–1906)

Slovak journalist and nationalist. Imprisoned in 1868 as an active defender of Slovak rights. Worked in the editorial office of Národné Novíny in Martin, member of the Slovak Matica Committee.

Číslo katalogu: 7

Mulač, Jan, Praha

o, n

ca 1885

negativ č. 1983X (částečně
nečitelné číslo)

Rozměr: 126 × 92 mm

PNP LA, 44379

Viz: skupinové foto Tomášik, Samuel

AMORT, VILÉM (PSÁN TĚŽ VILÍM) (1864–1913)

Sochař a autor štukových plastik na budovách. V roce 1893 zvítězil v soutěži na později nerealizovaný pomník Jana Husa. Zajímal se o širší kulturní dění, byl členem Umělecké besedy, příznivcem divadla, které jako ochotník hrál, hudby i literatury. Zaujímal poměrně konzervativní umělecké názory.

AMORT, VILÉM (ALSO WRITTEN VILÍM) (1864–1913)

Sculptor and artist of stucco sculptures on buildings. In 1893, won the competition for a later unrealized monument to Jan Hus. Was interested in wider culture, a member of the Umělecká beseda, supporter of the theatre, where he performed as an amateur, and

0007

Číslo katalogu: **8**

Mulač, Jan, Praha
o, n

ca 1885–1888

negativ č. 23014

Rozměr: 172 × 126 mm

PNP LA, 43864

Číslo katalogu: **9**

s manželkou Marií a dcerou

Mulač, Jan, Praha
o, n

ca 1890–1992

negativ č. 23950

Rozměr: 172 × 126 mm

PNP LA, 43886

Číslo katalogu: **10**

Mulač, Jan, Praha
o, n

negativ č. 27164

Rozměr: 173 × 127 mm

PNP LA, 43857

Publikace: Národní album
tabule 60

0008

0009

0010

0010

Číslo katalogu: **11**
Mulač, Jan, Praha
o, n
negativ č. 27165
Rozměr: 126 × 92 mm
PNP LA, 44308

Číslo katalogu: **12**
s Janem Františkem
Gretschem
Mulač, Jan, Praha
o, n
před 1894
negativ č. 29699
Rozměr: 172 × 126 mm
PNP LA, 43946
Viz: Gretsch, Jan František

0011

0012

0013

Číslo katalogu: **13**
 Mulač, Josef, Smíchov
 o, n
 1911
 negativ č. 8848
 Rozměr: 172 × 127 mm
 PNP LA, 44465

Číslo katalogu: **14**
 Mulač, Josef, Smíchov
 o, n
 25.03.1905
 negativ č. 8851
 Rozměr: 171 × 127 mm
 PNP LA, 43947

0014

Číslo katalogu: **15** ►
 Mulač, Josef, Smíchov
 o, n
 1905
 negativ č. 8850
 Rozměr: 172 × 128 mm
 PNP LA, 44419

Pozn.: datováno přesně
 25.03.1905

Číslo katalogu: **16** ►
 Mulač, Josef, Smíchov
 o, n
 1911
 negativ č. sine
 Rozměr: 175 × 130 mm
 PNP LA, 44038

Číslo katalogu: **17** ►
 Mulač, Josef, Smíchov
 o, n
 1911
 negativ č. 8849
 Rozměr: 173 × 128 mm
 PNP LA, 43874

Viz: reprodukce výtvarných děl

ANGER, MOŘIC (1844–1905)

Dirigent, houslista a skladatel. Působil v Komzákové kapele a pak v orchestru Prozatímního divadla. Od roku 1881 byl druhým dirigentem Národního divadla. Řídil první provedení některých Dvořákových děl, např. jeho houslového koncertu, oper *Tvrdé palice* a *Dimitrij*. Věnoval se i duchovní hudbě.

ANGER, MOŘIC (1844–1905)

Conductor, violinist and composer. Worked in the Komzák band and then in the orchestra of the Provisional Theatre. From 1881 second conductor of the National Theatre. He conducted the first performance of some of Dvořák's works, e.g. his violin concerto, the operas *The Stubborn Lovers* and *Dimitrij*. Also devoted himself to spiritual music.

0018

Číslo katalogu: **18**

Mulač, Jan, Praha

o, n

[1890]

negativ č. sine

Rozměr: 172 × 126 mm

PNP LA, 43979

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1890]

kabinetka

NM-ČMH-HHO, F 1089

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1890]

kabinetka

NM-ČMH-HHO, F 4778

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1890]

pohlednice

NM-ČMH-HHO, F 10926

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1890]

pohlednice

NM-HM-DO, II F 3817

0018

0018

0018

Číslo katalogu: **19**
Mulač, Jan, Praha
o, n
[1890]
negativ č. sine
Rozměr: 165 × 124 mm
PNP LA, 43539

Číslo katalogu: **20**
Mulač, Jan, Praha
o, n
[1905]
negativ č. 38616
Rozměr: 171 × 125 mm
PNP LA, 44424

Mulač, Jan, Praha
o, p
[1905]
kabinetka
NM-ČMH-MBS, 3185

0019

0020

0020

0020

ANTOŠ, JAN (1860–1899)

Spisovatel, úředník. Pracoval jako úředník a pokladník Ústřední matice školské. Publikoval novely a menší prózy, hlavně v časopisech. Byl členem společnosti Mahábhárata.

ANTOŠ, JAN (1860–1899)

Writer, clerk. Worked as a clerk and treasurer for the Central School Foundation. He published novels and shorter prose items, mainly in magazines. Member of the Mahabharata society.

Viz: Mahábhárata

ARBES, JAKUB (1840–1914)

Spisovatel, novinář, překladatel. Výrazná osobnost české literatury a žurnalistiky, jeho díla obsahují prvky sci-fi, ale i vědeckého pohledu. Zajímal se o sociální problematiku pražských dělníků. Několik let byl dramaturgem Prozatímního divadla. Byl duší oblíbené stolní společnosti Mahábhárata.

ARBES, JAKUB (1840–1914)

Writer, journalist, translator. A prominent figure in Czech literature and journalism, his works contain science fiction elements, but also a scientific point of view. He was interested in the social issues of the Prague working class. For several years was dramaturg of the Provisional Theatre. He was a guiding light of the popular Mahabharata table society.

Číslo katalogu: **21**

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1882–1885]

vizitka

NM-NpM, 113.0073

Číslo katalogu:

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1882–1885]

vizitka

NM-NpM, 173.71

Pozn.: varianta

Číslo katalogu: **22**

Mulač, Jan, Praha

o, n

[1885]

negativ č. 11465

Rozměr: 173 × 128 mm

PNP LA, 44578

Číslo katalogu: **23**

Mulač, Jan, Praha

o, n

[1886–1890]

negativ č. sine

Rozměr: 173 × 129 mm

PNP LA, 44712

0021

0021

0021

0022

0023

0023

Mulač, Jan, Praha
o, p
[1886–1890]
vizitka
Sbírka Scheuffler, V2.A31
Pozn.: dle negativu 44172

Číslo katalogu: **24**
Mulač, Jan, Praha
o, n
[1886–1890]
negativ č. 25565
Rozměr: 170 × 129 mm
PNP LA, 44761
Pozn.: retušované pozadí
Publikace: Národní album
tabule 40

Číslo katalogu: **25**
Mulač, Jan, Praha

o, n
[1886–1890]
negativ č. 25566
Rozměr: 172 × 128 mm
PNP LA, 44555

Číslo katalogu: **26**
Mulač, Jan, Praha
o, n
[1895]
negativ č. 36165
Rozměr: 220 × 170 mm
PNP LA, 44762

Číslo katalogu: **27**
Mulač, Jan, Praha
o, p
[ca 1900]
kabinetka
NM-ČMH-MBS, 8090

0023

0024

0024

0025

0026

0027

Číslo katalogu: **28**

Mulač, Josef, Smíchov
o, n

[ca 1910]

negativ č. sine

Rozměr: 173 × 130 mm

PNP LA, 44601

Číslo katalogu: **29**

Mulač, Josef, Smíchov
o, n

[ca 1910]

negativ č. sine

Rozměr: 173 × 130 mm

PNP LA, 44711

Číslo katalogu: **30**

Mulač, Josef, Smíchov
o, n

[ca 1910]

negativ č. sine

Rozměr: 172 × 129 mm

PNP LA, 44710

ASCHENBRENNER, EDUARD (1857–1921)

Pěvec, žák pěvecké školy Jana Ludvíka Lukese. V roce 1879 byl angažován do Prozatímního divadla, avšak jeho angažmá nebylo pro nevyrovnanost pěveckého výkonu jeho jinak příjemného vyššího basu prodlouženo. Působil v zahraničí, v letech 1889–1892 také v souboru Národního divadla, později v Brně, Záhřebu, Plzni a dalších městech.

ASCHENBRENNER, EDUARD (1857–1921)

Singer, pupil of the Jan Ludvík Lukes singing school. In 1879, was hired by the Provisional Theatre, but his engagement was not extended due to the uneven singing performance of his otherwise pleasant upper bass. He worked abroad, from 1889–1892 also in the ensemble of the National Theatre, later in Brno, Zagreb, Plzeň and other cities.

Číslo katalogu: **31**

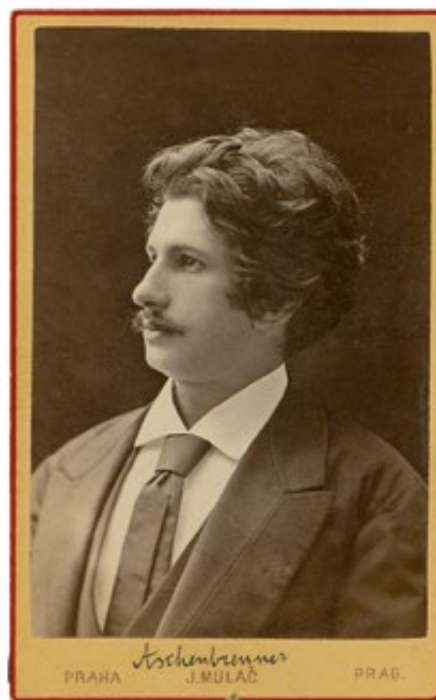
Mulač, Jan, Praha

o, p

1879

vizitka

NM-ČMH-MBS, 459

0031

0031

AUŘEDNÍČEK, OTAKAR (1868–1947)

Právník, básník a spisovatel, překladatel z italštiny a francouzštiny.

AUŘEDNÍČEK, OTAKAR (1868–1947)

Lawyer, poet and writer, translator from Italian and French.

Číslo katalogu: **32**

Mulač, Jan, Praha

negativ č. 19824

Rozměr: 126 × 96 mm

PNP LA,

Pozn.: poškozeno, část chybí

0032

BACHMANN, EDUARD (1831–1880)

Pěvec, tenorista, hobojista, divadelní ředitel. Vystudoval hru na hoboj na pražské konzervatoři a působil v různých orchestrech. V roce 1854 hrál v Národním divadle v Pešti, kde začal studovat zpěv. Prošel několika zahraničními divadly a od roku 1857 zpíval ve Stavovském divadle, kde se věnoval mj. Wagnerovým operám. Roku 1865 odešel na léčení zdravotních problémů, které jeho kariéru omezovaly. Pokusil se o návrat na scénu v Mnichově a Bayreuthu, ale odešel v roce 1870 do penze. V roce 1876 převzal vedení divadla v Karlových Varech, kde se často léčil.

BACHMANN, EDUARD (1831–1880)

Singer, tenor, oboist, theatre director. Studied oboe at the Prague Conservatoire and worked in various orchestras. In 1854, he played at the National Theatre in Pest, where he began to study singing. He went through several foreign theatres and from 1857 sang at the Estates Theatre, where he performed, among other things, the operas of Wagner. In 1865, left for the treatment of health problems that limited his career. He tried to return to the stage at Munich and Bayreuth, but retired in 1870. In 1876, he took over management of a theatre at Karlovy Vary, where he had often received treatment.

Číslo katalogu: **33**

s **Čeněkem Veckem**

Mulač, Jan, Karlín

o, p

[1875–1877]

vizitka

NM-HM-DO, I F 389

Viz: Vecko, Čeněk

0033

0033

BARÁK, JOSEF (1833–1883)

Novinář, básník, redaktor almanachu Máj. Od roku 1874 odpovědný redaktor Národních listů. Zabýval se problémy dělníků. Zakládající člen Sokola a Umělecké besedy. Tři fotografie Jana Mulače vznikly během jedné návštěvy a portrét-poprsí je nejčastěji užívaným Barákovým portrétem.

BARÁK, JOSEF (1833–1883)

Journalist, poet, editor of the almanac Máj. From 1874 editor-in-charge of Národní listy. He dealt with workers' problems. Founding member of the Sokol and the Umělecká beseda. The three photographs by Jan Mulač were created during a single visit, and the portrait-bust is the most frequently used portrait of Barák.

Číslo katalogu: **34**

Mulač, Jan, Praha

o, n

[1880]

negativ č. sine

Rozměr: 165 × 130 mm

PNP LA, 44648

Pozn.: retušované pozadí

Publikace: Národní album
tabule 60

Mulač, Jan, Praha

k, n

[1880]

negativ č. 5465

Rozměr: 130 × 93 mm

PNP LA, 44365

Pozn.: kopie 44648

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1880]

vizitka

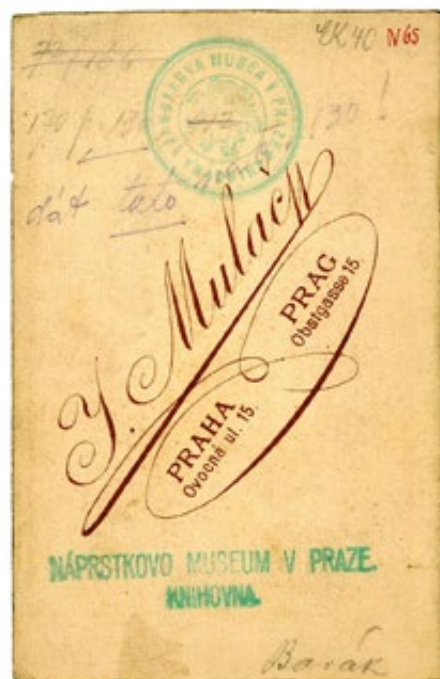
NM-NpM, 170.0130

Pozn.: dle negativu 44648

0034

0034

0034

Číslo katalogu: **35**

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1880–1883]

kabinetka

NM-ČMH-MBS, 638

Číslo katalogu: **36**

Mulač, Jan, Praha

k, n

[1880]

negativ č. sine

Rozměr: 133 × 98 mm

PNP LA, 44182

Pozn.: fotografická reprodukce
vlastní fotografie

Mulač, Jan, Praha

o, p

[1880]

vizitka

NM-ČMH-MBS,

S 217/1874_43

Pozn.: negativ kopie 44182

Publikace:

Viz:

Číslo katalogu: **37**

**s neurčeným mladým mužem
a výtiskem Národních listů**

Mulač, Jan, Praha

o/k(?), n

[1880]

negativ č. 2882

Rozměr: 127 × 90 mm

PNP LA, 44576

Pozn.: může být i kopie

Číslo katalogu: **38**

**pomník na Olšanských hřbi-
tvech podle návrhu Josefa
Štrachovského**

Mulač, Jan, Praha

o, p

1885

vizitka

NM-NpM, 4.0319

0036

0036

0036

0035

0037

0038